

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Toplumsal Sınıflar Birbirine Ne Borçludur?

ÇEVİREN / ELİF ÇAĞATAY

WILLIAM GRAHAM
SUMNER

FOL 252

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.
SERTİFİKA NO: 44396

SOSYOLOJİ 10
ÇAĞDAŞ SOSYOLOJİ 09

TOPLUMSAL SINIFLAR BİRBİRİNE NE BORÇLUDUR?
WILLIAM GRAHAM SUMNER

ÇEVİREN: ELİF ÇAĞATAY

ÖZGÜN ADI: *WHAT SOCIAL CLASSES OWE TO EACH OTHER*

EDİTÖR: İSMAİL YILMAZ
YAYINA HAZIRLAYAN: EKREM BERKAY ERSÖZ
REDAKSİYON: CANSU AKSOY
GÖRSEL YÖNETMEN: NURULLAH ÖZBAY
GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA: TAVOOS

ISBN 978-625-8242-46-1

BASKI: AYRINTI BASIM YAY. VE MAT. HİZ. SAN. TİC. A.Ş.
MATBAA SERTİFİKA NO: 49599

1. BASKI: ŞUBAT 2023

İLETİŞİM ADRESLERİ ·
CINNAH CD. KIRKPINAR SK. 5/4
06420 ÇANKAYA ANKARA
TEL.: 0312. 439 01 69
www.folkitap.com
bilgi@folkitap.com
siparis@folkitap.com
www.twitter.com/folkitap

TOPLUMSAL SINIFLAR BİRBİRİNE NE BORÇLUDUR?

WILLIAM GRAHAM SUMNER

ÇEVİREN
ELİF ÇAĞATAY

WILLIAM GRAHAM SUMNER

Amerikalı liberal din adamı ve sosyal bilimci. 1863'te Yale Üniversitesi'nden mezun oldu. İç Savaş sırasında dil öğrenmek için Avrupa'ya gitti ve 1866'da teoloji eğitimi aldığı Oxford Üniversitesi'nde sosyal Darwincilikle tanıştı. 1867'de ABD'ye döndü ve siyaset bilimi profesörü olacağı Yale Üniversitesi'nde çalışmaya başladı. Ayrıca birçok kilisede vaizlik yaptı. Birkaç siyasi görev almakla birlikte "bu oyunun kurallarını anlamadığını, öğrenmek de istemediğini" söyledi. 1879'da derslerinde Herbert Spencer'ın kitabını kullanmamasını talep eden Yale rektörüne itiraz ederek ABD'de akademik özgürlük mücadelesinin öncülerinden biri hâline geldi. Klasik liberalizmi destekledi, serbest ticaret yanlısıydı ve altın standardının savunucusuydu. Sosyalizme karşıydı. Emperyalizmin Amerikan halkının ilke ve değerlerine kesinlikle aykırı olduğunu savundu, Amerika-İspanya savaşına karşı çıktı. ABD'nin ilk sosyoloji profesörü oldu. Kùltürlerarası yayılma ve halk âdetleri üzerine çalıştı. Etnosantrizm terimini ortaya attı. Pek çok kitap ve makale yazdı. Başlıca eserleri: *A History of American Currency* (1874), *Protection and Revenue* (1877), *The Conquest of the United States by Spain* (1899)

ELİF ÇAĞATAY

Bursa'da doğdu (1997). Koç Üniversitesi Felsefe ve Sosyoloji Bölümlerinden 2022 yılında mezun oldu. Lisans öğreniminin son yıllarında, danışman hocası Zeynep Direk'in de desteğiyle çeviri yapmaya yoğunlaştı. Felsefe, sosyoloji ve siyaset bilimi alanlarında İngilizceden Türkçeye çeviriler yaptı. Şu anda CEU Viyana, Milliyetçilik Çalışmaları bölümünde yüksek lisansını yapmaktadır. Başlıca çevirileri: Robert Bernasconi, *Heidegger ve Sartre: Tarihsellik, Kader ve Politika* (Varlık, Mart 2019); Ted Toadvine, *Arzunun Önceliği ve Ekolojik Sonuçları* (Cogito, Bahar 2019); Pierre Macherey, *Maddeciliğinden Kurtarılmış Marx veya Derrida'nın Tini* (Hece Yayınları, Karl Marx Özel Sayısı, 2019).

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	11
1	
YENİ BİR FELSEFE ÜZERİNE: YOKSULLUĞUN EN İYİ POLİTİKA OLMASI	15
2	
ÖZGÜR BİR İNSANIN EGEMEN OLMASI AMA EGEMENİN “ÖĞÜT” ALAMAMASI	24
3	
ZENGİN OLMAK KÖTÜ DEĞİLDİR HATTA KOMŞUNDAN DAHA ZENGİN OLMAK BİLE KÖTÜ DEĞİLDİR	33
4	
İNSANIN VAHŞİ HAYVANLAR ARASINDA SAYILMAMASININ NEDENLERİ ÜZERİNE	42
5	
GÜÇLÜ İNSANLAR İSTİYORSAK, AZ İNSANA SAHİP OLMALIYIZ	51
6	
KENDİSİNE İYİ BAKILAN KİŞİ, KENDİSİNE BAKMALIDIR	57
7	
YENİ YÜZLERİ OLAN BAZI ESKİ DÜŞMANLARA DAİR	69

8	
SOSYOLOJİK BİR İLKE OLARAK KENDİ İŞİNE BAKMA KURALININ DEĞERİ ÜZERİNE	75
9	
HİÇ DÜŞÜNÜLMİYEN BELLİ BİRİNİN DURUMU ÜZERİNE	82
10	
UNUTULAN ADAMIN DURUMU ÜZERİNE DAHA FAZLA DEĞERLENDİRME	88
11	
NEDEN BİRBİRİMİZİ SEVMELİYİZ?	99
DİZİN	109

Giriş

Büyük toplumsal sorunların önümüzde durduğu ve bir çözüm talep ettiği, bize her gün söylenir ve biz, bu sorunlara ilişkin kehanetler, tehditler ve uyarılar tarafından kuşatılırız. Yaklaşan vazifelerin ve dertlerin habercisi olarak büyük bir *rol* oynayan bir yazarlar okulu vardır. Onlar, görevi belirleyen, tamamlamayı gerektiren ve tamamlanmadığı zaman da ceza verme tehdidinde bulunan geniş ama belirsiz ve tanımsız bir taraftarlar kitlesi adına konuşmayı üstlenirler. Görev ya da sorun, tüm ayrıntılarıyla tanımlanmış değildir. Vazifeye tabi olanlara düşen görevin bir parçası da sorunu tanımlamaktır. Onlara yalnızca şunun önemli olduğu söylenir: sorunun ne olduğunu, bunu nasıl düzelteceklerini ve tedaviyi nasıl geliştireceklerini kendilerinin bulmasının icap ettiği. Bütün bunlar az çok acımasız bir şekilde ortaya konulur.

Bu tür iddiaları büyük ölçüde okuduktan ve dinledikten sonra, sorunun kafamda giderek daha belirgin bir şekle büründüğünü görüyorum: Başkalarına zor sorular sormayı ve bu sorulara bir çözüm talep etmeyi üstlenenler kimlerdir? Kendi dünyevi sorunlarının çözümlerini başkalarından talep etme hakkını nasıl elde ettiler? Bütün sorunları değerlendirmek ve çözmek üzere alıkoyulanlar kimlerdir ve nasıl bu vazifeye dâhil oldular?

Toplumsal sorunları ortaya koyma ve onları çözme hakkı ve vazifesi verilen sınıfların hangi sınıflar olduğu hakkında anlayabildiklerim şunlardır: Sorunları çözmekle yükümlü olanlar zengin, huzurlu, ongun, erdemli, saygın, eğitilmiş ve sağlıklı olanlardır; sorunları belirleme hakkı olanlarsa

varoluş mücadelesinde daha az şanslı veya daha az başarılı olanlardır. Sorunun kendisi görünüşe göre şudur: Sorunu belirleme hakkı olanların çözmekle yükümlü olanlar kadar huzurlu olması nasıl sağlanacak? Bu sorunu çözmek ve hepimizi eşit derecede iyi duruma getirmek birinci sınıfın vazifesi sayılır; eğer bunu başaramazlarsa cezası kan dökmek ve yıkımdır. Herkesi kendileri kadar iyi duruma getiremezlerse, başkalarının yaşadığıyla aynı sefalete mahkûm edileceklerdir.

Son 10 yılda, özellikle Alman yazarlar tarafından yazılan, “Devleti” insani sınırlamaları aşmış bir vicdana, güce ve iradeye sahip bir varlık olarak ve hepimizin üzerindeki bir koruyucu melekmiş gibi tasarlamaya çalışan birçok makale ve kitap okudum. Tarihte hiçbir zaman bu anlayışa uygun bir şey bulamadım ya da deneyimleyemedim. Bir zamanlar Almanya’da iki yıl yaşadım, ama orada da o zamanlar böyle bir şey kesinlikle görmedim. Bismarck’ın biçimlendirdiği Devletin bu fikre uyup uymayacağı, olsa olsa bir inanç ve umut meselesidir. Devlet anlayışım, artan yaşam deneyimiyle gittikçe önemini kaybetti. Bir soyutlama olarak Devlet, benim için yalnızca Hepimizdir. Pratikte, yani iradesini kullandığında veya bir eylem hattı benimsediğinde, hepimiz için belli başlı hizmetleri yerine getirmek üzere, çoğumuz tarafından çok gelişigüzel bir şekilde seçilen küçük bir insan grubudur sadece. Çoğunluk, seçimlerini pek rasyonel bir şekilde yapmaz ve hemen hemen her zaman kendi hareketlerinin sonuçlarından dolayı hayal kırıklığına uğrar. Bu nedenle “Devlet”, aramızdan ortalama bir insanın sahip olduklarını aşan bilgelik, sağduyu ve saf ahlaki duygu kaynaklarını sunmak yerine, genellikle tüm bunlardan çok daha azını sunar. Dahası, pratikte çoğunlukla görülür ki “Devlet”, Devletin bilinen ve itibarlı görevlileri bile değildir, bunun yerine gayet yerinde bir şekilde söylendiği gibi; yalnızca

bir Devlet dairesinin gözden uzak kısımlarına saklanmış, Hükümet makinesini kontrol eden iplerden birini şimdilik ele geçirme şansını yakalamış, gizemli bir kâtiptir. Eskiden “Devlet”, sık sık bir berber, kemancı ya da kötü kadın olurdu. Günümüzdeyse “Devlet”, çoğunlukla büyük bir memurun bağımlı olmaya zorlandığı küçük bir memurdur.

Büyük başarılarla ve nüfuza sahip birçok insanın yazılarında karşılaştığım türden bazı gözlemleri okumak ve yazmak için zaman ayırmaya anlam veremiyorum. Bunların genel bir örneği şu olabilir: Eğer devlet adamları gerekli bilgiyi ve bilgeliği elde edebilirlerse, ekonomi bilimi tarafından somut ve kapsamlı hiçbir teorik itiraz ileri sürülemeyecek şekilde devletin, zenginliğin üretiminde ve dağıtımında önemli düzenleyici işlevler gerçekleştirebileceği düşünülebilir; fakat devlet büyükleri hiçbir zaman gerekli bilgiyi ve bilgeliği elde edemezler. Bu cümle bana sadece kelime israfı gibi görünüyor. Aslında Devletin düzenleyici görevlerdeki yetersizliği herkesin hemfikir olduğu bir gerçektir. O hâlde neden Devlet düzenini sırf hemen kapı dışarı etmek için tartışmaya dâhil edelim? Bu konu, düzenleyici Devlet hipotezinden ayrı olarak tartışılmalı ve karara bağlanmalıdır.

Dediğim gibi, Devlet herhangi bir şeye karar verdiğinde, Devleti oluşturan küçük kamu görevlileri grubu ne kendileri ne de başkaları için kendi güçleriyle pek bir şey yapabilir. Eğer herhangi bir şey yaparlarsa, bir orduda olduğu gibi insanları veya bir hazine de olduğu gibi sermayeyi harcamaları gerekir. Ama ordu, polis ya da sivil kolluk kuvvetleri (*posse comitatus*) aşağı yukarı Hepimizdir ve hazinedeki sermaye Hepimizin emeğinin ve tasarrufunun ürünüdür. Bu nedenle Devlet yapma gücü demekse, kaba kuvvet veya endüstriyel güç olarak Hepimizi ifade eder.

Devletin faaliyetinden faydalanacak birileri varsa, o da Bazılarımız olmalıdır. O zaman şu soru ve benzerleri ortaya çıkar: Devlet emek için, ticaret için, üretim için, yoksullar

için, öğrenilen meslekler için vs. –yani bir sınıf veya bir çıkar için– ne yapılmalıdır? Asıl soru budur: Hepimiz, Bazılarımız için ne yapmalıyız? Ama Bazılarımız, Hepimize dâhildir ve kendi çabalarının faydasını gördükleri sürece, kendileri için çalışmış gibidirler ve Hepimizden çıkarılabilirler. O zaman geriye şöyle bir soru kalır: Bazılarımız, Diğerlerimiz için ne yapılmalıdır ya da toplumsal sınıflar birbirlerine neler borçludur?

Şimdişunları anlamaya çalışmayı öneriyorum: Toplumda başka bir sınıf için yaşam savaşları verme veya başka bir sınıfın memnuniyeti için toplumsal sorunları çözme vazifesi ve yükünü sırtlayan herhangi bir sınıf olup olmadığını; “toplum”dan, yani diğer sınıflardan taleplerde bulunma hakkına sahip herhangi bir sınıfın olup olmadığını ve “Devletin” hiç kimseye barış, düzen ve hakların güvenceleri dışında herhangi bir şey borçlu olmadığı fikrinin bir safsata ve hurafeden başka bir şey olup olmadığı.

Tartışma boyunca, ABD’de var olan ekonomik, sosyal ve siyasi koşulları göz önünde bulunduracağım.

I

YENİ BİR FELSEFE ÜZERİNE: YOKSULLUĞUN EN İYİ POLİTİKA OLMASI

ABD’de sınıfların olmadığı iddiası sık sık ileri sürülür ve sınıflara yapılan herhangi bir kinayeye içerlenir. Öte yandan, toplumsal konular hakkında, toplumsal sınıfların varlığını basit bir gerçek olarak varsayan tartışmaları sürekli okur ve duyarız. “Yoksullar”, “zayıflar”, “emekçiler” ifadeleri, sanki kesin ve iyice anlaşılmış birer tanımı varmış gibi kullanılırlar. Belirli toplumsal sınıfların varsayılan hakları, yanlışları ve talihsizlikleri üzerine tartışmalar yapılır. Halka yönelik her türlü konuşma ve yazı da büyük ölçüde, kendi arzularını tatmin edememiş insanların oluşturduğu sınıflarının isteklerini karşılamaya yönelik genel planların tartışılmasından oluşur. Bu sınıflar bazen memnuniyetsizdir, bazen de değildir. Bazen, “insanlığın dostları” kendilerine yardım teklifleriyle gelene kadar, kendilerinde bir şeylerin eksik olduğunu bilmezler. Bazen memnuniyetsiz ve kıskançtırlar. Başarılarını hak ettiklerinin adil bir ölçüsü olarak görmezler. Başkalarınıninkiyle kıyasladıkları talihlerinden dolayı kendilerini veya ebeveynlerini suçlamazlar. Bazen dünyadaki mutlulukları için ihtiyaç duyduklarını hissettikleri her şeyde hakları olduğunu iddia ederler. Tanrı’ya ve Doğa’ya karşı böyle bir iddiada bulunmak, elbette ki elimizden geliyorsa yeryüzünde yaşama hakkı ileri sürdüğümüzü söylemekten başka bir şey olmayacaktır. Fakat Tanrı ve Doğa, yeryüzünde yaşama fırsatlarını ve koşullarını zaten belirlemiştir. Bu dava yeniden açılmaz. İnsan yaşa-

mının kanunlarını tekrar gözden geçiremeyiz. Nasıl mutlu yaşayacağımızı öğrenirsek, Doğa kanunlarını araştırma ve bu hâliyle dünyada doğru yaşamının kurallarını anlama ihtiyacına ve vazifesine kesinlikle kapalı oluruz. Bunlar çok yorucu ve sıradan görevlerdir. Öğrenerek ve yaparak sık sık tekrarlanan çabalara ve fedakârlıklara dayanırlar. İddialarını değerlendirdiğimiz kişilere bu görevleri kendilerinin üstlenmesi söylendiğinde bundan rahatsız olurlar ve âdeta aşağılanmış gibi hissederler. Taleplerini topluma karşı, yani diğer bazı insanlara karşı haklar olarak formüle ederler. Onlara göre sadece mutluluğun *peşinden koşmaya* değil, onu *elde etmeye* de hakları vardır. Eğer onu elde edemezlerse, bunu yapmak için diğer insanların yardımına, yani diğer insanların emeğini ve fedakârlığını talep etme hakkına sahip olduklarını düşünürler. Tatmin edilmemiş arzuları olduğu sürece, sıkıntılarının olduğunu söyleyen hatipler ve şairler bulurlar kendilerine.

Eğer şimdi başkalarının emeği ve fedakârlığı üzerinde hak iddia eden bir grup insan varsa ve eğer emek ve fedakârlıkları üzerinde bu ilk grupların hak ileri sürebildiği başka insanlar da varsa, o zaman kesinlikle “sınıflar”, hem de en eski ve en tehlikeli türden sınıflar vardır. Başka bir insanın emeğine ve fedakârlığına hükmedebilen ve bunu kendi varoluşunu desteklemek için yapan biri, yeryüzünde akla gelebilecek en yüksek türden ayrıcalıklı bir kişidir. Prensler ve yoksullar bu gemidedir ve gemide başka kimse yoktur. Öte yandan, emeği ve fedakârlığı, kendi geçiminden başka bir kişinin geçimine çevrilebilecek biri, özgür biri değildir ve aşağı yukarı bir kölenin konumuna yaklaşır. Bu nedenle, tartışacağımız tüm kavramlarda, sınıfların olduğu ve sınıfların olmadığı şeklindeki bu temel çelişkinin tekrar tekrar kafa karışıklıklarına ve anlamsızlıklara yol açacağını göreceğiz. Sınıf hükümetinin eski kusurlarını ortadan kaldırma çabalarımızda, en kötü sınıf teorisinin yeni ürünleri

tarafından engellendiğimizi ve mağlup edildiğimizi göreceğiz. Eşitliği üretmeye ve toplumun örgütlenmesini ortadan kaldırmaya yönelik yapılan tüm planların, mümkün olan en kötü ayrımlara dayanan yeni farklılaşmaları ürettiğini göreceğiz. Bu ayrım şudur: Bir insanın emeğinin başka bir kimsenin memnuniyeti lehine kullanılmasını talep etme hakkı ve o insanın emeğini bu doğrultuda harcama vazifesi. Eşitliği gerçekleştirmeye yönelik her çabanın, özgürlüğün feda edilmesini gerektirdiğini göreceğiz.

“İnsanlığın dostu” veya “işçi sınıflarının dostu” olarak tavrı takınmak çok popülerdir. Fakat bu tavrı ABD’de oldukça tuhaf kaçır. Aslında, normalde hiç önem taşımayacak bazı insanların bunu büyük bir başarı ve avantajla üstlendiği İngiltere’den alınmıştır. Kulağa hayırseverce gelen ve iyi kalpli bir tınısı olan herhangi bir şey genellikle pek sorgulanmadan kabul edilir çünkü böyle şeylere dil uzatmak hoş karşılanmaz. Vaazlar, denemeler ve hitabeler yoksullarla, zayıflarla ve benzerleriyle ilgili olarak geleneksel bir bakış açısını benimser. “Zenginlerin yoksulları gözetmesi” gerektiğinin de toplumsal sınıflar açısından sorgulanamaz bir doktrin olarak kabul edilmesine izin verilir: Mesela kiliselerin özellikle zenginlerden sermaye toplaması ve bunu yoksullar için harcaması gerektiği; cemaatlerin, bir toplumsal sınıfın diğerine karşı vazifelerini yerine getirmesini sağlayan kurumların kümeleri olması gerektiği; din adamlarının, ekonomistlerin ve toplum filozoflarının “yoksullara yardım etmek” üzere planlar tasarlamak gibi teknik ve profesyonel bir vazifesi olduğu yönündeki düşünceler böyle doktrinlerdir. İngiltere’de vaazlar eskiden hep yoksullara verilirdi; bunlar onların talihlerinden memnun olmaları ve kendilerinden daha iyi olanlara saygı duymaları gerektiğini anlatırdı. Şimdilerde Amerika’da verilen vaazların büyük kısmı, kendi sıkıntılarını çözmüş kimselerin başkalarına bakmak üzere üstlendikleri vazifeyi yerine getirirken ihti-

yaç duyduğu öğütlerden oluşuyor. Kişinin özel duyguları ne olursa olsun, soğuk ve katı yürekli görünme korkusu, bu geleneksel toplumsal vazife teorilerinin ve bu toplumsal olgu varsayımlarının tartışmasız kabulüne neden olur.

Tartışmayı düşündüğümüz konunun doğru bir şekilde ele alınması için birinci derecede önemli olan bazı ayrımlara dikkat edelim.

Bazı fenalıklar insan hayatının zorluklarına bağlıdır. Onlar doğaldır. Doğaya karşı verilen varoluş mücadelesinin bir parçasıdır. Bunlardan aldığımız pay için hemcinslerimizi suçlayamayız. Komşum ve ben, kendimizi bu fenalıklardan kurtarmak için mücadele ederiz. Komşumun bu mücadelede benden daha başarılı olması benim için bir sıkıntı teşkil etmez. Diğer bazı fenalıklarsa insanların kötülüğünden ve sivil kurumların kusurlarından veya hatalarından kaynaklanır. Bu fenalıklar gerginlik ve tartışma konusudur. Birinci sınıf fenalıklar, yalnızca kişisel bir çaba ve enerjiyle giderilirler; ikinci sınıftakiler ortak çabalarla düzeltilebilir. Birinci sınıf fenalıklar sürekli olarak gruplandırılır, genelleştirilir ve toplumsal planların nesnesi hâline getirilir. Tartışmaya devam ettikçe bunun ne anlama geldiğini göreceğiz. İkinci sınıf fenalıklar belirli toplumsal sınıflarda görülebilir ve reform, diğer sınıfların o sınıf lehine müdahalesi biçimini alır. Bu son durum hiç şüphesiz, ayrımları fark etmeyen insanların aynı yöntemin diğer fenalıklar sınıfına da uygulanabileceğine inanmaya yönelmelerinin nedenidir. Burada var olma mücadelesine özgü olan fenalıklar ile beşerî müesseselerin kusurlarından kaynaklanan fenalıklar arasında yapılan ayrım çok önemlidir.

Ayrıca, moda olan kavramlar hakkındaki fikirlerimizi netleştirmek için, bir sınıfın diğerine karşı üstlendiği vazifelerin ekonomik değeri ile siyasi değeri arasındaki ilişkiyi not etmek de önemli olacaktır. Yani, bir sınıfın diğerine karşı vazifeleri olup olmadığı sorusunu, sınıflar ve toplum

üzerinde oluşacak ekonomik etkilere atıfta bulunarak tartışabiliriz veya taraflar arasındaki hakların ve vazifelerin formüle edilmesinin ve uygulanmasının siyasi uygunluğunu tartışabiliriz. İlk durumda, yardım edenlerin yardım etmeye istekli olduğunu varsayabiliriz ve faaliyetlerinin yararlılığını veya yaramazlığını tartışabiliriz. Diğer durumda, yardım etmeye zorlananların en azından bir kısmının bunu isteksizce yaptığını varsaymalıyız. O hâlde burada sorun haklarla ilgili olacaktır. Gönüllü hayırseverliğin işe yaramaz olup olmadığı başka, bir insanı diğerine yardım etmeye zorlayan yasaların ekonomik açıdan faydalı olması kadar doğru ve akıllıca da olup olmadığıysa başka bir sorundur. Bu iki sorunun tartışmaya karışmasına izin vermek büyük bir kafa karışıklığına ve bundan kaynaklanan hatalara yol açar. Doğa düzenine özgü olan fenalıkların düzeltilmesinin yasal yöntemlerini uygulama girişimlerine özellikle dikkat etmemiz gerekecek.

“Yoksul bir insanın” olası bir tanımı yoktur. Fakir, hayatını kazanamayan kişidir; üretim güçleri kesin biçimde zorunlu tüketime altına düşmüş olan, bu yüzden de kendi masraflarını karşılayamayan kişidir. Bir toplum, kendi içindeki her insanın aktif işbirliğine ve üretken enerjisine ihtiyaç duyar. Bir tüketici olarak mevcut olan, fakat toplumun çalışmasına toprak, emek veya sermayeyle katkıda bulunmayan bir insan yüküdür. Sağlam olan hiçbir siyaset teorisine göre Devletin siyasi iktidarında böyle bir kimsenin pay sahibi olmaması gerekir. Bu kimse, işçilerin ve üreticilerin saflarından düşmüştür. Toplum onu desteklemelidir. Toplum bu yükü kabul eder, fakat onun aynı şekilde yöneticilerin saflarından da silinmesi gerekir. Fakir için bu kadarı yeter. Onun hakkında daha fazla söze gerek yoktur. Ama o “fakir insan” değildir. “Fakir insan” esnek bir terimdir, pek çok toplumsal yanlışsı kendinde gizleyebilir.

“Zayıfın” da olası bir tanımı yoktur. Bazıları bir şekilde zayıftır, bazıları ise başka bir şekilde; bir anlamda zayıf olan-

lar başka bir anlamda güçlüdür. Genel olarak, yardımseverler ile hayırseverlerin zayıf saydıkları kişilerin, toplumun üretken ve muhafazakâr güçlerinin boşa harcanmasına yol açan kişiler olduğu söylenebilir. Bilge ve çalışkan kimselerin en zarif çabalarını sürekli olarak etkisiz hâle getirir ve yok ederler; toplumun daha iyi şeyler gerçekleştirmeye yönelik tüm mücadeleleri üzerinde gereksiz bir yük oluştururlar. Zarara sebebiyet vermek istemeyen fakat yaşamlarındaki vazifelerini yerine getirmek için gerekli olan temel güçleri zayıf olan insanların mı, yoksa kötü niyetli ve ahlaksız olan insanların mı daha çok kötülük yaptığı sorusuna cevap vermek de hiç de kolay değildir.

Yoksul ve zayıf adı altında, ihmalkâr, miskin, verimsiz, ahmak ve düşüncesiz olanlar, çalışkan ve ihtiyatlı olanlara bir sorumluluk ve vazifeymişçesine yüklenirler. Bir yandan bu terimlere, hak etmedikleri ve tek başlarına elde edemeyecekleri itibarı bir araya gelerek kazananları niteleyen aylak, savurgan ve kötücül gibileri de eklenir. Öte yandan bu bileşimin küçümsediği, en aşağı seviyedeki ücretliler de bunlara eklenir. Yanılgılardan korunmak isteyen okur, “yoksul” ve “zayıf” terimlerini her zaman kullanıldığı şekliyle irdelemelidir, böylelikle bu sınıflardan hangilerini veya kaçını kapsadıklarını görür.

Yardımseverler, hayırseverler ve reformcular, hayatın gerçeklerine olduğu gibi bakarak toplumun birçok üyesinin durumunda üzücü ve ümitsiz olan yeterince şey bulurlar. Zenginlik ve yoksulluğu yan yana görürler. Toplumsal konum ve fırsatlardaki büyük eşitsizliği fark ederler. Gördüklerini açıklamaya ve sevmediklerini iyileştirmek için planlar tasarlamaya hevesle girişirler. Daha az talihli sınıflara acıma ve anlayış göstermelerini tavsiye etme hevesiyle diğer sınıfların hakları hakkında her şeyi unuturlar; söz konusu sınıfların tüm kusurlarını örtbas ederler, talihsizliklerini ve erdemlerini abartırlar. Kendi zihninde

belirli bir grubun çıkarlarını açıkça öne çıkarıp diğer bütün grupların çıkarlarını arka plana atarak toplumsal ilişkileri yeniden tasarlamaya girişen herkesin hiç tereddüt etmeden yapacağı gibi onlar da yeni mülkiyet teorileri icat ederler, hakları çarpıtırlar ve adaletsizliği sürdürürler. Bu tartışmalardan bazılarını okuduğumda, saygın olmanın kesinlikle aşağılık, mülk sahibi olmanın kesinlikle namussuzca, kendi yoluna gidip kendi hayatını kazanmanın da kesinlikle adaletsiz bir şey olması gerektiğini ve bir tek işe yaramaz insanların gerçekten hayranlık uyandırıcı olduğunu düşündüm. Bu tartışmalarda, yoksulluktan kendi çabasıyla kurtulan kişi değersiz görünüyor. Yoksulluktan kurtulmak için hiçbir şey yapmamış kimse, diğer sınıflardan topladıkları sermayeyi yanında getiren ve başkalarının çalışarak elde ettikleri şeyleri ona Devlet yardımı olarak vaat eden toplum doktorlarının çevresine akın ettiğini görür. Bütün bu plan ve projelerde, toplumun Devlet aracılığıyla örgütlü müdahalesi ya planlanır ya da umulur ve böylece Devlet belirli sınıfların koruyucusu ve vasisi hâline getirilir. Devlet eylemini yönlendirecek failler elbette reformcular ve hayırseverlerdir. Dolayısıyla onların planları her zaman şu tipe indirgenebilir: A ve B, C'nin D için ne yapacağına karar verir. Tartışmamızın daha sonraki bir aşamasında C'nin kim olduğunu ve tüm bu düzenlemelerin onun üzerindeki etkisinin ne olduğunu araştırmak ilginç olacaktır. Tüm tartışmalarda dikkatler soylu toplumsal reformcular olan A ve B'ye ve "fakir insan" olan D'ye odaklanmıştır. C'ye Unutulan Adam diyorum, çünkü hiçbir tartışmada onun hakkında herhangi bir uyarı yapıldığını görmedim. A, B ve D'yi bertaraf ettiğimizde C'nin durumunu daha iyi değerlendirebiliriz ve sanırım, karakterinin değeri ve haksız yüklerinin büyüklüğü açısından dikkatimizi hak ettiğini göreceğiz. Burada, atıfta bulunduğum toplumsal filozofların teorilerinden hareketle, makul bir yaşama dair yeni bir

düstur edinmemiz gerektiğini belirtmek yeterli gelebilir; o da şudur: Yoksulluk en iyi siyasadır. Servet edinirsen diğer insanları desteklemek zorunda kalırsın; servet edinemezsen seni desteklemek diğer insanların vazifesi olacaktır.

Kuşkusuz, sınıf ilişkileri konusundaki belirsiz ve çelişkili teorilerin başlıca nedenlerinden biri, tüm örgütlenmesinde büyük ölçüde tek bir doktrinler kümesi tarafından kontrol edilen toplumumuzun, hâlâ bununla tamamen tutarsız olan eski toplumsal teorilerin kalıntılarını içermesidir. Ortaçağda insanlar gelenekler ve kurallar aracılığıyla derneklerde, rüt-belerde, loncalarda ve çeşitli türden topluluklarda bir araya getirilirdi. Bu bağlar hayat boyu devam ederdi. Sonuç olarak toplum tüm ayrıntılarıyla statüye bağımlı olur, bu bağlar ya da ilişkiler de duygusal olurdu. Modern devletimizde ve başka yerlerden ziyade özellikle ABD’de ise toplumsal yapı sözleşmeye dayanır ve statü en önemsiz şeydir. Sözleşme ise akla uygun, hatta akılcıdır. Aynı zamanda gerçekçi, soğuk ve maddidir. Sözleşme ilişkisi, örf veya âdete değil, yeterli bir sebebe dayalıdır. Kalıcı değildir. Gerekçesi devam ettiği sürece varlığını sürdürür. Sözleşmeye dayalı bir devlette, herhangi bir kamusal ya da ortak meselede duygunun yeri yoktur. Duygu, sınıf tiplerine değil, kişisel tanışıklıklara ve kişisel görüşlere bağlı olan özel ve kişisel ilişkiler alanına hapsedilir. Aramızdaki duygusallar her zaman eski düzenin kalıntılarına tutunurlar; onları kurtarmak ve yenileştirmek isterler. Toplumsal tartışmalarımızda başımıza dert olan dağınık düşüncelerin çoğu, insanların toplumumuzda bulunabilecek statü ve sözleşme unsurlarını birbirinden ayırt etmemesinden kaynaklanır.

Toplumsal filozoflar bunun arzu edilir olduğunu düşün-seler de düşünmeseler de, bir zamanlar soylu ile hizmetkârı, efendi ile köleyi, öğretmen ile öğrenciyi, yoldaş ile yoldaşı birleştiren statüye ya da duygusal ilişkilere geri dönmek söz konusu değildir. Biraz nezaket ve zarafet kaybettiğimiz yad-

sınamaz. Hayatın bir zamanlar daha fazla şiir ve romantizm barındırdığı gayet doğrudur. Fakat bu konuyu inceleyen herhangi birinin, ölçülemeyecek kadar kazandığımızdan ve geriye değil ileriye g²itmenin uzun vadede daha kazançlı olacağından şüphe duyması imkânsız gibidir. Feodal bağlar asla yeniden kurulamaz. Bunlar yeniden kurulabilselerdi, kişisel kaprisleri, kayırmacılığı, dalkavukluğu ve entrikaları geri getirirlerdi. Sözleşmeye dayalı bir toplum, kayırma ve mecburiyet olmaksızın bağlar kuran ve yalakalığa ya da entrikalara başvurmada işbirliği yapan özgür ve bağımsız insanlardan oluşmuş bir toplumdur. Bu nedenle, sözleşmeye dayalı bir toplum, bireysel gelişim için ve özgür insanlara özgü özgüven ve saygınlığın elde edilmesi için en geniş ortamı ve fırsatı sunar. Şunlara itiraz etmek mümkün değildir: Sözleşmeyle işbirliği yapan özgür insanlardan oluşan bir toplum, şimdiye kadar var olmuş en güçlü toplumdur. Böyle bir toplum henüz sahip olduğu gücü tam anlamıyla geliştirmemiştir. ve şu an tasavvur edilebilecek bütün toplumsal gelişmeler, sözleşmeyle birleşmiş özgür insanlardan oluşan bir toplumun daha eksiksiz bir şekilde oluşmasına bağlıdır. Bununla birlikte, özgür bir devlette yaşayan bir kişi bir başkasından yardım talep edemez ve başkasına yardım etmekle yükümlü kılınmaz. Bu iddianın tam manasını anlamak için özgür demokrasinin ne olduğunu anlamaya vakit ayırmamız yerinde olur.

ÖZGÜR BİR İNSANIN EGEMEN OLMASI AMA EGEMENİN “ÖĞÜT” ALAMAMASI

Özgür insan, özgür ülke, özgürlük ve eşitlik, bunlar aramızda sürekli kullandığımız terimlerdir. Herhangi bir toplumsal sorun tartışılmaya başlandığı anda bunlar parola olarak kullanılırlar. Aslında böyle kullanılmaları yerinde olur. Bunlar ulusun en genel kanılarını ve en somut inançlarını içermelidir ve bu nedenle ayrıntılı sorgulamaları gerektiren kararların alınmasında bunlara başvurulmalıdır.

Fakat bu terimlerin bu kadar başarılı ve doğru bir şekilde kullanılabilmesi için bunların doğru bir şekilde tanımlanması ve popüler kullanımlarının doğru tanımlara uygun olması şarttır. Hiç şüphe yok ki genel olarak bu terimlerin kolayca anlaşıldığına ve hiçbir zorluk teşkil etmediğine inanılır. Popüler düşünceye göre özgürlük herhâlde aklına eseni yapmak anlamına gelir ve bu metafizik veya duygusal bir şeydir. Fakat küçük bir gözlem bile bu dünyada insanın aklına geleni yapması diye bir şey olmadığını gösterir. Serseriden Başkan’a, Papa’ya ya da Çar’a kadar hiç kimse aklına her eseni yapamaz. İlkel barbarlardan Humboldt’a ya da Darwin’e kadar yaşamış hiç kimse, aklına her eseni yapamamıştır. Bu tür bir özgürlüğü gerçekleştirmeye kararlı olan “Bohem”, amacına ancak haklarının çoğundan feragat ederek ve uygar bir insanın vazifelerinin çoğuna sırt çevirerek ulaşır. Bir yandan da bu amacını, medeni bir ülkede yaşamının avantajlarından olabildiğince yararlanarak gerçekleştirir. Ayrıca özgürlük hiç de metafizik veya

duygusal bir şey değildir. Somut, pratik ve gerçektir. Hukuk ve kurumlar tarafından üretilir ve sürdürülür, bu nedenle de somut ve tarihseldir. Bazen özel olarak kişisel özgürlükten söz ederiz; ama eğer kişisel özgürlükten, yani yasalar önünde özgürlükten başka bir özgürlük varsa bile bu yalnızca akademisyenlerin bir kurgusudur ve bunu istedikleri kadar tartışabilirler.

Bir de şu var ki, şu an yazarken bile, çok önemli bir incelemede özgürlüğün aşağıdaki tanımını buluyorum: Kişisel özgürlük, "egemen halkın, toplumun daha güçlü bireyleri ve sınıfları üzerinde uyguladığı kısıtlamanın bir sonucudur ve onları, güçlerinin fazlasını diğer sınıfların zararına kullanmaktan alıkoyar." Bu tanım, görünüşe göre ulaşmak istenen sonucun temelinde yatar: "Halkın hükümeti hiçbir durumda paternal bir hükümet olamaz, çünkü yasa koyucuları onun iradesini yerine getiren vekilleri ve memurlarıdır, babaları veya efendileri değil." Burada, tartıştığım genel konu bağlamında kendini gösteren en sinsî yanılgının açıkça dile getirildiğini görürüz. Özgürlüğün tanımında özgürlüğün, egemen halkın elbette egemen halktan ayrı olması gereken bir kimsenin aleyhindeki bir faaliyeti olarak yorumlandığı görülecektir. "Halk"ın erkekler, kadınlar, çocuklar ve bebeklerden oluşan toplam nüfustan daha azını ifade etmek için kullanıldığı ve "halk" sözcüğünü içeren büyük dogmalar "halk"ın sınırlı tanımına göre yorumlandığı her durumda daima bir yanılgı söz konusu olur.

Tarih tek bir hikâyenin biktırıcı bir tekrarından ibarettir. Kişiler ve sınıflar, başkalarının kazançlarından beslenerek, bolluk içinde yaşamak amacıyla Devletin iktidarını ele geçirmeye çalışmışlardır. Otokrasiler, aristokrasiler, teokrasiler ve siyasi iktidarı elinde tutan diğer tüm örgütler, hep aynı eylem hattını izlemişlerdir. Siyasi iktidar generallerden, soylulardan, rahiplerden, milyonerlerden ve bilginlerden alınıp zanaatkârlara ve köylülere verildiğinde, bu sonuncuların

yalnızca doğruyu yapacağına ve adaletli davranacağına ve asla iktidarı kötüye kullanmayacağına, başkalarındaki tüm aşırılıkları bastıracağına ve onların da böyle yapmayacağına güvenmek büyük bir siyasi hata olur. İmkân ve cesaret bulurlarsa, tıpkı diğerleri gibi onlar da güçlerini kötüye kullanacaklardır. Eski yönetici sınıfların aşırılıklarının nedeni, insan doğasının kusurlarında ve tutkularında yatar: açgözlülük, şehvet, kindarlık, hırs ve kibir. Bu kusurlar hiçbir ulus, sınıf veya yaşla sınırlı değildir. Orduda veya sarayda olduğu kadar kilisede, akademide, atölyede ve barakada da görünürler. Otokrasilerde, aristokrasilerde, teokrasilerde, demokrasilerde ve oklokrasilerde de görünebilirler. Siyasi iktidara sahip olanlarda insan doğasının bu kusurlarını şimdiye kadar dizginleyen tek şey, kişisel olmayan kurumlar tarafından ayakta tutulan hukuk olmuştur. Siyasi iktidar o zamana kadar ona sahip olmamış kitlelere verilirse, bu kitleleri onu kötüye kullanmaktan yasalar ve kurumlar dışında hiçbir şey durduramaz. Seçilmiş hükümetin paternal olamayacağını söylemek, onu asla aykırı davranamayacağı bir şarta tabi kılmaktır. Sorun şu ki, diğerlerine kıyasla demokratik bir hükümet daha ciddi bir paternalleşme tehlikesiyle karşı karşıyadır, zira kendinden emindir, her şeyi üstlenmeye hazırdır, gücü ölçsüzdür ve muhaliflere karşı aşırı acımasızdır.

Tarih, hakların ancak iktidarın her türlü keyfî kullanımına ve bütün sınıfsal ve kişisel çıkarlara karşı korunduğu hâllerde güvenceye alındığını gösterir. Bir otokratın etrafında rahipler ve askerler oligarşisi toplanır. Zamanla bir soylular sınıfı gelişir ve oligarşiye katılarak bir aristokrasi oluşturur. Daha sonra *demos* (halk), bağımsız bir gelişme göstererek iktidara gelir ve bir demokrasi kurar. Sonra bir başkentte bir araya gelen ayaktakımı bir oklokrasi kurarak demokrasiyi boğar. Sonra “halkın idolü” ya da “toplumun askerî kurtarıcısı” ya da her ikisi birden otokrata dönüşür ve aynı

eski kısır döngü yeniden başlar. Özgürlük bütün bunların neresinde? Bir devletin bu aldatıcı döngüden en nihayetinde nasıl çıkacağını öğrendiği şöyle bir durum dışında bu süreçte hiç özgürlük olmamıştır: En yüksektekinden en aşağıdakine kadar *tüm* sınıflarda, bencillığe, açgözlülüğe, kıskançlığa ve şehvete yasalar ve kurumlarla engeller koymak ve çıkarların düzenlenme ve hakların tanımlanma süreçlerini keyfî ve kişisel unsurlardan elden geldiğince arındırabilecek, büyük sivil hayat organları oluşturmak. Özgürlük, hak ve vazifeleri dengeleyen kanunlar ve kurumlarla ilgili bir meseledir; yönetmeye uygun sınıfın seçilmesi meselesi kesinlikle değildir.

Özgür devlet kavramı tamamen modernidir. Orta sınıfın gelişimiyle ve ticari, endüstriyel bir uygarlığın büyümesiyle gelişmiştir. İnsan köleliğinden duyulan dehşet, medeni devletlerde olağan olan duygular kadar eski değildir. Anladığımız şekliyle “özgür insan” fikri, Ortaçağdan kalma ve feodal fikirlere karşı gelişmiş bir isyanın ürünüdür; doğru ve pratik anlamıyla eşitlik anlayışımız da ancak bu isyanla açıklanabilir. Modern fikir İngiltere’de doğdu ve bu ülkenin endüstriyel ve ticari gelişimi sayesinde güçlendi. Bu fikir, İngilizce konuşulan bütün uluslara geçti; bu uluslar özgürlüğü, bir kavram olarak değil de bir kurumlar bütünü olarak almış oldukları için hayata geçirdiler. Avrupa kıtasının asker ve polis devleti tarafından, genişleyen endüstriyel uygarlığın etkisini hissedecek kadar hızlı bir şekilde ödünç alınmış ve taklit edilmiştir. Fakat bunu kusurlu bir şekilde gerçekleştirmişlerdir çünkü yerel kurumlar veya geleneklerden oluşan bir bünyeleri yoktur, bu yüzden onlar için daha çok bir “bildiri” ve beyanname konusu olmakla kalmıştır.

Miras aldığımız sivil özgürlük kavramı, *kanunlar ve kurumlar tarafından birey için yaratılan bir statüdür ve bunun etkisi, her insanın tüm güçlerini yalnızca kendi refahı için kullanmasının garanti altına alınmasıdır*. Bu hiçbir şekilde bir seçim, evrensel oy veya demokrasi meselesi değildir. Bütün

kurumlar, özgürlüğü garanti etme dereceleriyle sınırlar. Özgürlüğün toplumsal amaçlar için bir araç olduğu ve önemli sebeplerden dolayı sakatlanabileceği bir an bile kabul edilmez. Bunu iddia eden bir kimse, özgür bir devlete dair her türlü olgu ve faktörle ilişkisini kaybetmiş demektir. İnsanın yaşaması gereken bir hayatı, peşinden koşması gereken bir kariyeri olur. O, iş yapma becerilerinin ve acı çekme yeteneklerinin bir merkezidir. Güçlerinin neler olabileceği, yani onu daha ileri taşıyıp taşıyamayacağı, şansının az mı çok mu olduğu, çok mu az mı acı çekmeye yazgılı olduğu, bunlar onun elinden geldiğince geliştirmesi ve katlanması gereken kişisel kaderiyle ilgili meselelerdir. Fakat toplumun ve kurumların o insanla ve onun bu dünyadaki yaşamı boyunca elde edebileceği mutluluğun toplamıyla ilişkisine dair her şeye dair, bu zamana kadarki tüm tarihin ve tüm felsefenin sonucu şu şekilde özetlenir: Onun kendisi için kendisi için elinden geldiğince fazla şey yapmakta özgür bırakılması ve yaptığı her şeyden özel bir zevk almasının garanti edilmesi gerekir. Eğer toplum, yani daha açık bir ifadeyle, kendi vatandaşları bireysel olarak, gruplar hâlinde ya da bir kitle olarak, onu tarafsız güvenlik koşullarıyla çevrelemekten başka bir şekilde etkiliyorsa, bunu kendilerini haklı çıkarmak için tam bir sorumlulukla yapmalıdırlar. Bu tür müdahalelere karşı ortaya çıkan kıskançlık ve önyargı, özgür bir insandaki üst siyasi erdemlerdir. İnsanları mutlu etmek pek de devletin görevi değildir. İnsanlar kendilerini, kendi bildikleri gibi ve sorumluluğu üzerlerine alarak mutlu etmelidirler. Devletin işlevleri, tamamen mutluluk arayışının yürütüldüğü koşullar veya fırsatlarla ilgilidir, ama bu koşullar veya fırsatlar sivil örgütlenmeden etkilenebilmesi de gerekir. Dolayısıyla, çalışma özgürlüğü ve kazanç güvencesi sivil kurumların uğruna var olduğu amaçlardır, daha uzak amaçlar için kullanılabilecek araçlar değildir.

Şimdi, herhangi bir sağlam siyasi sistemin ana doktrini, haklar ve görevlerin dengede olması gerektiğidir. Monarşi

veya aristokratik bir sistem, farklı kişi ve sınıfların hakları ve vazifeleri eşit olmasa bile dengeliyse ahlak dışı değildir. Ayrıcalıklı sınıflar, yani vazifeleri başkalarına yüklerken hakları kendine mal eden sınıflar ortaya çıkarsa ahlak dışı bir siyasi sistem oluşur. Bir demokraside herkes eşit siyasi haklara sahiptir. Temel siyasi ilke budur. O hâlde bir demokrasi, eğer herkes eşit siyasi vazifelere sahip değilse ahlak dışı olur. Demokrasinin sağlam ve kalıcı hâle getirilmesi için, başka her şeyden daha fazla tekrarlanması ve telkin edilmesi gereken doktrin kuşkusuz budur. Hatiplerimiz ve yazarlarımız bundan asla bahsetmezler ve çoğu zaman bu konuda bilgi sahibi gibi görünmezler; fakat demokrasinin gerçek tehlikesi, iktidara sahip olan sınıfların tüm hakları üstlenmesi ve tüm vazifeleri reddetmesidir; yani siyasi iktidarı, sahip-olanları yağmalamak için kullanmasıdır. Demokrasi, kendisine sadık olmak ve düzgün işleyen bir sisteme dönüşmek için, soy ve rütbenin yanı sıra yoksulluğun da lehine ileri sürülen iddialara katı bir direnç göstermelidir. Siyasi iktidarı ücret ödeyenlere hasretme tasarılarıyla uğraşamayacağı gibi, ücret alanları şımartacak veya onlara yardımcı olacak tasarıları da, buna muktedir olsa bile kamusal tartışmalara sokamaz. Toplumu idare etmeye sadece zenginlerin uygun olduğu yönündeki eski teorileri nasıl ayaklar altına almışsa, “zenginleri” “yoksulların” her türlü talebini karşılamakla yükümlü kılan tasarıları da ortadan kaldırmalıdır. Demokrasiyi, çoğunluğun ve yoksulların oluşturduğu yeni bir ayrıcalıklı sınıfı kayıran bir sistem olarak yorumlamanın doğurduğu tehlikeyi görmek için süreli yayınlar literatürümüzü takip etmek yeterli olur.

Şimdi, özgürlük ve demokrasi kavramlarını belirlediğimiz tanımlarıyla ele alırsak, Amerikan vatandaşın kendisini “egemen” diye nitelemesinin salt böbürlenme olmadığını görürüz. Özgür demokrasinin üyesi bir anlamda egemendir. Üstü yoktur. Bununla birlikte o, iktidarın ona hiçbir ast bırakmaya-

cak şekilde azaldığı ve bölündüğü bir süreçle egemenliğine ulaşmıştır. Kişinin kendine egemen demesi çok muazzam bir şeydir; ancak özgür insanın siyasi sorumluluklarının, siyasi hakların azalması ve bölünmesiyle orantılı olarak yoğunlaştığını ve biriktiğini fark etmek de gayet isabetli olacaktır. Birçok hükümdar, egemenlik konusunda yetersizdi ve buna uygun değildi. Hep yüceltildikleri ve muazzam fırsatların mirasçıları oldukları için sadece kendi ahmaklıklarını ve ahlaksızlıklarını sergilemekle kalmışlardı. Bunun nedeni, vazifelerini yerine getirmeyi hiç düşünmemeleri, yalnızca kendi kibirlerinin tatminini düşünmeleri idi. Büyük bir sivil topluluğun özgür ve eşit bir üyesi olarak mirasını ve haklarını üstlenmek için öne çıkan özgür insan, vazife ve sorumluluklarının, hakları ve yetkileri ile aynı ölçekte ölçüldüğünü anlamalıdır. O hiçbir insana tabi olmak istemez. Tüm egemenler eşit olduğu için o da hemcinsleriyle eşit olmak ister. Öyle olsun, ama hiç kimseyi yardıma çağıramayacağı fikrinden de asla kurtulamaz. Eğer bağımlı hâle gelirse diğer egemenler onun bağımsızlığına saygı duymazlar, yardım dilenirse de eşitliğine saygı göstermezler. Özgür bir demokraside özgür insan, kendisini aşağı çekebilecek tüm bağları kopardığında, diğerlerinin onu yukarı çekmesini sağlayacak tüm bağları da koparmış olur. Yeni statüsünün tüm sonuçlarına katlanmak zorundadır. Bir anlamda izole bir insandır. Aile bağı, bir zamanlar olduğu gibi, akrabalarının kabahatleri yüzünden utanç duymasını gerektirmez, ama o zamanlar ondan dolayı kendisine verilene benzer bir desteği de artık ona sunmaz. İnsanların ilişkileri açık ve özgürdür, ama aynı zamanda gevşektir. Özgür bir demokraside özgür bir insan, gördüğü bir iyiliğe aynı şekilde mukabele etmezse rütbe kaybeder.

Özgür bir demokraside özgür bir insanın, aynı rütbe ve konumdaki diğer insanlara karşı saygı, nezaket ve iyi niyet dışında hiçbir vazifesi olmaz. Siyaset hakkında konuşurken sınıfların var olmadığını söyleyemeyiz, A'ya B karşısındaki

vazifesini anlatırken de sınıfların var olduğunu söyleyemeyiz. Özgür bir devlette her insan kendisine ve ailesine bakmakla, komşusuna sorun çıkarmamakla ve kamu çıkarları ve ortak ihtiyaçlarla ilgili olarak kendi payına düşenleri eksiksizce yerine getirmekle yükümlüdür ve bunları yapması ondan beklenir. Bunda başarısız olursa, başkalarına yük bindirmiş olur. Dolayısıyla başkalarına karşı haklar elde etmez. Aksine onlara karşı yükümlülükler biriktirir sadece. Eğer yetersizliklerini yeni taleplerinin gerekçesi hâline getirmesine izin verilirse, ayrıcalıklı ya da şımartılmış bir kişi konumuna geçer; vazifelerden kurtulmuş, iddialarla dolu bir kişi olur. Bu, demokratik siyaset teorilerini insancıl sosyal teorilerle birleştirmenin kaçınılmaz sonucudur. Buradaki amacımın dışında kalsa da, laf arasında şunu belirtmekte fayda var: Bu tür tutarsızlığın bir sonucu da kesinlikle demokrasinin sarsılması, demokraside zenginliğin gücünün artması ve demokrasiyi plütokrasiye tabi kılma sürecinin hızlanması olacaktır. Çünkü başka bir insanın sermayesinden bizzat kazanmadığı herhangi bir payı almayı kabul eden bir insan bağımsız bir vatandaş olamaz.

Sırf siyasi açıdan eşit oldukları için, eğitimlilerin ve zenginlerin, daha az eğitime ve servete sahip olanlara karşı bir yükümlülüğü olduğu sık sık söylenir. Oy hakkına sahip eğitimsiz sınıflar, diğer sınıfların bakımı ve masrafiyle eğitilmezler ise ne olacağı konusunda pek çok kehanet ve uyarı dile getirilir. Konuya bu açıdan bakıldığında, evrensel oy hakkı, Devletin sunduğu desteğe bütün sınıfların yardımını ve ilgisini katarak Devleti *güçlendirmenin* bir ölçüsü değildir, fakat yeni bir yüküdür ve aslında bir tehlikedir. Savunucuları onu bir tehlike olarak tasvir ederler. Bu doktrin siyaseten ahlak dışı ve korkunçtur. Bir toplum evrensel oy hakkını tesis ettiğinde, sanki her yeni gelene ya da her genç insana şöyle der gibidir: "Size diğerlerinin sahip olduğu her şansı veriyoruz. Şimdi bizimle gelin; kendinize iyi bakın ve sosyal

kurumları desteklemek için hepimizin taşımak zorunda olduğu yüklerden siz de pay alın.” Özgürlük, evrensel oy hakkı ve demokrasi, kuşkusuz birer bakım ve koruma vaadi değildir, fakat bireysel sorumluluk dayatmasını da beraberlerinde getirirler. Devlet, sırf başka bir şey verme amacı taşımadığı için eşit haklar ve eşit şanslar verir. Her insanın kendi ayakları üzerinde durmasını sağlar, ayağa kaldırır ve koşmasına izin verir, çünkü onu taşıyacağını vaat etmemiştir. Birey, tüm şanslara sahip olduktan sonra kendi başarısının veya başarısızlığının sorumluluğunu üstlenmelidir. Bu, toplum için tam bir talihsizliktir ve eğer herhangi bir kişiye, eskisinden daha ağır bir yük olan siyasi güç bahşedilmişse, toplumun zararını artıracaktır. Fakat kötü yurttaşların Devlete zarar verdiği gerçeğinin, iyi yurttaşların üzerine kötülere karşı yeni bir *vazife* yüklediği söylenemez.

ZENGİN OLMAK KÖTÜ DEĞİLDİR, HATTA KOMŞUNDAN DAHA ZENGİN OLMAK BİLE KÖTÜ DEĞİLDİR

Önümde, bir yazarın hiç kimsenin bir milyon dolardan fazla bir servete sahip olmasına izin verilmemesi gerektiği görüşünü dile getirdiği bir gazete küpürü var. Bunun yanında da, başka bir yazarın, sınırın beş milyon olması gerektiği görüşünü dile getirdiği başka bir küpür var. İki yazarın servetlerinin ne kadar olduğunu bilmiyorum, fakat kendi vatandaşlarının ne kadar zengin olmalarına izin vereceklerine ve bir kimsenin kendi kazançlarına el koymak için onların (aslında “Devlet”in) hangi noktada devreye girmesi gerektiğine dair fikirlerinin birbirinden açık ara farklı olduğunu görmek ilginç. Bu iki yazar aslında büyük ölçüde çığ düşünceleri dile getiriyor ve şimdilerde moda olan bir şeyi ezberden tekrarlıyorlar. Sağduyulu olup da oğullarına erken çocukluk dönemlerinden itibaren ekonomi doktrinlerini ve birikim pratiğini vurgulamayan bir adamla hiç karşılaşmadım. İyi bir baba, oğlunu girişimciliğe, üretken becerilere, ölçülü bir özveriye ve makul harcamalara teşvik ederek akıllıca davrandığına inanır. Amaç, oğluna sermaye biriktirmeyi öğretmektir. Fakat bu çocuk edebiyatımızda bolca bulunan, “zenginlere” yönelik birçok hicvi okumak zorunda kalırsa, “sermaye” hakkındaki güncel tartışmalardan bazılarını okuması veya dinlemesi gerekirse ve gençliğin saflığıyla bu eserleri babasının yaptığı gibi göz ardı etmek yerine ciddiye alırsa, para kazanıp sermaye biriktirirken rezil bir hayata doğru ilerlediğine inanmak zorunda kalacaktır. Ne kastet-

tiğimiz üzerine biraz daha düşünmek yararlı olur. Zengin olmak kötü müdür? Kapitalist olmak aşağılık bir şey midir? Soru yalnızca bir derece meselesiye ve belirli bir noktaya kadar zengin olmak doğru ve daha zengin olmak yanlışsa, aradaki bu noktayı nasıl bulacağız? Elbette, pratik amaçlar bakımından bu noktayı bir ile beş milyon dolar arasındaki bir miktardan daha makul bir şekilde tanımlamalıyız.

Yoksullar lehine ve zenginler aleyhine eski bir kilise önyargısı var. İnsanların kilise hukukuna göre hareket ettiği günlerde bu önyargılar, sermaye israfına neden olmuş ve Avrupa'nın yeniden barbarlığa gömülmesine fazlasıyla katkıda bulunmuştu. Bu önyargılar henüz ölmedi, toplumumuzda gülünç çelişkiler ve tutarsızlıklar hâlinde varlığını sürdürüyor. Şu konuda zenginlerin hakkını teslim etmek gerek; onlar iyi huyludurlar. Belki kendilerini tanımıyorlardır, çünkü zengin bir insanı tanımlamak yoksul bir insanı tanımlamaktan daha zordur. Bir papazın kürsüye çıkıp yoksulların lehine ve zenginlerin aleyhine olan tüm bu eski önyargıları dillendirdiğini, bu sırada da zenginlerden yoksullar için bir şeyler yapmasını rica ettiğini, bu karalayıcı karşılaştırmadan hiç gücenmemiş görünen zenginlerin de boyun eğdiğini işitmek hiç şaşırtıcı değildir. Onun yoksulken zenginliğe ulaşmak için çabaladığı ve toplumun iyi bir üyesi olduğu konusunda hepimiz hemfikiriz ama o zenginliğe erişir erişmez de onu şüpheyle karşılamaya, onu toplumun tehlikesi bir üyesiymiş gibi görmeye başlar. Bir gazete “zenginler, yoksullar çalışkan olduğu için zengin olurlar” gibi aptalca bir safsatayı ortaya atar ve bu laf sanki parlak bir özdeyişmiş gibi ülkenin bir ucundan diğer ucuna kadar pek çok yerde kopyalanır. “Sermaye”, sermayenin ne olduğunu öğrenmek için hiçbir zahmete girmemiş ve sayfalar boyunca yazdıkları yazılarda bu sözcüğü iki üç farklı anlama gelecek şekilde kullanmış yazarlar ve konuşmacılar tarafından kötülenir. İşçi örgütleri, ortak bir amaç uğruna müşterek bir çaba göstermek için

değil, nutuklar çekmek ve ithamlarda bulunmak amacıyla, özellikle de çalışmak istemeyen bazı memurlara rahat bir yaşam sağlamak amacıyla kurulur. Dogmatik dini reddeden ve yalnızca dinî duygusallığın bazı kalıntılarını sürdüren insanlar, yoksulların hakları ve zenginlerin vazifeleri hakkındaki tartışmada kendilerine özel bir alan bulurlar. Bankalara, şirketlere ve tekellere yönelik ithamlar her yerdedir ve bu ithamlar sadece yararsız bir hiddeti ve husumeti teşvik ederler, çünkü bunlar herhangi bir tanıma veya sınırlamaya da, kaçınılmaz zorunluluklar ve suistimaller arasındaki veya doğa düzeninin parçası olanlar ve hukuki hatalar arasındaki gibi ayrımlara da tabi değildir. Örneğin tekelleri itham etmeyi kendine vazife edinen, fakat yine de gümrük vergisinden yana olan ve sendikalara ya da patentlere karşı söyleyecek sözü olmayan bir dergi düşünün! Çiftliği pazardan çok uzak olan çiftçilerin kâr edemediğini anlatmak isterken onların ulaşım maliyetleri yüzünden mahvolduğunu söyleyen ve çiftliğin fiziksel konumundan kaynaklanan dezavantajı, hissedarların zararına olsa da tazmin etmediği için demiryollarını suçlayan devlet öğretmenlerini düşünün! Bütün sıkıntıları “paralı şirketlerin” açgözlülüğüne bağlayarak bu durumu tarif edenleri düşünün! Piyasa tekelleri, şişirilmiş hisseler ve vadeli işlem sözleşmesi satışları hakkında okunan çöp yığınlarını düşünün!

Şüphesiz bunların her biriyle bağlantılı olan sahtekârlık, dolandırıcılık ve bunlara benzer başka mali suçlar da vardır; yani insanların açgözlülüğü ve bencilliği bakidir. Tıpkı çilingirlerin her yeni tedbirini boşa çıkarmak için yeni yollar tasarlayan hırsızlar gibi, onlar da yeni aşamalar geliştirir, kendilerini yeni iş biçimlerine alıştıırır ve sürekli olarak yeni dolandırıcılık ve soygunculuk yöntemleri geliştirirler. Ceza hukukunun yeni suç türleriyle baş edecek şekilde geliştirilmesi gerekir; fakat kullanışlı ve meşru olan finansal araçları sırf dolandırıcılık amacıyla kullanıldıkları için itham etmek

hem gülünçtür hem de içinde yaşadığımız çağa yakışmaz. 50 yıl önce şu canım İngiliz Tory'leri de tüm anonim şirketleri aynı şekilde ve benzer nedenlerle suçlardı.

Burada sözü edilen bütün bu ithamlar ve nutuklar “yoksul insan”ın çıkarına olmuştur. Onun adı yasama meclislerinde durmadan yankılanır ve geçirilen bütün yasaların mazzereti ve nedeni olur. Şiirlerde, vaazlarda veya denemelerde asla unutulmaz. Onun alakası, her bir şüpheli prosedür ve her bir şaibeli kurum onun çıkarlarına atıfta bulunularak savunulur. Sahi, nerede o? Kim o? Kimse onu gördü mü? Kendi adına yapılan sayısız girişimin faydasını ne zaman gördü? Daha doğrusu, yoksul olamayacak kadar “akıllı”, zengin olamayacak kadar tembel bir kimsenin kazançlı çıkacağı açıkça belli olmadığında, yoksul insanın adının ve çıkarlarının sanayi ve ekonomi tarafından anıldığı ne zaman görülmüş?

Özellikle eski ülkelerdeki toprak sahiplerinin büyük kazançları göz önüne alınarak, topraktan elde edilen kazanılmamış değer artışı hakkında pek çok şey söylenmiştir. Topraktan elde edilen kazanılmamış değer artışı sayesinde, İngiliz toprak sahiplerinin son 200 yıldaki konumunun, ölümlülerden oluşan herhangi bir sınıfın şimdiye kadar ulaştığı en talihli konum olmasını sağlamıştı; ama İngiltere'deki tarım arazilerinin kiralalarının Amerikan arazilerinin rekabeti karşısında düştüğü şu zamanlar eski avantajlara saldırmak için pek uygun değildir. Ayrıca, ABD'de topraktan kazanılmamış değer artışı, ilk gelenlerin, yani burada yeni bir Devletin temellerini atmış olanların bir kazanımı olarak görülür. Toprak bir tekel olduğu için, kazanılmamış değer artışı Doğa yasalarına bağlı olur. O zaman tek soru şudur: Kim buna sahip olacak? Zamanaşımıyla mülk sahibi olmuş kimseler mi, yoksa geriye kalanların bazıları veya hepsi mi? Toprağı kullanıma ayıran ve yeni bir Devletin temellerinin atılmasına katkıda bulunan bir öncünün bu yeni Devlet

büyürken gittikçe artan arazi değerlerinden kazanç elde etmesi, toprak mülkiyeti bakımından hayırlı olmuştur. Bu kârı ondan veya söz konusu araziye sattığı sonraki malik-ten almak haksızlık olur. Dahası, kapitalistin ve emekçinin etrafının büyük, çalışkan ve ongun bir toplum tarafından kuşatılmış olması nedeniyle sermaye ve emek üzerinde de kazanılmamış bir değer artışı söz konusu olur. Topraklardan alınan arazi vergileri ve sermayeden alınan veraset ve intikal vergileri de bu olgular aracılığıyla kusursuz bir şekilde gerekçelendirilebilir. Şüphesiz sermaye, altında işletildiği Devletin güvenliğinin, iyi yönetiminin, barışçıl ortamının elverdiği bir hızla birikir; Devlet, ölen bir kimsenin sahibi olduğu toprağı başkasına miras bırakması hâlinde bu mirastan pay talep etmek için devreye girdiğinde de böyle bir talep kusursuzca gerekçelendirilebilir. Emekçi de aynı şekilde, güçlü, son derece uygar ve iyi yönetilen bir Devlette işini sürdürerek, bir sınır bölgesinde ya da anarşinin ortasında eşit bir çalışkanlıkla kazanabileceğinden çok daha fazlasını kazanır. Hizmetleri için daha fazla ücret alır ve aynı zaman- da, doğası gereği kamusal veya yarı kamusal olan zengin bir topluluğun birikmiş sermayesinin tümünden yararlanır.

Sanki ham toprak bir nimet ya da hediyeymiş gibi, dünyanın insan ırkına ait olduğu sık sık söylenir. Ham toprak, varoluş mücadelesini sürdürmek için yalnızca bir *şanstır* ve ham toprağı zapt ederek hayatını kazanmaya çalışan insan, bu girişimi en elverişsiz koşullar altında yapar çünkü toprak ancak büyük bir zahmet ve çabayla kullanılabilir hâle getirilebilir. Bir miktar toprağın başkası tarafından kullanıma uygun hâle getirildikten sonra elde edilmesi asıl nimet veya hediye olur. Bugün dünyada herhangi birinin ham toprağına sahip olması için ona ulaşması yeterlidir; ama yeni arazilere yerleşip yaşamak ve hayatlarını oradan kazanmak zorunda kaldığı için bunu sadece “sürgün cezası” olarak görecektir milyonlarca insan da vardır. Toprağın özel

mülkiyeti, işbölümünden başka bir şey değildir. Hepimizin toprağa ortaklaşa sahip olduğumuz herhangi bir anlamda doğruysa, bölünmemiş haklarımızı kullanmanın en iyi yolu, geri kalanlarımız toplumsal örgütlenmeye başka şekillerde katılırken, bizim bu hakların tümünü (tıpkı şimdi yaptığımız gibi) hiçbir karşılık beklemeden, toprağı doğrudan işleme işlevini üstlenecek herhangi birine devretmemiz olur. Bunun nedeni, bu şekilde, her birimizin belirli bir araziye sahip olması ve onu doğrudan kullanması hâlinde elde edeceğimizden daha fazlasını bu şekilde elde etmemizdir. Arz ve talep artık nüfusun, toprağın doğrudan kullanımı ile diğer uğraşlar arasındaki dağılımını belirliyor. Eğer bütün “kazanılmamış değer artışlarına” vergiler aracılığıyla el koyularak toprak işlemeye özgü toplam kâr ve fırsatlar azaltılsaydı, toprağın işlenmesine ilişkin kârlar, düşük vergiler sayesinde ve herhangi bir değer artışı şansı olmadan, vergilendirmeden muaf tutulmuş diğer uğraşların kârlarıyla eşitlenene kadar sanayinin yeniden düzenlenmesi gerekli olurdu. .

Bireysel toprak mülkiyeti kıskançlığının, kabileci veya ulusal toprak mülkiyetine ilişkin epey abartılı doktrinlerle çoğunlukla uyumlu olması dikkat çekicidir. John, James ve William’ın dünya yüzeyinin bir kısmına sahip olmaması gerektiği, çünkü onun tüm insanlara ait olduğu söylenir; ama Mısırlıların, Nikaragualıların veya Kızılderililerin işgal ettikleri topraklar üzerinde böyle bir hakları olduğu ve isterlerse ticaret ve medeniyet yollarını kapatabilecekleri ve onların önyargılarını ortadan kaldırmanın veya topraklarına el koymanın yanlış olduğu kabul edilir. Gerçek şu ki insan ırkının dünyaya sahip olduğu fikri yalnızca bu ikinci vaka sınıfı için pratik bir anlam taşır.

Modern bir devlette büyük bir kapitalistin büyük kazanımlarının yönetim ve denetim ücretleri başlığı altında değerlendirilmesi gerekir. Endüstriyel nitelikteki herhangi bir büyük girişimin emek olmadan başlatılabileceğine inanan

kimselerin hayat tecrübesi pek az olmalıdır. Bir demiryolu inşa etmeye, bir fabrika kurmaya ve ürünleri sayesinde itibar kazanmaya, bir okul açmaya ve bunun sayesinde itibar kazanmaya, bir gazete kurup onu başarıya ulaştırmaya veya başka bir girişime niyetlenen herkes, hangi engellerin aşılması gerektiğini, hangi risklerin alınması gerektiğini, ne kadar azimli ve cesur olmak gerektiğini, nasıl bir ileri görüşlülüğün ve cesaretin gerekli olduğunu öğrenecektir. Hele pek çok işin yapılmayı beklediği, kaynakların her zaman en üst düzeyde zorlandığı yeni bir ülkede, yeni girişimleri organize etmek ve başarıya taşımak için gereken muhakeme, cesaret ve azim bazen kahramanca olur. Gerekli niteliklere sahip kişiler büyük ödüller alırlar. Öyle de olmalıdır. Onlara sövüp saymak aptalca olur. Endüstriyel, ticari veya finansal işletmeleri organize etme ve yürütme yeteneği nadir bulunur; endüstrinin büyük önderleri, büyük generaller kadar nadirdir. Tüm kooperatif işletmelerinin en büyük zayıflığı gözetimdir. Rutin insanlar ya da söyleneni yapabilen insanlar bulmak zor değil; ama düşünebilen, plan yapabilen ve rutin olanlara ne yapmaları gerektiğini söyleyebilen insanlar çok nadirdir. Onlar kendi arzları ve gördükleri talep oranında ücretlendirilirler.

Bay A. T. Stewart topladığı dokuma ürünlerini ABD halkına sunarak büyük bir servet elde ettiyse, bunu kendi kuşağındaki herhangi bir insandan daha iyi nasıl yapacağını bildiği için böyle oldu. O işini ticari krizlere ve savaşımlara rağmen yürüterek ve boyutlarını büyüterek bunu kanıtladı. Ölürken ardında işi bilen bir varis bırakmadığı için, işletmesinin dağılması ve başka insanların elinde yeni bir organizasyona dönüşmesi gerekmişti. Bazıları Bay Stewart'ın servetini onun için veya onunla birlikte çalışanlardan kazandığını söyledi. Ama o olmasaydı bu kişiler bir araya gelebilir, örgütlenebilir ve kazandıklarını kazanabilirler miydi? Hiç de bile. Nispeten çaresiz kalırlardı. Bay Stewart ve

çalışanları, birlikte onun rehberliği ve muhakemesi altında büyük fabrikalar, mağazalar, ulaşım sistemleri oluşturdular. Sonuç herkesin yararına oldu; fakat o bu sonuca başka hiç kimsenin yapamayacağı bir katkıda bulundu ve bütün bu işi mümkün kılan tek yol gösterici zihin kendisinininki oldu. Meşru çalışmalar yoluyla servet biriktiren bir insan, hiçbir şekilde çalışanlarını sömürmez veya sermayesini başka biri “üzerinden” kazanmaz. Eğer o olmasaydı, kazandığı servet de olmazdı.

Büyük servetler biriktirmek hiç de pişman olunacak bir şey değildir. Aksine birçok toplumsal ilerleme biçiminin gerekli bir koşuludur. Servet birikimine bir sınır koyacak olsak, en değerli üreticilerimize şunu söylemeliyiz: “Nasıl yapılacağını en iyi bildiğiniz hizmetleri bize belli bir noktanın ötesinde vermenizi istemiyoruz.” Bu, generallerimizi savaşta öldürmek gibi olurdu. “Zenginliğe dair etik görüşler” hakkında belirli bir ekolün ağzıyla çok şey anlatılır, örneğin günün birinde, birkaç milyon biriktirdikten sonra sırf kendi vatandaşlarının vergilerini ödeme zevkini tatmak amacıyla hevesle çalışmaya devam edecek kadar toplumun refahını düşünen bazı insanların olacağı söylenir. Bu muhtemelen doğrudur. Bu bir kehanettir. Bunu inkâr etmek imkânsız olduğu kadar onaylamak da aptalcadır. Çünkü böyle insanların olduğu bir zaman gelirse, o çağın insanları işlerini buna göre düzenlerler. Şimdi böyle insanlar yok ve şu anda yaşayan bizler, işlerimizi insanların yüz nesil sonra olacağı şeye göre düzenleyemeyiz.

Her şey biriktirilmiş sermayenin medeniyete hizmet etme gücündeki yeni gelişmeleri göreceğimize ve yeni gelişmelerin tam burada, Amerika’da kaydedileceğine işaret ediyor. Anonim şirketler henüz emekleme döneminde ve anonim sermaye devrilebilecek bir şey değil, giderek vazgeçilmez hâle gelen bir şeydir. Tesis edilmesi gereken denetim ve güvenceler hakkında başka bir bölümde, siyasi bir bakış açısıyla birkaç

şey söyleyeceğim. Ekonomik açıdan bakılırsa, toplumsal görevlerimizin yerine getirilmesinde birikmiş sermayenin önemi giderek artacak. Ayrıca bana öyle geliyor ki bütün birikmiş sermaye giderek daha fazla kişisel kontrol altına girecektir. Her büyük şirketin bir üst akıl tarafından kontrol edildiği bilinecektir. Bunun nedeni, kişisel yönetimin kurulların ve komitelerin yönetiminden çok daha üstün olmasında yatmaktadır. Bu eğilim kamu yararınadır, çünkü daha makbul bir sorumluluk anlayışının lehinedir. Bu kıtanın gelişmesinin önündeki en büyük engel sermaye yetersizliği olmuştur. Sahip olduğumuz sermaye, bölünmeyle, israfla ve yersiz uygulamalarla heba edildi. 1800 ile 1850 yılları arasında bu ülkede iletişim ve ulaşım olanaklarının tesis edilmesi için yapılan girişimlerdeki sermaye israfı toplam sermayeye oranla çok büyüktü. İsfraf esas olarak bilgisizlikten ve kötü yönetimden, özellikle de kamu projelerinin Devlet tarafından kontrol edilmesinden kaynaklanıyordu. Sermaye birikimi ve bu sermayenin yetkin kişilerin yönetimi altında sistematik bir şekilde kullanılması sayesinde ülkenin gelişiminin eşi benzeri görülmemiş bir oranda hızlanacağını göreceğiz. Bu gelişme herkesin yararına olacak ve her birimizin kendi ölçüsüne göre ve kendi tercihiyle bağlı olarak servetini artırmasını sağlayacaktır. Her birimiz bunu yapmaya devam edebiliriz ve birbirimizin refahına sevinmek için her türlü nedene sahibiz. Mülkiyeti mülk sahiplerinin aptallığı karşısında garantiye alacak hiçbir yasa olmamalıdır. Bu tür yasalar olmadığında, bir müsrif tarafından miras alınan sermaye çarçur edilecek ve onu elde etmeye uygun ve yetkin insanların elinde yeniden birikecektir. Olması gereken de budur ve böyle bir durumda herhangi bir insanın edinebileceği mülkü sınırlamayı istemenin hiç anlamı yoktur.

Arapların, üç oğlundan en çok hangisi tarafından sevildiğini test etmek isteyen bir babayla ilgili bir hikâyesi vardır. Babaları, üçünden hangisinin kendisine en değerli hediye getireceğini görmek için onları gönderir. Üç oğul uzak bir şehirde buluşup buldukları hediyeleri karşılaştırırlar. İlk oğlanın kendisini ve başkalarını istediği yere taşıyabileceği bir halısı vardır. İkincisi, her türlü hastalığı tedavi edecek bir ilaca sahiptir. Üçüncüsünün, adını söylediği herhangi bir yerde neler olup bittiğini gösteren bir kadehi vardır. Üçüncü oğul evde neler olup bittiğini görmek için kadehini kullanır: Babasını hasta olmuş yatarken görür. Birinci oğul halısı sayesinde üçünü de evlerine ulaştırır. İkincisi ilacı verir ve babasının hayatını kurtarır. Oğullarının getirdiği hediyeler arasından en değerlisinin hangisi olduğuna karar vermek zorunda kalan babanın yaşadığı tereddüt, toprak, emek ve sermaye arasından hangisinin üretim açısından en önemli şey olduğunu söylerken çekilen güçlüğe fazlasıyla benzer. Üçünün işbirliği olmadan hiçbir üretim mümkün olmaz.

İnsanların bir zamanlar tıpkı diğer hayvanlar gibi dünyanın kendi kendine yetişen ürünleriyle beslenerek yaşadıklarını biliyoruz. Varoluşun bu aşamasındaki bir insan tıpkı vahşi hayvanlar gibiydi. Onun varlığı Doğanın keyfine bağlıydı. Gıda olarak bulduğunu yerd, ama bulabildikleri de ancak Doğanın verdikleri olurdu. Doğadan hiçbir şeyi zorla alamazdı; onun herhangi bir şey üretmesini sağla-

yamazdı, sadece onun sunduklarını elde etmesini sağlayan uzuvları vardı. Varlığı neredeyse tamamen tesadüflere bağlıydı; sermayesi yoktu, kendi ürettikleriyle yaşardı ve bu üretim yalnızca şu iki unsura bağlıydı: toprak ve elde etme faaliyeti. Günümüzde insan akıllı bir hayvandır. Doğa yasaları hakkında bir şeyler bilir, kendisine uygun olan şeylerden faydalanabilir ve doğada ona zarar verebilecek şeyleri de bir ölçüde önleyebilir. Tesadüf alanını daraltmış ve onu bazı konularda hesaplamalara indirgeyerek önemsizleştirmiştir; Doğanın üretici güçlerini kullanmaya başlayabilir ve onların yiyecek, giyecek ve barınak üretimlerini sağlayabilir. Değişim nasıl sağlandı? Cevap: sermaye sayesinde. Sermayenin ne olduğu ve uygarlık içinde nasıl bir yeri olduğu konusunda bir anlayışa varabilirsek, toplumsal düzenlemeleri eleştirmek üzere veya önerilmiş reformlara temel olarak ortaya konan şema ve felsefelerin birçoğu hakkındaki fikirlerimizi netleştirecektir.

Sermayenin başlangıçları, uygarlığın tüm tohumlarını kapsayan karanlıkta kaybolmuştur. İlkel insanın durumu ne kadar iyi anlaşılırsa, insanın uygarlığa giden yola koyulmuş olması o kadar harika görünür. İnsandan aşağı olan hayvanlar arasında sermayenin henüz gelişmemiş bazı biçimlerini görürüz, ancak bu gelişmemiş sermaye biçimlerinden gerçek sermayenin en aşağı biçimlerine kadar uzun bir yol vardır. İnsanın bu yolu akılla iyice düşünmeden kat etmiş olması mümkün görünmez ve ilkel insan hakkında bildiğimiz her şey, bize onun düşünmediğini gösterir. Şüphesiz ki onun ilk adımları üzerinde tesadüfler etkili olmuştur. Bu adımlarla elde edilen kazanımlar birçok kez unutulmuş olabilir. İnsanın kullanmayı erkenden öğrendiği öyle bir doğal unsur vardı ki, buna sahip olmadığı zamanlarda yaşamış insana dair hiçbir iz bulamıyoruz: ateş. Doğada tek bir alet-silah vardı: çakmaktaşı. Vahşi hayvanlardan çok daha üstün olup ateş kullanmayı bilen ve çakmaktaşı kullanan insanlardan

öncesini bilemiyoruz. Bundan daha aşağı bir uygarlığın insanı vahşi hayvanlara o kadar benziyordu ki, tıpkı bunlar gibi o da yeryüzündeki varlığına dair kemiklerinden başka hiçbir iz bırakamamıştı.

Çakmaktaşına sahip olan birinin artık vahşi bir hayvana yem olması gerekmezdi, ama o hayvanı avlayabilirdi. Böylece et yiyebilirdi. Et yiyen kişi, kendi yiyeceğini o kadar kısa bir sürede elde ederdi ki çakmaktaşı aletlerini geliştirmeye vakti kalırdı. Giysiler için derileri, iğneler için kemikleri, iplikler için tendonları kullanabilirdi. Bundan sonra hayvanları canlı yakalamak için tuzaklar ve kapanlar tasarladı. Onları evcilleştirdi ve çoğalmalarını sağlayarak geçimini bunun üzerine kurdu. Onları çekme ve taşıma hayvanları hâline getirdi ve böylece doğal bir gücü kullanmaya başlamış oldu. Çekme ve taşıma hayvanları olan kişi yollar oluşturarak ticaret yapabilir ve böylece tüm topraklardan ve tüm iklimlerden faydalanabilirdi. Bir tekne yapabilir ve rüzgârların gücünü kullanabilirdi. Artık o kadar çok alete, bilime ve beceriye sahiptir ki, toprağı sürerek onun kendisine daha fazla yiyecek vermesini sağlayabilirdi. Yani insanın kendisini vahşi hayvanların ötesine geçirmek için attığı ilk adımdan itibaren onun uygarlığını mümkün kılan şey sermayeydi. Sermayenin kazanılan her adımı bir sonraki adımı mümkün kıldı ve bu günümüze kadar devam etti. Sermaye olmadan hiçbir adım atılmamıştı ve atılamazdı. Bu, biriktirilmiş, kendi içinde çoğalmış ve matematikçilerin dediği gibi, daha üst bir kuvvete ulaştırılmış olan emektir. Lokomotif ancak bugün mümkündür, çünkü çakmaktaşı-bıçaklardan beri binlerce nesil boyunca her bir başarı çoğalarak bir sonrakine yol açmıştır. Artık sermaye olmadan hayatımızda tek bir adım bile atamayız. Sermaye olmadan bir okul, hastane, kilise inşa edemeyiz veya görev bilinçli bir toplumu istihdam edemeyiz; sermaye olmadan bir saray veya fabrika da inşa edemeyiz. Kendimize sahibiz ve

yeryüzüne sahibiz; yapabileceklerimizi sınırlayan şey ise üçüncü gerekliliktir: Sermaye. Sermaye güçtür, depolanmış veya biriktirilmiş insan enerjisidir ve çok az insan onun uygar yaşam için önemini takdir etmiştir. Sermayeye o kadar alıştık ki artık faydasını anlamıyoruz.

Toplumun endüstriyel örgütlenmesi sermayenin gelişmesiyle birlikte bir gelişme göstermiştir. İnsanların yeryüzüne yayılmasını ve sanatların gelişmesini sağlayan tek şey, zorunluluktur, yani geçim sağlama ihtiyacı ve bu ihtiyacı karşılamaya çalışırken katlanılan güçlüklerdir. İnsanoğlu attığı her adımın bedelini kanıyla ödemek zorunda kalmıştır. Deneyimini satın almak zorunda kalmıştır. Bizi devamlı daha fazla göçe ya da Doğa üzerinde daha fazla hâkimiyet kurmaya zorlayan şey nüfus artışı olmuştur. Nüfusun devamlı arttığı ve yeni ilerlemeler için yeterli enerjiyi sağlamak yerine pes ettiği ve dibe çöktüğü yerlerde ırklar yozlaşmış ve daimi barbarlığı benimsemiştir. Yeniden yükselme güçlerini kaybetmişler ve hiçbir icat yapmamışlardır. Hayatın hiç çaba gerektirmeyecek kadar kolay ve verimli olduğu yerlerde çok az iyileştirme yapılmıştır. En fazla ilerleme, enerjiyi gerekli kılmak için yeterli toplumsal baskının olduğu, fakat umutsuzluk yaratmak için yeterli toplumsal baskının olmadığı orta aralıkta kaydedilmiştir.

İlk başta tüm çalışma zorlaydı. Erkekler, ağır işler yapan ve köle olan kadınları çalışmaya zorladı. Onlar yalnızca avlanma ya da savaş işlerini kendilerine ayırdılar. Bütün o eski ilkel barbarlığın tuhaf ve çoğu zaman da dehşet verici olan gölgeleri şimdi büyük şehirlerin kenar mahallelerinde ve uygar ulusların ortasındaki en aşağı insan gruplarında bulunuyor. Bugün bu tür bazı gruplarda erkekler kadınları çalışmaya zorlarlar. Modern sistem gelene kadar, köleliğin, serfliğin, kulköylülüğün [*villeinage*] çeşitli dereceleri ve çeşitli kast ve lonca örgütleri aracılığıyla endüstriyel organizasyon değiştirilmiş ve geliştirilmiştir. Bazı insan-

ların modern sistemi, kendi değişleriyle kapitalist sistemi kınadıkları ve onunla alay ettikleri görülmüştür. Modern sistem özgürlüğe, sözleşmeye ve özel mülkiyete dayanır. İnsanlık kitlesinin hem Doğaya hem de hemcinslerine olan eski bağlardan yavaş yavaş kurtulmasıyla modern sisteme ulaşılmıştır. Bazı yazarların romantik hayranlığını uyandıran köy toplulukları yalnızca en basit ve örgütlenmemiş toplumlara uygundu. Ne küçük topraklardan çok yiyecek elde ederken karşılaşılan doğal güçlüklerle ne de insanların kötülüğüyle başa çıkmaya uygunlardı. Bu yüzden yok oldular. Modern toplumda emeğin örgütlenmesi çok görülür. Kimisi toprak sahibi, kimisi çiftçi, kimisi nakliyecisi, bankacı, tüccar, öğretmendir; kimileriye ürünü imal ederek geliştirir. Bu işlevlerin paylaşıldığı bir sistemdir ve ticaret ile mesleklerin kendi içlerinde devamlı olarak bölünmesiyle ve yeni işlerin ayırt edilmesiyle incelik kazanır.

Hepsini bir arada tutan bağlar, özgür işbirliği ve sözleşme bağlarıdır. Eğer insanlık tarihinin bize bir tip veya deney olarak verdiği herhangi bir şeyin karşılaştırmak için geçmişe bakacak olursak, modern özgür endüstri sisteminin, yaşayan her insana, önceki nesillerin sahip olduğundan tarif edilemez bir şekilde daha fazla mutluluk şansı sunduğunu görürüz. Bir zamanlar bazılarının sahip olduğu şekilde, hiçbir durumda sıkıntı çekilmemesi gibi bir garanti sunmaz. Elimizde bir örnek var. Bir zamanlar ABD’de köle olan Zenciler, bakım, ilaç ve destek güvencesi altındaydı; ama onlar emek harcarken başkaları onların ürettiklerine el koyuyordu. Onlara özgürlükleri verildi. Bu sadece şu anlama geliyor: Onlar artık çalışıyorlar, kendi ürettiklerine sahip oluyorlar ve tek güvenceleri kazançları. Kölelikten kurtulurken haklarını kaybettiler. Bakım, ilaç ve desteği eğer kazandıkları bunlara yeterse alırlar. Siyahların kazanmadığını söyleyecek kimse var mı? Bireysel olarak siyah insanların eskisinden daha yoksul görüldüğünü inkâr edecek kimse var mı? Bu

tür gözlemler yüzünden değişimin gerçek önemini göz ardı edebilecek kimse var mı? Eğer bir kimse toplumda bir yerde kimsenin zorluk çekmeyeceği garantisinin olduğunu ya da olması gerektiğini düşünüyorsa, başkaları vermedikçe, yani köleliğe geri dönmedikçe ve bir insanın çabası başkasının refahına yol açmadıkça böyle bir garantinin olamayacağını anlasın. Elbette bir spekülâtör, bilimden ve tarihten koparsa ve tüm koşulların farklı olacağı ideal bir toplum tasarlırsa, o ya bir kanun koyucu ya da peygamberdir ve boş vakti olanlar onu dinleyebilir.

Modern endüstriyel sistem büyük bir toplumsal işbirliğidir. İşleyişi otomatik ve içgüdüselidir. Organlarının ayarlanması doğal olarak gerçekleşir. Taraflar kişi dışı bir güç, yani arz ve talep tarafından bir arada tutulur. Birbirlerini asla görmeyebilirler; yerkürenin ayrı yarılarında bulunabilirler. Toplumsal çabadaki işbirlikleri mali mekanizma tarafından yeniden birleştirilir ve dağıtılır; haklar ve çıkarlar herhangi bir özel anlaşma veya sözleşmeye başvurmadan ölçülür ve karşılanır. Bütün bunlar o kadar pürüzsüz ve doğal bir şekilde devam eder ki bunları fark etmeyi unuturuz. Bunun hiçbir maliyetinin olmadığını, her nasılsa öyle olduğunu düşünürüz. Gerçek şu ki işbirliğine dayalı olan bu büyük çaba uygarlığın en büyük ürünlerinden biri, en pahalı ürünlerinden ve en yüksek inceliklerinden biridir, çünkü başka her yerden çok burada devreye zekâ girer; fakat bu zekâ o kadar açık ve doğrudur ki ifade edilmeye ihtiyaç duymaz.

Artık bu büyük toplumsal örgütlenme sayesinde tüm uygar toplum (ve yakında tüm insan ırkı diyeceğiz) geçim araçları elde etmek için Doğa'ya karşı müşterek bir saldırı yürütüyor. Uygar toplumun doğal olmayan bir konumda, yeryüzünden yüksekte veya insan toplumunun doğal durumunun üzerinde bir seviyede devam ettirildiği söylenebilir. Bu seviyede devam ettirilmesi ancak toplumsal çabanın etkin bir organizasyonu ve sermaye sayesinde mümkün olur.

Bu seviyede desteklediği insanların sayısı, daha aşağı bir seviyede destekleyebileceğinden çok daha fazladır. Bugünkü hâliyle toplumun üyeleri ancak bu organizasyona katılarak yaşayabilirler. Sayılar artarsa, organizasyon mükemmelleştirilmeli ve sermaye artmalıdır, yani Doğa üzerindeki güç artmalıdır. Toplum gücünü koruyamazsa, kendi organizasyonunu zayıflatırsa veya sermayesini boşa harcarsa, içinden çıktığı doğal barbarlık durumuna geri döner ve bunu yaparken en zayıf binlerce üyesini feda etmek zorunda kalır. Dolayısıyla insan toplumu sürekli ileriye ve yukarıya doğru hamle yapmaya hazır olarak yaşar. Bu çabanın başarıyla devam ettirilmesinden, toplumsal organizasyonun mükemmelleştirilmesinden ve sermayenin artırılmasından en çok fayda görecektir olanlarsa en alttakilerdir.

Bugün aramızda hâkim olan mülkiyet kavramı, insanın kendi emeğiyle yaptığı şey üzerinde hakkı olduğunu ifade eder. Bu çok modern ve son derece uygar bir anlayıştır. Ne tuhaftır ki bu görüş, toprak mülkiyetinin akla uygun olmadığını, çünkü insanın toprağı üretmediğini dogmatik bir şekilde kanıtlamak amacıyla da öne sürülmüştür. Bir adam, cevher, odun, yün, pamuk, kürk veya diğer hammadde-leri elde etmek için önce toprağı el koymadan, ne olursa olsun herhangi bir mal veya ürün “yapamaz”. İnsanların toprağı mülk edinmesinin tek amacı, endüstrilerini hayata geçirmek için ihtiyaç duydukları doğal malzemeleri ondan çıkarmaktır. Bu nedenle mülk edinme hem tarihsel hem de mantıksal olarak emek üretiminden önce gelir. İlkel soylar, mülk edinmeyi en önemli mülkiyet hakkı olarak görüyorlardı ve bugün de çoğunlukla böyle görüyorlar. Her zamanki gibi yine mantıklılar. Bir şeyi, onu taşıyarak, giyerek veya kullanarak, onu belirli bir süre kendi kişiliğiyle ilişkilendiren kişiye ait saymak, en basit ve en doğal düşünce biçimidir. Bir keresinde dört yaşında küçük bir çocuğun annesine şöyle dediğini duymuştum: “Bu kalem neden şu

an benim değil? Eskiden kardeşimindi ama ben bütün gün kullanıyorum.” Barbar atalarının mantığıyla akıl yürütüyordu. Toprakta özel mülkiyete izin verilmesinin nedeni, iki kişinin aynı somun ekmeği yiyememesidir. A, bir toprak parçası almışsa ve ekmeğini ondan çıkarmak için çalışıyorsa, B aynı toprağı aynı anda aynı amaç için kullanamaz. Mülk edinme önceliğı, kuvvet kullanma hakkının yerini alabilecek tek haktır. İnsanın büsbütün vahşi olmamasının nedeni, sermaye biriktirmeyi, sermayeyi kullanmayı, daha yüksek bir toplum örgütlenmesine ulaşmayı, daha eksiksiz bir işbirliğı geliştirmeyi ve böylece Doğa üzerinde gitgide daha fazla kontrol kazanmayı öğrenmiş olmasıdır.

Çevremize bakmak ve dünyevi koşullara göre en ileri konumda bulunan insanları seçip bunların herkesin getirilebileceğini ve getirilmesi gerektiğini düşündüğümüz standardı karşıladığını saymak büyük bir yanılgı olur. İnsanların eşitsizliğine ilişkin tüm şikâyetler ve eleştiriler, bilgi, erdem ve hatta fiziksel güzellik ve güç için değil, mülkiyet, lüks ve konfor sağlayan şeylerdeki eşitsizlikler için geçerlidir. Ama en iyilerimizle aynı seviyede olacak şekilde eşitliğe erişmemiz açıkça imkânsızdır. Uygarlık tarihi bize insan ırkının hiçbir şekilde sıkı düzende ilerlemediğini, hatta falanks düzeninde de ilerlemediğini gösteriyor. Onun öncü birlikleri, artçı birlikleri ve döküntü hatları olmuştur. Bugün de bize aynı resmi sunar; çünkü en medeni milletlerden, hayatta kalan en aşağı barbar tiplerine kadar her kademeyi kapsar. Ayrıca, en medeni devletin toplumunu, özellikle de kültürün en büyük zaferlerinin sergilendiğı büyük şehirlerden birinde analiz edersek, barbarlığın ve daha aşağı uygarlıkların her türlüşünün kalıntılarını buluruz. Bu nedenle, bugün insan yaşamının zorluklarından en eksiksiz kurtuluşun ve varoluş koşulları üzerinde en büyük hâkimiyetin tadını çıkaranlar, bize insanın şimdiye kadar yapabildiğinin en iyisini gösterirler. Hepimiz bu standarda dileyerek ulaşabilir miyiz?

Hepimiz birbirimize oy verebilir miyiz? En şanslı ve başarılı olanları aşağı çekersek, tam da bu hareketle kendi hedefimizi boşa çıkarmış olmaz mıyız? Yanlış toplum ve tarih görüşlerinin bu düğümünden herhangi bir sonuç çıkarmaya çalışanlar, kendilerini yalnızca umutsuz saçmalıklara ve çelişiklere kaptırmış olurlar. Eğer bir kimse ulaşabileceği hâlde ilk sırada değilse, bırakın yeniden enerji sarf etsin ve yerini alsın. Herhangi bir kişi, elinden gelenin en iyisini yapmasına rağmen ön sırada değilse, nasıl ilerletilebilir? Kesinlikle, ilerlemesine katkıda bulunmak zorunda bırakılan herhangi birini aşağıya çekmekten başka hiçbir şey yapmaz.

Çoğu zaman, insanlığın büyük kısmının henüz yoksulluk, cehalet ve vahşilik içinde gömülü olduğu söylenir. Tarihsel ve sosyolojik bir bakış açısından bu, amaçlanan olguların doğru bir ifadesi olurdu: İnsan ırkının yalnızca küçük bir kısmı binlerce yıllık bir mücadeleyle yoksulluktan, cehaletten ve vahşilikten kısmen kurtuldu. Genel bir bakış açısından bu basit düzeltme yapıldığında ırklar, milletler ve sınıflar arasındaki ilişkilerle ilgili tüm ikincil sorular için en önemli neticeleri elde ederiz.

Ortaçağın aileden gelen onur ve utanç kavramlarına karşı modern isyanımızda çok ileri gittik, çünkü çocukların ebeveynlerine olan katıksız bağlılığını takdir etme becerimizi kaybettik. “Doğuştan gelen tesadüfler” diye kısa bir ifademiz var, ancak bunun ne anlama geldiği konusunda herkesin kafası karışık gibidir. A, B’yi eş alırsa, C, D veya başka biri yerine B’yi alması tesadüf değildir; A ve B’nin X diye bir çocuğu olursa, o çocuğun soyuyla ve gelecek nesillerle olan bağları ve A ve B aracılığıyla içine doğduğu insan ırkıyla olan ilişkileri hiçbir şekilde tesadüfi değildir. Çocuğun, A’nın B ile mi, yoksa C ile mi evlenmesi gerektiği sorusuna ilgisi, düşünülebilecek her şey kadar maddidir ve X’i başka birinin değil de A’nın çocuğu yapan talih, onun kaderindeki en maddi gerçektir. Eğer bunlar daha iyi anlaşılıyorsa, kamuoyunun evlilik ve ebeveynlik etiği hakkındaki görüşü çok hayırlı bir değişime uğradı. Modern düşünce eğilimini takip ederken ebeveynlerin sorumluluğunu ihmal ettik ve kanunlarımız bazı ebeveynlere sadece kendi çocuklarının değil, başkalarının çocuklarının da sorumluluğunu yükledi.

Ebeveynler ve çocuk arasındaki ilişki Doğadaki tek fedakârlık örneğidir. Bundan başka hâllerde değiş tokuş denkliği kesin olarak hüküm sürer. Bununla birlikte, ebeveynler, atalarından kendilerine miras kalan her şeyin getirisini çocuklarına devrederler. Miras payını artırarak vermeleri gerekir. İşte bu ilişki sayesinde insan ırkı, Doğa ile sürekli

ilerleyen bir çekişme içinde olur. İnsanlık adına hayatın güçlüklerine karşı saldırgan bir davranış sergilemeyi bırakmanın cezası geriye gitmemizdir. Hareketsiz kalamayız. Yani ebeveyn şefkati, kendi hâlindeki her insanı insan yaşamının sınırlayıcı koşullarına karşı saldırgan ve cebrî bir tavra iten kişisel güdüyü oluşturur. Eş ve çocuklara karşı duygusal yakınlık, aynı zamanda sosyal hırs ve kişisel özsaygının, yani teknik bir deyişle “yüksek yaşam standardı”nın da en büyük güdüdür.

Kendi işlerine Malthusçuluğu uygulamadıkları için kendilerinden çok utanacak bazı insanlar, Malthusçuluğu bir kitaptan öğrendiklerinde epey şaşırırlar. Saygın insanlar arasında, düzenli bir iş veya meslek edinmeden veya bir miktar sermaye biriktirmeden önce bir ailenin bakım ve masraflarını üstlenen ve eşinin itibarını kaybetmesine, çocuklarının kirli, pejmürde ve bakımsız olmasına izin veren bir insan kamuoyu tarafından şiddetle ayıplanır. Bir insanın kendisi ve ailesi için elde ettiği yaşam standardı, eğer onu kazanmak istiyorsa ve bunu yakınlarından talep etmek istediği bir şey olarak formüle etmiyorsa, onun özsaygısının bir ölçüsüdür. Yüksek bir yaşam standardı, zeki insanlardan oluşan bir topluluğun, toprağın yaşamsal gücünün doğal sınırlarını hiç aşmadan, kendisi için belirlediği ahlaki sınırdır; bu sınır, açlık, salgın hastalık ve savaş tarafından belirlenir. Fakat yüksek bir yaşam standardı nüfusu sınırlar, yani daha yüksek bir insan standardını benimsersek daha az sayıda insanın var olması gerekir.

İnsanları oldukları gibi kabul edersek tutkuların, duyguların ve içgüdülerin öznelere olarak görünürler. Şimdiye kadar sadece ırkın *seçkinleri* aklın ve vicdanın daha aşağı itici güçleri dizginleyebildiği bir seviyeye ulaşabildi. Bu nedenle insanlık kitlesi için daha iyi şeylerin bedeli çok ağırdır, çünkü bu bedel tek kelimeyle özetlenebilir: özdenetim. Sonuç olarak, birkaçımız dışında hepimiz için hayattaki başarı

sınırı, en iyi durumda vademizi tamamlamak, borçlarımızı ödemek, üç ya da dört çocuğu kendilerini geçindirebilecekleri, babalarınınkine kadar iyi bir konuma getirmek ve böylece hesabı dengelemektir.

Hepimiz toplumun medeni örgütlenmesinde mevcut sermayeyi kullanarak yaşamak zorunda olduğumuz için; henüz doğmuş olanlar hiç sermaye biriktirmemiş, sermaye üzerinde hiç hak iddia etmemiş olduğu ve bunu henüz çocuklarına bırakamayacakları için ve toprak sahibi olanlar bunun için kendi sermayelerini elden çıkardığı ve bu sermaye başka ellerden geçerek sanayi istihdamına geri döndüğü için, kendisine ne toprak ne de sermaye miras bırakılmış bir insan yaşamını güvenceye nasıl alır? Bu insan, üretken enerjisini, daha çok zenginlik üretmek üzere sermayeyi toprağa uygulamak için harcamalı ve sermayeye sahip olanlarla bir sözleşme ilişkisi kurarak mevcut sermayeden pay almalıdır.

Hiç şüphesiz, sermaye sahibi olan insan bütün varoluş mücadelesinde sermayesi olmayana göre büyük bir avantaja sahiptir. Biri kaldıraç yardımıyla, diğeri doğrudan ellerini kullanarak bir ağırlık kaldırmak isteyen iki insan düşünün; biri elleri ya da sopasıyla, diğeri ise atı ve sabanıyla toprak işleyen iki insan düşünün; vahşi bir hayvanla mücadele eden iki insan düşünün, birinin elinde sadece bir sopa ya da taş varken diğesinde mükerrer ateşli bir tüfek olsun; biri seyahat edebilen, tıbbi becerilere hâkim olan, yer, ışık, hava ve su alabilen, diğeri ise tüm bunlardan yoksun olan iki hasta insan düşünün. Bu, birinin diğesine *karşı* bir avantajı olduğu anlamına gelmez, ancak geçim araçlarını Doğadan elde etme çabasında birbirlerine rakip olan insanlar arasında, sermayesi olanın diğesine göre ölçülemez avantajları vardır. Öyle olmasaydı sermaye oluşmazdı. Sermaye ancak özveriyle oluşur ve eğer ona sahip olmak üst düzey bir kişinin avantajlarını ve üstünlüklerini sağlamasaydı, insanlar onu elde etmek için gerekli olan şeylere asla boyun eğmezlerdi.

Açık farkla en yüksek maliyet ilk birikimin maliyetidir ve ilk başta kârların artış oranı acınası görünür. Sermayeyi kısmen tasvir eden metaforlar arasında –ki bunların hepsi kusurlu ve yetersizdir– kartopu, sermaye hakkında bazı gerçekleri gösterdiği için kullanışlıdır. Önce yavaş birikir, ancak ilerledikçe birikim yüksek oranda hızlanır ve özveri unsuru azalır. Bu gerçek, sermaye birikimi için de uygundur, çünkü birikim büyüdüğünde birim başına özveri fazla olmaya devam ederse, daha fazla birikimin kazançlı olmadığı bir noktaya çabucak ulaşılır. Sermayesi olan insan geleceğini güvence altına almıştır, ikincil zorunluluk ve avantaj nesnelerini kazanmak için kullanabileceği boş zamanı kazanmış ve kendini hayattaki kaba ve küçük düşürücü şeylerden kurtarmıştır. Bu nedenle sermayeye sahip olmak, eğitimsel, bilimsel ve ahlaki faydaların vazgeçilmez bir ön koşuludur. Bu, en dar koşullardaki birinin iyi bir insan olmayabileceği anlamına gelmez. İnsan ırkının tüm ahlaki ve metafizik çıkarlarının genişletilmesi ve yükseltilmesinin, sermayenin önkoşul olduğu medeniyetin yayılmasına bağlı olduğunu ve sermayeye sahip olanın, kendi zamanının en ileri gelişmelerine katılabileceği ve onlara göre hareket edebileceği anlamına gelir. Dolayısıyla, niyeti ne kadar iyi olursa olsun, özverisini kendi önüne geçirmiş bir kimse onu geride bırakmış biri gibi olamaz. Bazıları bunun çok adaletsiz olduğunu düşünür gibidir, ancak adalet kavramlarını gizemli bir ilham kaynağından alırlar; yapılmış ve var olduğu hâliyle bu dünyanın gerçeklerini gözleyerek değil.

Sermaye incelemelerinin bizi ulaştırdığı düstür veya emir şudur: Sermaye edinin. Yaşam standardının yüksek olduğu ve üretim koşullarının elverişli olduğu bir toplulukta, bir ailenin sorumluluğunu taşımayan bir bireyin özveride bulunma ve sıkıntı çekmeden sermaye elde etme imkânı daha fazladır. Tabii bunun enerji, cesaret, azim ve sağduyu gerektirdiği de inkâr edilemez. Bu erdemler olmadan bu dünyada

iyi olan herhangi bir şeyin elde edilebileceğine inanan bir kimse felsefe taşına veya hayat çeşmesine de inanabilir. Bir Ütopya mümkün olsaydı, sakinleri kesinlikle çok sıkıcı ve karaktersiz olurdu.

Ne sermayesi ne de toprağı olan kimselerin sınıf çıkarları, toprak ağalarına veya kapitalistlere kıyasla kesinlikle daha yakındır. Bu sınıfların herhangi birinde yer alan biri müsrif ise avantajını kaybeder. Kapitalist olmayanların sayısı arttığında kendilerini toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin ellerine teslim ederler. Toprak kiralarnı artırana kadar yiyecek için birbirleriyle yarışrlar ve belirli bir sermaye miktarı için kapitaliste büyük miktarda üretken enerji verene kadar birbirleriyle ücretler için rekabet ederler. Hiçbir şey biriktirmeyen ve erken evlenen bir sınıfın ekonomik ve sağduyulu bazı üyeleri, geri kalanların aptallığı yüzünden sıkıntı çeker, çünkü yalnızca güncel oranlara göre ücret alırlar; bu ücretler de düşükse, özel kişisel çabalarla tasarruf etme imkânı da dar olur. Bir büyük kapitalistler sınıfından ve sürekli ağır işler yapan bir kasta dönüşmüş bir işçi sınıfından meydana gelen bir toplum şimdiye kadar hiçbir yerde görülmedi. Özellikle toprak sahipleri üçüncü bir sınıf oluşturmaya devam ettiği sürece ve toplum güçlü birer tüccar, yatırımcı, profesyonel insan sınıfı ve başka sınıflar geliştirmeye devam ettiği sürece de böyle bir şey muhtemelen mümkün olmayacaktır. Kapitalist olmayan emekçilerin kapitalist olmak için mücadele etmekten vazgeçmeleri, bayağı zevklere ve tutkulara boyun eğmeleri, sayılarını pervasızca artırmaları ve kalıcı bir kast hâline gelmeleri mümkün olsaydı onlara proleter demek belki biraz anlamlı olurdu. Bu isimlendirme bazı sözde işçi liderleri tarafından benimsendi, fakat doğrusu bunun aşağılayıcı bir ifade olduğunu kabul etmek gerekir. Böyle bir proletarya var olsaydı, bir plütokrat kapitalistler topluluğunun ellerine düşmüş olurdu. Bu şekilde örgütlenmiş bir toplum, kuşkusuz, dünyanın modern zamanlarda gördüğü

en kötü toplum olan ve yalnızca soylulardan ve serflerden oluşan bir toplumdan bile daha kötü olurdu.

Bu nedenle, insan sayısı ve insan niteliğinin birbirini sınırladığı ve daha çok insana mı yoksa daha iyi insanlara mı sahip olacağımız sorusunun, ne toprağı ne de sermayesi olan sınıf için en önemli soru olduğu her seferinde kendini gösterir.

“Emek ve sermaye ilişkileri” tartışması şimdiye kadar pek verimli olmadı. Belirsiz tanımlarla bulandırılmış ve en hafif tabirle hakikilikleri ve adaletleri konusunda ciddi sorulara açık olan sosyal sınıfların hak ve vazifelerine ilişkin varsayımlara dayandırılmıştır. O hâlde tanımları düzelterip sınırlandırırsak ve varsayımları test edersek, “emek ve sermaye” ilişkileri hakkında tartışılacak bir şey olup olmadığını ve eğer varsa ne olduğunu öğreniriz.

Önce terimleri inceleyelim.

1. Emek, tam olarak *zahmet*, üretken enerjinin bezdirici bir şekilde sarfı, harcanması anlamına gelir,

2. İkincisi, emek, bir mecaz ve bir topluluk adı olarak, ne sermayesi ne de toprağı olan, geçim araçları karşılığında üretken hizmetler sunan bir sanayi örgütüne giren *kişilerin* bütününe belirtmek için kullanılır. Bu kişiler ilgili çıkar grupları tarafından bir grup, sınıf veya çıkar sayesinde birleştirilir ve çıkarlar değiştirildiğinde, bu grubun çıkarları şüphesiz diğer gruplarınkiyle sınırlı olacaktır.

3. Emek terimi, üçüncü olarak, daha sınırlı, epey popüler ve güncel, ama iyi tanımlanmamış bir şekilde, toplumsal faaliyete üretken çabalarla katkıda bulunarak geçimini sağlayan kimselerin arasındaki sınırlı bir alt grubu belirtmek için kullanılır. Boş zamanı olmayan herkes emekçidir. Çalışan ama ücret almayan kamu görevlileri veya varsa diğer işçiler bu kategoriden çıkarılabilir ve böyle bir kısıtlamayla işçi sınıfının geniş ve felsefi bir tanımından teknik bir tanımına

hemen geçilebilir. Ama tüccarlar, bankacılar, meslek sahipleri ve ağır işler yaptığı kadar zihinsel emek de harcayan kimseler de, emek teriminin bu üçüncü kullanımından hariç tutulur. Sonuç olarak, bir anlamda hem genel olarak popüler hem de kesinlikle teknik olarak kullanılan bu sözcük, kendi çıkarlarını diğer emekçilerin çıkarlarından ayıran bir grup emekçiye belirtmek için de kullanılır. Çiftçilerin bu üçüncü anlamda “emek” kapsamına girip girmediğini tespit edemedim. Tartışmanın taraflarının çıkarlarına bağlı olarak bunlar böyle olabilir veya olmayabilir.

1. Sermaye, üretime yardımcı olmak için kullanılan herhangi bir emek *ürünüdür*.

2. Bu terim aynı zamanda bir mecaz ve topluluk adı olarak, sermaye sahibi olan ve sermayeyi kâr elde etmek için kullanarak geçimlerini sağlamak üzere sanayi örgütüne giren *kişiler* için de kullanılır. Bunu yapmak için, üretken hizmetler karşılığında sermayeyi değiş tokuş etmeleri gerekir. Bu kişiler, emekçiler gibi bir çıkar grubu tarafından birleştirilmeseler de bir çıkar, grup veya sınıf oluştururlar ve çıkarların ayarlanmasında sermaye sahiplerinin çıkarlarının diğer grupların çıkarlarıyla sınırlandırılması gerekir.

3. Bununla birlikte, sermaye, tanımlanması zor olan, muğlak ve popüler bir anlamda da kullanılır. Genel olarak ve bu bağlamda emekçilerin işverenlerini ifade etmek için kullanılır, ancak daha geniş bir ölçekte işveren olan kimse-lerle sınırlı kaldığı görülür. Mesela, sadece ev hizmetçileri istihdam edenleri kapsamaz. Sermaye sahibi olan ve onu borç veren, fakat onu kullanmak için insanları doğrudan istihdam etmeyenler de bunun dışındadır.

“Sermaye ve emeği” tartışmaya alırsak, terimlerin her birinin üzer tanıımı olduğu ve her birinin birer tanıımı muğlak ve şüpheli olduğu için, sonu gelmez ve verimsiz olacak, ayrıca disiplinsiz düşünürlerin her türlü ilgisini çekecek ve

diğer herkesi kendinden uzaklaştıracak bir tartışma için her şeyi hazırlamış oluruz.

Uyuşmazlığın odağını oluşturan asıl çıkar çatışması, işverenler ile istihdam edilenler arasındadır; sorunun başarılı bir şekilde incelenmesinin veya herhangi bir sorun olup olmadığını görmek için yapılan başarılı bir soruşturmanın ilk koşulu, teknik ekonomik terimleri bir kenara atmak ve konuya teknik olmayan bir dille ifade edilen gerçek anlamıyla bakmaktır. “Sermaye” ve “emek” terimlerini yalnızca katı ekonomik anlamlarıyla, yani yukarıda her terimin altında verilen ilk tanımlarıyla kullanacağız ve her terimin altındaki ikinci tanımda açıklanan kişileri kastederken “emekçiler” ve “kapitalistler” terimlerini kullanacağız.

İşverenlerin ve çalışanların çıkarlarının özdeş olduğu, aynı girişimin ortakları oldukları vs. epey yaygın iddialardır. Bu sözler, sosyolojinin gerçeklerinde teselli edici ve cesaret verici gözlemler bulmaya ve mümkünse, hoş olmayan gözlemleri reddetmeye olanak veren ve çoğunlukla dikkat çeken bir eğilimden kaynaklanır. Doğru olanı öğrenmeye çalışırsak, hem tek başına doğru olanı yaparız hem de sonunda kendimiz için en iyisini yapmış oluruz. Bir sözleşmeye taraf olan işverenlerle çalışanların çıkarları, arz ve talebin işlediği her yerde olduğu gibi, bazı açılardan karşıt ve bazı açılardan uyumludur. John, James’e buğday karşılığında kumaş verirse, kumaşın güzel ve çekici olması ama çok olmaması, buğdayın ise hem iyi hem de çok olması John’un çıkarına olur; James’in çıkarına uygun olansa buğdayın güzel ve çekici olması ama çok olmaması, kumaşın ise hem güzel hem de çok olmasıdır. Her şeyin iyi olması ve her bir kimsenin ürettikleri dışında her şeyin çok olması bakımından bütün insanların çıkarı ortaktır. İşverenin çıkarı sermayenin iyi ama nadir olması ve üretken enerjinin hem iyi hem de bol olmasıdır; sermayenin iyi ve bol olması, ancak üretken enerjinin iyi ve nadir olması ise çalışanın çıkarıdır. Bir

kimse tek başına bir hizmette bulunabiliyor ve bunu çok iyi yapabiliyorsa emekçi idealinin temsilcisi olur. Bir işletmede işverenlerle çalışanların ortak olduğunu söylemek aldatıcı bir söz sanatından başka bir şey değildir. Açıkçası bu görüş endüstriyel sistemdeki hiçbir gerçeğe dayanmaz.

İşverenler ve çalışanlar, üzerinde anlaşabilecekleri en iyi koşullarda sözleşmeler yaparlar; tıpkı alıcılar ve satıcılar, kiraya verenler ve kiracılar, borç alanlar ve borç verenler gibi. Onların ilişkileri bu nedenle evrensel arz ve talep yasası tarafından kontrol edilir. İşveren işin yönetimini üstlenir ve tüm riski alır çünkü sermaye endüstriyel süreçte tüketilmelidir ve sermayenin üründe tekrar bulunup bulunmayacağı, sermaye ve emeğin ilgili olduğu sağduyuya ve iyi kararlara bağlıdır. Ücret sisteminde, işveren ve işçi, zaman için sözleşme yaparlar. Çalışan, süre içinde emirlere uyar ve sermayeye kendisinden beklendiği gibi muamele ederse sözleşmeyi yerine getirir. Dolayısıyla her türlü sorumluluktan, riskten ve spekülasyondan muaf olur. Bunun kendisi için en avantajlı düzenleme olduğu, genel olarak ve çoğu durumda kesindir. Maaşlı kişiler ve ücretliler tam olarak aynı koşullar altındadır, tek fark şudur: Maaşlılar, gelenek ve usul gereği, özel bir beceriye veya eğitime sahip olanlardır ki bu da hemen hemen her zaman bir sermaye yatırımdır ve onların durumunda rekabet alanının daralmasına yol açar. Doktorlar, avukatlar ve ücretle ödenen diğerleri parça başı işçilerdir; herkes geçimini sağlamak ve aletlerine sahip olmak için mevcut sermayeye başvurmak zorundadır.

Birlik, insanlar arasında uyumu ve barışı sağlamanın en aşağı ve en basit biçimidir. Artık çalışanların durumuna ve fırsatlarına en fazla uyan tavır budur. İşverenler eskiden ortak bir çıkar için ortak eylemi güvence altına almak amacıyla loncalardan yararlanırdı. Bu birlik biçiminden vazgeçtiler çünkü yerini daha iyisi aldı. Yazışmalar, seyahatler, gazeteler, genelgeler ve telgraflar, işverenlere ve kapitalistlere

çıkarlarını savunmak için ihtiyaç duydukları bilgileri getirir. Aralarındaki kombinasyon otomatik ve içgüdüselidir. Resmî değildir ve kurallarla düzenlenmez. Bu bakımdan daha da güçlüdür, çünkü aynı genel siyasi düsturları benimseyen ve aynı bilgiyi elde eden zeki insanlar, kişisel bağımsızlığın tüm kolaylığını, özgürlüğünü ve esnekliğini sürdürürken benzer eylem hatlarını takip ederler.

Hâlihazırda çalışanlar daha yüksek iletişim biçimleri için gereken boş zamana sahip değiller. Sermaye, daha yüksek biçimler altındaki ortak eylem bağlarını kurmak için de gereklidir. Ayrıca, hiç şüphesiz, çalışanın ücret sistemi sayesinde işin yürütülmesine ilişkin tüm sorumluluklardan kurtulmasıyla bağlantılı olan, tesadüfi bir dezavantaj da vardır. Yani çalışanlar endüstrinin gidişatını izlemeyi veya çalışmayı öğrenmezler ve diğer sınıfların yaptığı gibi kendi çıkarları lehine plan yapmazlar. Çalışanlar söz konusu olduğunda, birleşik eylem için hususi bir alan söz konusu olur. Genelde işverenler arasında, en evrensel olanlar dışında tüm sınıf çıkarları etrafında, kıskançlık ve gurur yüzünden ayrılıklar söz konusu olur. Çalışanlar ise birbirlerinin bilgeliğine çok daha yakından ilgi gösterirler. Kapitalistlerin kâr için rekabeti emekçilerin yararınadır. Emekçilerin geçim rekabeti ise kapitalistlerin yararına olur. Taraflardan birinin diğerine “hükmetmesi” için planlar yapmak ve entrikalar çevirmek tamamen boşuna olur. İşverenler ücretleri düşürmek için sermayeyi istihdamdan çekerlerse kârları azalır. Çalışanlar ücretleri yükseltmek için rekabetten çekilirlerse açlıktan ölürlür. Sermaye ve emek, tekelleştirilmeye en elverişsiz iki şeydir. Fakat işverenler, sanayi ve ticaretin hareketlerini önceden görürlerse ve borç ve alacaklarını ustaca idare ederlerse, sınırlı bir sürede olağanüstü kârlar elde edebilirler. Olağanüstü kâr elde etmenin en önemli yollarından biri, işveren art arda gelen birkaç adımı sezip aynı anda harekete geçerken işçilerin aynı öngörüde bulunmamış ol-

malarıyla, zamanında harekete geçememeleriyle ve art arda gelen üretim dönemleri boyunca endüstriyel sistemin yavaş ve kesintisiz faaliyetini beklemeleriyle ilişkilidir gerçeğinde yatmaktadır. Taraflardan biri çıkarlarını koruyamazsa pazarlık adil bir şekilde yapılmaz. Bir sözleşmenin taraflarından biri iyi bilgilendirilmiş ve diğeri kötü bilgilendirilmişse, iyi bilgilendirilen taraf kesinlikle bir avantaj kazanacaktır. Çıkarların esnekliğinin doğru bir çıkar düzenlemesine yol açacağı şeklindeki bir doktrini, ihmal edilen bir çıkarın hakkının ne olursa olsun verileceği şeklinde yorumlanması mümkün değildir.

Çalışanların birlikleri kadar iyi ve meşru hiçbir bilgi aracı yoktur ve eylemlerinin kendi çıkarları adına birleştirilmesi adil ve gereklidir. Çıkarlarının çoğu bakımından onlar için bireyselliğin sınırsız gelişimi söz konusu olmaz. Şüphesiz daha iyiler bundan dolayı kaybeder, bireyciliğin gelişmesi büyük bir kazanım olarak beklenmeli ve ümit edilmelidir. Bu arada, ücretlerin sabitlendiği emek piyasasında, emekçilerin çıkarları adil bir şekilde savunulmadıkça adil uygulamalara ulaşamaz, bu da emekçilerin birlikleri olmadan yapılamaz. Emek piyasası hakkında haberler yapan henüz hiç gazete yok. Emek piyasasının yükseliş ve düşüşleriyle ilgili ya da farklı bölgelerdeki ve farklı mesleklerdeki değişiklikler hakkında herhangi bir haber yapsalar bile bu tür haberler her zaman işverenlerin çıkarları doğrultusunda yapılır. İşçilerin hem yerel olarak hem de (mümkün olduğu ölçüde) mesleklerle göre düzenlenmesi ücretleri artırmanın meşru ve yararlı bir yoldur. Çırak sayısını sınırlayarak ücretleri artırmayı hedefleyen gayrimeşru girişimler ise sendikaların büyük bir istismarıdır. Bunu Dokuzuncu Bölümde tartışacağım.

Görünen o ki İngiliz emekçiler bu yüzyılın ilk yarısında, piyasanın onlara gerçekten vereceği ücretler için mücadele etmek zorunda kalmışlardı, fakat eskiden kalan gelenekler ve kısıtlamalar altında bunu somut bir mücadele olmadan

elde edemezlerdi. Bir grev sayesinde ücretlerin artırılabilceği fikrini geliştirdiler. Belli girişimlerde elde ettikleri başarıyı düşünecek şekilde eğitildiler. Görünüşe göre bu, emek piyasasının durumuna önem vermeyen geleneksel bir görüş hâline gelmiştir. İngiltere’de veya ABD’de son 30-40 yıl içinde kazanım elde etmiş herhangi bir grev örneği bulmak epey güçtür. Bir grev olursa kuşkusuz sermayeyi ziyan eder ve üretimi engeller. Bu nedenle yapılan bir grevlerin, ücretleri, grev olmasaydı alınacak ücretlerin altına düşürmesi gerekir. Bir grev başarılı olursa şu soruyu sormak gerekir: Grev olmasaydı, belirli bir süre içinde ücretlerde aynı ölçüde ya da daha fazla bir iyileşme olur muydu?

Ne olursa olsun, sonuçta grev meşru bir yoldur. Savaş gibidir, hatta savaşın ta kendisidir. Söylenebilecek tek şey, en sonunda bu yola başvuranların büyük bir sorumluluk üstlendiklerini ve yalnızca durumun koşulları tarafından haklı çıkarılabileceklerini anlamaları gerektiğidir. Ücretler için yapılan bir grevin yerinde olacağına asla inanmam. Bir grev başka amaçlar için de uygun olabileceğini bu arada belirtmek gerekir; fakat ücretler için yapılan grev açıkçası bir çekişmedir ve bunun nihai başarısı, çekişmeyi başlatanların geçtiği sürecin meşruluğunu ortaya koyan kusursuz bir testtir. İnsanlar bir kazanım elde ederlerse, bu durum onların grev yapmaları gerektiğini kanıtlar. Kazanamazlarsa, grev yapmalarının yanlış olduğu kanıtlanmış olur. Piyasa kendi lehlerineyken grev yaparlarsa kazanırlar. Piyasa onların aleyhineyken grev yaparlarsa da başarısız olurlar. Geliri artan bir insanın mutlu ve mesut olması insan doğasının bir özelliğidir, bununla birlikte eğer talep ederse on an daha fazlasını da kazanabilir. Geliri azalan biri hoşnutsuz ve sinirli olur ve böyle bir durumda, beyhude olsa da grev yapma olasılığı daha yüksektir. Endüstrideki grevler, çoğu zaman sanıldığı kadar kendine özgü bir fenomen değildir. Alıcılar, fiyatı artan metaları almayı reddettiklerinde grev

yaparlar. Ya fiyat yüksek kalır ve bu meta olmadan yaşamayı öğrenmeye devam ederler ya da fiyat düşer ve onu tekrar satın almaya başlarlar. Kiracılar, ev kiralrı onlar için çok yükseldiğinde greve giderler. Kapsamlı bir düzenleme yapı-lana kadar daha küçük evler veya odalar ararlar. Borçlular sermaye faizleri onlardan kendi avantajlarına olacak şekilde yararlanamayacakları ve ödeyemeyecekleri kadar yükselince grev yaparlar. Emekçiler grev yapabilir, göç edebilir ya da bu ülkede olduğu gibi toprak alabilirler. Bu tür bir grev, meşru araçların düzenli bir uygulamasıdır ve kesinlikle başarıya ulaşır. Tabii ki işverenlere veya diğer çalışanlara karşı şiddet içeren grevleri tartışmaya hiç gerek yok.

O hâlde sendikalar haklı ve faydalıdır; gerekli oldukları da düşünülebilir. Ücretleri yükseltmek için sahici ekonomik yollara başvurarak çok şey yapabilirler. Bilgiyi yaymak için, *birliktelik ruhunu* [*esprit de corps*] sürdürmek için ve sınıfın kamuoyunu geliştirmek için faydalıdırlar. Geçmişte çok istismar edilmişlerdir. Bu ülkede sürekli olarak siyasi entrikacılar tarafından kullanılma tehlikesiyle karşı karşıyalar; şu da bir gerçek ki entrikacıları iyi işçilerin gözünden en çok düşüren şey de onların bu faaliyetleri olur. Sendikalarda en çok rağbet gösterilen ekonomik kavramlar, sayım odasında rağbet görenler kadar olmasa da hatalıdırlar. İşini kötü yaparak, zaman israf ederek, malzemenin boşa gitmesine izin vererek ve genellikle ayrılan sürede mümkün olan en az hizmeti vererek ücretleri yükseltebileceğine inanan kişiyi, tüm giysilere, mobilyalara, çanak çömleğe, yatak takımlarına, kitaplara, yakıtı, kap kacağa ve aletlere gümrük vergisi koyarak ücretlerin yükseltebileceğini söyleyen kişiden ayırt etmek gerekir. Biri sermayeye verilen hizmetleri, diğeri hizmetlere verilen sermayeyi azaltır. Üst sınıflarda sendikacılık, vurgunculuktan başka bir şey değildir. Mesleklerde bundan bolca var. Bir keresinde bir grup itibarlı avukatın, onların para kazanmasına fırsat vermeden, vasiyetnamenin tasdikiy-

le büyük bir mülk elde etmeyi uman bir vasiye küçümseyici bir tavırla baktığını duymuştum. Bir itirazı gerektirecek her türlü adımı onaylamışlardı ve bu adımlar vasiyi iki üç avukat tutmak zorunda bırakmıştı. Ama mahkemede bunların hiçbiri konuşmak zorunda kalmamıştı.

Sendikalar gelişmeye, düzeltilmeye ve mükemmelleşmeye ihtiyaç duyar. Fakat bunları insanlar sayesinde başarırlar. İnsanlar bu tür kurumlara ihtiyaç duymazlarsa, onlara gidip bu kurumları sunan başka kimselerin bir faydası olmaz, yalnızca zararı olur. Sendikaların çeşitli iyileştirme vazifelerini üstlenebilecekleri kadar geliştirmeleri gerekir. Günümüzde bunun için, ihtiyaçlarımızı asla karşılamayan hükümet denetimlerine bel bağlıyoruz. İşçilerin makinelerden korunması, fabrikalarda yapılması gereken havalandırma ve sağlık düzenlemeleri, belirli işlemlere ilişkin özel önlemler, kadın ve çocukların çalışma saatleri, çocukların okula gitmesi, çalışan çocukların yaş sınırları, pazar günleri çalışma, çalışma saatleri gibi konular, örgütleri aracılığıyla insanların kendileri tarafından kontrol edilmelidir. Bahsettiğimiz işçiler, özgür bir devlette yaşayan özgür insanlardır. Korunmak istiyorlarsa kendilerini korumaları gerekir. Kadınlarını ve çocuklarını korumaları gerekir. Kendi sınıf görüşleri, kendi sınıflarından çocukların eğitimini güvence altına almalıdır. Tek tek işçiler, kendilerine yapılan bir haksızlığı protesto edecek kadar cesur olmasa bile, bir sendika temsilcisi bunu işçilerin tümü adına uygun bir şekilde yapabilir. Burada büyük ve önemli bir ihtiyaç var ve bunu karşılamaya uygun ve yeterli araçlara başvurmak yerine, nutuk çeken demagoglarımız, çözüm üreten sendika memurlarımız ve maaşları belirleyen devlet müfettişlerimiz var ve bu işlerden çok azı yapıyor ya da hiçbiri yapılmıyor.

Sendikaların doğru, faydalı ve belki de gerekli olduğunu söyledim; ama sendikalar aslında bu ülkede egzotik ve ithal bir kurumdur ve İngiltere'ye özgü koşulları karşılamak için

İngiltere’de geliştirilmiş olan kural ve usullerinin pek çoğu burada yersizdir. Kurumun kendisi, tamamen uygun bir ortamda olacağı kadar gelişmez burada. Özel çabayla ve özenle desteklenmesi gerekir. Burada şu iki şey bu kurumun aleyhine işler: Birincisi, nüfusumuzun büyük hareketliliğidir. Bir sendikanın güçlü olması için, birlikte büyümüş, birbirini kişisel olarak yakından tanıyan ve birbirine güvenen, aynı kurallara göre eğitilmiş, aynı koşullar altında ve aynı çıkarlar doğrultusunda birlikte yaşamayı bekleyen insanlardan oluşması gerekir. İşçilerin sık sık ve rahat hareket ettiği bu ülkede, sendikalar uyum ve istikrardan zarar görürler. Sendikaların zor zamanlarda gerilediği önemli bir gerçektir. İnsanlar sadece zengin olduklarında, bir tür sosyal lüks olarak sendikaları ayakta tutmayı göze alabiliyorlardı. Sendikayı kullanma zamanı geldiğinde, bu artık sona eriyordu. İkincisi, Amerikalı işçinin aslında kişisel bağımsızlığı o kadar fazla ve emek piyasasındaki konumu o kadar bağımsız ve güçlüdür ki sendikaya ihtiyaç duymaz. Kişisel özgürlüğün birlik ilkesinin yerini aldığı noktaya doğru giden yolda, başka herhangi bir işçiden daha fazla mesafe kat etmiştir. Bu nedenle, özellikle iyi bir işçiye, birlik olmak ona destek olacağına köstek olabilir. Eğer sendikaların gizemli bir şekilde işçiler için yararlı olduğu fikri İngiltere’den getirilmiş olmasaydı –ki bu fikir artık bir inanç meselesi hâline geldi–, son paragrafta sayılan amaçları gerçekleştirecek örgütlenmelere dönüştürülmedikleri sürece, Amerikan işçileri sendikaların herhangi bir işe yaradığını büyük ihtimalle düşünmezlerdi.

Zamanın modası, yanlış olan her şeyi düzeltmek için Hükümet kurullarına, komisyonlarına ve müfettişlerine koşmaktır. Görünüşe göre hiçbir deneyim halkımızın bu araçlara olan inancını köreltmemiştir. Bu yüzyılın ortalarında İngiliz Liberalleri özgürlük ilkesini tam olarak kavramış, diğer devletlerin işçilerine müdahale etmeme ilkesini belirlemişlerdi ve kararlı bir şekilde uygulamışlardı. Fakat

iktidara geldiklerinden beri eski araçları benimsemiş ve gerçekleştirmeleri gereken çok sayıda reform olduğu için bunları büyük ölçüde çoğaltmışlardır. Anlaşılan o ki sadece kendi müdahalelerinin iyi olduğunu düşünürler. Bu ülkede iktidarda olan parti her zaman müdahale eder ve iktidarda olmayan parti müdahale etmemekten yanadır. Müdahale sistemi, hedeflediği amaçlar bakımından tam bir başarısızlıktır ve er ya da geç kendi kendine pahasına düşecek ve yok olup gidecektir. Bu iki görüş –işleri bir deneyim komitesi aracılığıyla düzenlemek ve işlerin özgür insanlar arasındaki çıkar çatışması sayesinde kendiliğinden düzenlenmesi– taban tabana zıttır; birincisi özgür kurumları yozlaştırır, çünkü hükümet müfettişlerinin gelip onlarla ilgilenmesini beklemeyi öğrenen insanlar özgürlük konusundaki tüm doğru eğitimleri unuturlar. Son 300 yıldır, genel ve geniş çapta yayılmış mutluluğun bir koşulu olarak bireysel özgürlüğün daha eksiksiz bir şekilde gerçekleştirilmesini amaçlamakta yanıldıysak, o zaman paternalizme, disipline ve otoriteye geri dönmemiz gerekir; ama özgürlük ve bağımlılığın bir kombinasyonuna sahip olmak yine de imkânsızdır.

Son 10 yılda işverenlere karşı pek çok sert eleştiri ve çalışanların yanlışları hakkında pek çok açıklama okudum. İşverenlerin savunulduğunu hiç görmedim. İşverenin yoksulların dostu olmadığını söylemeye kim cüret edebilir? Kim onun sadece işverenlerin dostu olduğunu söylemeye cesaret edebilir? Doğru olduğunu düşündüğüm şeyi söylemeye çalışacağım. Kötü, kaba, aksi işverenler var; özensiz, ihmalkâr işçiler var; her iki sınıfta da böyle olanların oranı hemen hemen aynı ölçüde fazladır. ABD'deki işverenlerin –bazı özel istisnalar dışında, bir sınıf olarak– işçileri karşısında hiçbir üstünlüğü yoktur. İsteseler de onlara baskı yapamazlar. İyi ve kötü yönleri hep birlikte ele alınırsa avantajın işçilerde olduğu görülür. İşverenler, her bakımdan işçilerin refahını gözetir ve dikkatlerine sunulan her bir şikâyete çözüm

bulurlar. İşçilerin koşullarını ve çıkarlarını dikkate alırlar. Çalışma saatlerini sınırlamanın veya azaltmanın gerekliliğini düşünmeye yeltendiklerinde işçilerin çıkarlarını hatırlarlar. Devam ederler ve işlerini sınırlamak yerine, kötü zamanlarda çalışırken risk alırlar ve başlarını belaya sokarlar. Bu varlıklılar sınıfı, herhangi bir sıkıntı veya ıstırap biçimine anında ilgi gösterirler. Çok hızlıdır. Besledikleri ilginin uyarılmaya değil, düzenlenmeye ihtiyacı vardır. Herhangi bir talihsizliğe tanık olduklarında sermayelerini cimrilikle muhafaza etmek yerine pervasızca dağıtmaları daha muhtemeldir. Herhangi bir insanın kendi konumunu iyileştirmeyi başardığını görmekten memnun olurlar. İsteddiği takdirde onunla istişare ederek ve ona bilgi vererek yardımcı olurlar; kendini geliştirmeye çalıştığı için yardıma ihtiyaç duyan ve yardım almayı hak edenler de kuşkusuz varlıklı kimseler tarafından ilgiyle karşılanır, cesaretlendirilir ve kendilerine yardım edilir. Bu durumda olanlar, işveren-işçi olarak birbirleriyle ilişkiyse, bu bağ, işçiye mahsus bir hak verdiği zaman fark edilecektir.

İnsan ırkının tarihi, belirli kişi ve sınıfların, başkaları pa-
hasına dünyevi zevkler kazanmak için Devlet iktidarının
kontrolünü ele geçirme girişimlerinin uzun bir hikâyesidir.
İnsanlar sürekli olarak hükümetin metafizik ve duygusal bir
yanı olduğunu varsayarlar. Hükümetin uğraşması gereken
başlıca iki şey vardır: Erkeklerin mülkü ve kadınların onuru.
Bunları suça karşı savunmak zorundadır. Gördüğümüz gibi,
dünyadaki tüm refahın koşulu, varoluşun esası ve büyüme-
nin aracı olan sermaye, bir açgözlülük nesnesidir. Bazıları,
sanayinin ve ekonominin bedelini ödemediği onu elde etmek
ister. Antik çağlarda bunun için güç kullandılar. Hırsız çe-
teleri örgütlediler. İşçileri ve tüccarları yağmaladılar. Fakat
hepsinden önemlisi, sivil örgütlenmenin –Devletin– deneti-
mini ele geçirmeye imkân veren soygun yollarını buldular
ve bunun şiirsel cazibesini bu hırsızlığı meşrulaştırmak için
kullandılar. Milliyet, vatanseverlik ve sadakat üzerine epey
incelikli teoriler geliştirdiler. Bu büyük sivil örgütlenmenin
tüm kademelerini, görkemini, gücünü ve prestijini kendi-
lerine mal ettiler ve tüm hakları ele geçirdiler. Yükleri ve
vazifeleri başkalarına yüklediler. Kuşkusuz, bir zamanlar
feodalizm de çözülmüş bir toplumun parçalarını yeniden
bir araya getiren bir örgütlenmeydi; fakat hukukçular Roma
hukukunu modern krallara uyguladıklarında ve feodal soy-
lular bir saray soyluları aristokrasisine dönüştürüldüğünde
feodal soyluluğun artık hiçbir amacı kalmamıştı.

Modern zamanlardaki en önemli fenomen, Ortaçağ

kentlerinde orta sınıfın büyümesi, zenginliğin birikmesi ve zenginliğin eskiden makam ve soyun işgal ettiği zemine toplumsal bir güç olarak hâkim olması olmuştur. Orta sınıf, feodal sınıfa karşı hakları için savaşmak zorunda kalmış ve üç dört yüzyıl boyunca, kralların ve soyluların keyfi iradesine karşı kişi ve mülkiyet haklarını güvence altına alacak kurumları yavaş yavaş icat ve tesis etmiştir.

Servet üç dört yüzyıldır yavaş yavaş geliştirilerek bir tür iktidar ve Devletin ta kendisi hâline geldi ve diğer bütün iktidarlar gibi o da denetim ve güvencelerle sınırlandırılmadığı sürece suistimal edilmeye açıktır. Makam gibi servet de küstahlık doğurur. Bir plütokrasi, bir aristokrasiden bile çok daha kötü olabilir. Aristokratların her zaman sınıfsal kusurları ve sınıfsal erdemleri olmuştur. Bir sınıf olarak her zaman ahlaksızlık ve kumarbazlıkla suçlandılar. Bununla birlikte yalan söylemeyi ve çalmayı sınıfça hor görürlerdi. Her zaman bir onur standardını korur gibi davranmışlardı, fakat onurun tanımı ve kuralları birçok değişikliğe uğramış ve sarsıcı biçimde bozulmuştu. Orta sınıf kumarbazlıktan ve ahlaksızlıktan her zaman tiksiniştir, ancak hakikat ve borca vefa konusunda her zaman bu kadar katı olmamıştır. Askerî kanunlar kadar saf ve yüce bir ticari onur kuralı ve standardı olduğu şüphe götürmez; fakat bu kural uzun vadeli bir uygulamayla ve aynı zamanda büyük ve etkili bir toplumun desteğiyle kurulmuş ve tanımlanmış da değildir. Feodal kurallar, yüzyıllar boyunca üstün bir insan tipi yetiştirmiş ve bir kast oluşturmuştur. Ticari kanunlar henüz böyle bir şey yapmamıştır, fakat zengin sınıf kendisini feodal sınıfla birleştirmeye veya onu taklit etmeye çalışmıştır.

Sonuç olarak, servet iktidarı gelişmiş, fakat bu iktidarı kontrol edecek ahlaki ve toplumsal yaptırımlar henüz geliştirilmemiştir. Plütokrasi, iktidarın servete bağlı olduğu, insanın satın alabildiği her şeye sahip olabildiği, bedelini

ödemeyenlerin haklarının, çıkarlarının ve duygularının yok sayıldığı bir sivil örgütlenme olur.

Tüm uygar hükümetlerin plütokrasiye yönelik bariz bir eğilimi vardır. İngiliz Avam Kamarası'ndaki zenginliğin gücü elli yıl boyunca istikrarlı bir şekilde arttı. Bugünkü Fransız Cumhuriyeti'nin tarihi, plütokratik ruh ve tedbirlerin olağanüstü bir gelişimini gösteriyor. ABD'de pek çok plütokrat doktrin, kendilerine başka hiçbir yerde verilmeyen bir para birimine sahiptir; yani bir insanın ödeyebileceği hemen hemen her şeye sahip olma hakkı, başka yerlerde olduğundan daha fazla burada tanınır. Şu ana kadar plütokrasi üzerindeki en başarılı sınırlama aristokrasiden geldi, çünkü makamın itibarı geçerli olduğu her yerde hâlâ etkilidir. Aristokrasinin toplumsal yaptırımları, plütokratlar üzerinde, özellikle de onların eşleri ve çocuklarının üzerinde epey etkilidir. Romanların eski iğnelemelerinin ve *sonradan görme* sahnelerinin tümüyle bir kenara bırakılmış olmasına bakılırsa, bu durum büyüyen bir zenginler sınıfı üzerinde epeydir etkilidir. Hangi ölçüte başvurulursa başvurulsun, hiç kimse onlardan üstün değildir. Toplumsal güçlerin böyle bir etkileşimi gerçekten de yeni bir toplumsal sorunun başlıca ve başarılı bir çözümü olurdu, tabii eğer aristokrat güçler bu büyük görev için yeterince güçlü olsalardı. Feodal aristokrasi ya da onun modern temsilcisi –ki gerçekte hiç de feodal değildir– yeni çağa ulaşabilseydi ve geçmişin nezaketini, zarafetini, terbiyesini ve kültürünü toplumun yeni efendilerine aktarabilseydi, toplum Fransız Devrimi'nde meydana geldiği gibi geçmiş ile günümüz arasındaki herhangi bir kopuşla karşılaştırıldığında, bu gidişattan kesinlikle kazançlı çıkardı. Miras alınan toplumsal kavramlara ve ayrımlara “ilkesel olarak” saldıran dogmatik radikaller medeniyete hizmet etmezler. Toplum soylular olmadan yapabilir, ama soylu erdemleri olmadan yapamaz.

ABD'de plütokrasinin rakibi demokrasidir. Zenginliğin

gücü dünyanın hiçbir yerinde burada olduğu kadar siyasi yönleriyle tartışılmamıştır. Burada sorulan soru başka hiçbir yerde sorulmamıştır. Bunun bazı nedenlerini önceki bölümlerde belirtmiştim. Plütokrasi tehlikesi dünyanın hiçbir yerinde burada olduğu kadar ürkütücü değildir. Onun karşısına, demokrasinin sağladığı gibi sayıların iktidarını çıkarıyoruz. Fakat demokrasinin kendisi yeni ve deneyseeldir. Henüz uygun biçimlerini bulabilecek kadar uzun süre var olmamıştır. Aristokrasinin sahip olduğu gibi antik çağlardan kalma bir prestiji yoktur. Gerçekten de hayalgücüne hitap eden hiçbir çevreye sahip değildir. Öte yandan, demokrasinin kökleri ABD'nin fiziksel, ekonomik ve toplumsal koşullarındadır. Bu ülkenin gelecekte de demokratik olmaktan başka şansı yoktur. Siyasi süreçleri de cumhuriyetçi olacaktır. Halkın demokrasiye olan yakınlığı, onları demokrasiye karşı kör etmiş ve demokrasiyi doğru değerlendirmekten alıkoymuştur; insanlar demokrasinin meyilli olduğu siyasi safsatalardan, onun sağlam ve doğru yorumlarıyla aynı ölçüde, hatta bunlardan daha fazla hoşlanırlar. Demokrasi kendini geliştirirken plütokrasiyi de dizginleyebilir mi?

Sorun zaten kendini demokrasinin ölüm kalım meselesi olarak gösteriyor. Yasama ve yargı skandalları bize çatışmanın çoktan başladığını ve ciddi olduğunu gösteriyor. Lobi plütokrasinin ordusudur. Yargı mensuplarının seçilmesi plütokrasinin o çıkarlarına epey uygun düşen bir aygıttır, öyle ki bunu yargı kurumunun yolsuzluklara bu kadar direnmesini sağlayan dayanıklılığının çarpıcı bir kanıtı olarak değerlendirmek gerekir. Grup toplantıları, kongreler ve komiteler, ilgili spekülâtorlerin ve vurguncuların amaçlarına en uygun şekilde hizmet eder. Kendi amaçlarına hizmet edecek siyasi aygıtlar oluşturmayı deneselerdi tam da böyle bir mekanizma geliştirirlerdi, ayrıca bu oluşumların işlemleri demokratik cumhuriyet biçimlerindeki özgür özyönetim olanağına fazlasıyla gölge düşürür.

Şimdi, imtiyazlı şirketlerin ve birikmiş sermayenin gücüyle ilgili tüm suçlamalara ve şikâyetlere karşı öne sürmek istediğim özel bir noktaya değineceğim. Uygunsuz yetkiler tanıyan imtiyazlar verilmişse bunları kim vermiştir? Kanun koyucularımız. Onları kim seçti? Biz seçtik. Özgür, kendi kendini yöneten bir halksak, kendi kendini yönetmenin uyanıklığa ve çabaya mal olduğunu anlamalıyız. Gelenek ya da prestijden hiçbir yardım almadığımız demokratik biçim altında böyle olmaksa, diğer biçimlerde olacağından çok daha fazla uyanıklığa ve çabaya mal olur. Özgür, kendi kendini yöneten bir halksak, talihsizliklerimiz için kendimizden başka kimseyi suçlayamayız. Onlar arasından kimse bize yardım etmeyecek. Kanun üstüne kanun çıkarmak ya da her zaman kötüye kullandığımızı gördüğümüz yetkilerin kullanımından sadece anayasal hükümlere başvurarak kaçınmaya çalışmak hiçbir işe yaramaz. Kötü kanun koyucuların kötü bir kanun çıkarmasını engelleyecek kanunu bu kanun koyucuların çıkarmasını nasıl sağlayabiliriz? Önerilen çözüm yollarımızın çoğuyla yapmaya çalıştığımız şey budur. Fakat önümüzde duran görev, toplumsal yapının temellerinden ahlaki güç ve siyasi erdemin yeni kaynaklarını bulmayı gerektiren bir görevdir. İnsanların hırslı ve açgözlü olduğunu ve cüret ederlerse bencil ve zalim olacaklarını yeni öğrenmiş değiliz. Plütokratlar sadece geçmişte generallerin, soyluların ve rahiplerin yaptıklarını yapmaya çalışıyorlar: Devletin gücünü kendi ellerine almak, böylece başkalarının haklarını kendi lehlerine çevirmek. Yapmamız gereken, aynı eski düşmanlarla karşı karşıya olduğumuz gerçeğini kabul etmektir: İnsan doğasının ahlaksızlıklarıyla ve tutkularıyla. Bu ülkedeki en eski ve en sinsi yanılğılardan biri de diğer uluslardan daha iyi olduğumuz ve Hükümetin görevinin burada başka yerlere göre daha az ve daha kolay olduğu fikri olmuştur. Bu yanılığ, eski düşmanlarımızı olması gerektiği anda fark etmemizi engellemiştir. Üstelik bu ahlaksızlıklar

ve tutkular, burada demokratik slogan ve tabirlerle süslenmeye özen gösterirler, böylece ilk ortaya çıktıklarında itirazlardan ziyade alkışlarla karşılanırlar. Kamu yararlarını kişisel çıkarlara sistematik biçimde feda eden adamları bizi temsil etmeleri için seçmek, bundan sonra da fenalıklara sermaye ve şirketler aleyhindeki gazeteler ve kürsü nutukları aracılığıyla çare aramak tam bir fiyaskodur.

Yeni düşmanları da eski düşmanlarla aynı şekilde –kurumlar ve güvencelerle– karşılamak gerekir. Temel hak ve özgürlük meselesi devamlı nükseder. Bir kez çözüldü mü yeni bir biçimde kendini gösterir. Eski anayasal güvencelerin tümü krallara ve soylulara yönelikti. Servetin iktidarının bu sorumluluğa, yani her türlü iktidarın özgürlüklerle tutarlı olmasını sağlayan sorumluluğa sadık olmasını sağlayacak yeni güvencelerin icat edilmesi gerekir. Yargı, kendisine düşen yeni vazifeyi yerine getirmeye yetkin olduğuna dair en ikna edici delili ortaya koymuştur. Mahkemeler, baktıkları her davada, çözüm yollarının olduğunu, bunların yeterli olduğunu ve davalar ile ilişkilendirilecek şekilde ileri sürülebileceklerini kanıtlamıştır. Görünüşe göre başlıca ihtiyaç, mağdur olanlar arasında daha fazla gönüllü birleşme ve işbirliği gücü elde etmektir. Böyle bir işbirliği, özgür özyönetim altında daimi bir zorunluluktur; herhangi bir toplulukta, insanlar kendi çıkarlarını kollar veya savunurken gönüllü işbirliğinin gücünü kaybederlerse, özellikle gazetelerin ithamlarına ve kürsü nutuklarına katlanmayı hak etmiş olurlar. Tabii ki böyle bir durumda da siyasi etki gösterebilecek acı reçeteler öneren siyasi şarlatanlar öne çıkar. Bu tür reçetelerin öngördüğü tedbirler tüm kurumlarımıza düşman olur, sermayeyi yok eder, itibar kaybettirir ve toplumun en temel çıkarlarına zarar verir. Siyasi mekanizmanın tarafında umuda değil, sadece korkuya yer vardır. Anayasal güvencelerin ve kendi kendini yöneten özgür insanların bağımsız eylemlerinin olduğu taraftaysa umut kendine her şekilde yer bulur.

SOSYOLOJİK BİR İLKE OLARAK KENDİ İŞİNE BAKMA KURALININ DEĞERİ ÜZERİNE

Toplumsal sorunlarla uğraşma tutkusu zamanımızın en belirgin özelliklerinden biridir. Her insan toplumsal meseleler hakkında biraz tecrübe edinir ve bazı gözlemler yapar. Sağlık sorunları dışında muhtemelen hiçbir mesele toplumsal meseleler kadar genel bir ilgi uyandırmaz; sağlık sorunları dışında hiçbir mesele de toplumla ilgili olanlar kadar dogmatizme ve kaba spekülasyona maruz kalmış değildir. Sosyal bilim alanının amatörleri her zaman şöyle sorular sorarlar: Ne yapalım? Komşu A'yı ne yapacağız? Komşu B için ne yapmalıyız Komşu A'ya Komşu B için ne yaptıracacağız? Geniş çapta uygulanabilecek kapsamlı ve genel teoriler planlamak ve bunları tartışmak güzel bir şeydir. Amatörler yapıcı ve makul olan bazı toplumsal amaçlar için bireyi kullanmayı ya da yapıcı ve makul olan bazı bireysel amaçlar için toplumu kullanmayı her zaman planlarlar. A'nın oturup ne yapmalıyım diye düşünmesi sıradandır; ama B'nin ne yapması gerektiğini düşünmek aynı anda hem ilginç, hem romantik, hem ahlaki, hem gurur verici hem de yurtsevercedir. Aynı anda çok sayıda insani zayıflığı tatmin eder. Devam etmek ve bütün bir insanlar sınıfının yapması gerekeni planlamak, kişinin kendini dünyada bir güç olarak hissetmesini, kamusal bir konum kazanmasını, kendine değer atfetmesini sağlar. Bu nedenle aramızda sonsuz sayıda reformcu, hayırsever, insansever ve müstakbel toplum genel müdürü bulunur.

Toplumdaki her erkek ve kadının büyük bir vazifesi vardır: kendine bakmak. Bu toplumsal bir vazifedir. Neyse ki kişinin bireysel olarak kendinden en iyi şekilde yararlanma vazifesi, toplumdaki yerini doldurma vazifesinden ayrı değildir, hatta bu ikisi aynı şeydir ve ilki yerine getirilmeden diğeri yapılamaz. Fakat görünüşe göre genel kanı, kişinin özel ve ayrı bir şey olarak topluma karşı bir vazifesi olduğu ve bu vazifenin diğer insanların ne yapması gerektiğini düşünmek ve buna karar vermekten oluştuğu şeklindedir. Kendinden başkası için veya başkasıyla ilgili olarak herhangi bir şey yapabilen bir kimse bir ailenin reisi olmaya uygun sayılır; bu kimse bir ailenin reisi olduğunda, daha önceki büyük vazifesinin yanı sıra eşine ve çocuklarına bakma vazifelerini de üstlenmiş olur. Kendisine ve ailesine bakabilen herhangi biri ise, yakın çevresinde onun bakımına ihtiyacı olan ve üzerinde bir tür kişisel hak iddia eden insanlar yoksa çok istisnai bir konumda olur. Şimdi bütün bunları yerine getirebiliyorsa, ailesi ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler dışında herhangi birine de bakabiliyorsa, kendi işleri için ihtiyaç duyduğundan fazla enerjiye, bilgiğe ve ahlaki erdeme sahip olmalıdır. Hiç kimse böyle bir şeye sahip değildir; çünkü bir aile, sonsuzca gelişebilecek bir yükür ve hiç kimse, bir ailenin o kişiye yükleyebileceği vazifeyi tamamıyla karşılayamaz. Bir kimsenin topluma sunabileceği en yararlı hizmet, bunun için harcayacağı gücü kendi ailesine saklamaktan başka bir şey değildir. Fakat bu konuda ısrarcı olmayacağım. Şu gözlemimi tekrarlamak isterim: Başka insanlarla ilgilenmeyi teklif eden bir kimsenin kendisiyle ve ailesiyle bir şekilde yeterince ilgilenmiş olması ve bu kimsenin enerjisinin henüz tükenmemiş olması gerekir.

Başkalarının işleriyle ilgilenmenin iki tehlikesi vardır. Birinci tehlike, kişinin kendi işlerini ihmal edebilecek olmasıdır, ikincisiyse başkalarının işlerine münasebetsizce müdahalede bulunma tehlikesidir. “İnsanlığın dostları” bu

iki tehlikeyle neredeyse her zaman karşılaşır. Ben insanlığın bir parçasıyım ve gönüllü arkadaşlar istemiyorum. Arkadaşlığın karşılıklı olduğunu düşünüyorum ve bununla ilgili olarak söz hakkımın olmasını istiyorum. Sanırım insanlığın diğer bileşenleri de bu konuda aynı şekilde hissediyor. Eğer öyleyse, insanlık dostu *rolü* üstlenen birini küstah saymalıdırlar. İnsanlık dostuna kendi işine dönmesini tavsiye etmek de elbette bir sonraki adımdır.

Yine de belirli bir şekilde yaşamamanın akıllıca olduğuna ve mutluluk getirdiğine inanan ve diğer herkesi kendileri gibi yaşamaya zorlamak isteyen insanlar tarafından sürekli rahatsız ediliyoruz ve yasama organları sürekli meşgul ediliyor. Bazı insanlar pazar gününü belirli bir şekilde geçirmeye karar vermiştir ve diğer insanların pazar gününü aynı şekilde geçirmelerini sağlayacak yasaların çıkarılmasını isterler. Bazı insanlar içki içmez ve diğer herkesi içki içmemeye teşvik edecek bir yasanın çıkarılmasını isterler. Bazı insanlar lüksten kaçınmaya karar vermişlerdir ve diğerlerinin lüksten kaçınması için vergi konmasını isterler. Vergilendirme gücü, reformcunun elini her zaman kaşındıran bir şeydir. Bazen önerilen reformlarda bir kişisel çıkar unsuru olduğu görülür, mesela bir yayıncı Amerikalıları Amerikalılıklarını sarsacak kitaplar okumaktan alıkoymak için kitaplara yeni bir vergi koyulmasını isteyebilir veya sanatçılar Amerikalıları kötü tablolar satın almaktan kurtarmak için resimlere vergi konmasını isteyebilirler.

Burada insanlar arasındaki fikir alışverişlerinden veya yardımlaşmadan söz etmiyorum: Bunun hakkında son bölümde bir şeyler söyleyeceğim. Bir insan bir başkasını bir kötülükten kurtardığında bu iki insan arasında oluşan ilişkinin kutsallığı, bu ilişkiyi toplumsal işgüzarın, profesyonel hayırseverin ve empirik kanun koyucunun faaliyetiyle olan her türlü bağlantıdan ayırt eden şeyin ta kendisidir.

Amatör toplum doktorları amatör hekimlere benzerler;

işe her zaman *çareleri* soruşturarak başlarlar ve bunları toplumun anatomisine veya fizyolojisine ilişkin herhangi bir teşhise veya bilgiye başvurmada ele alırlar. Buldukları *çarelerin* yararlılığından asla şüphe duymazlar. Çarenin kendisine bakarak fark edilebilecek gizli etkileri asla hesaba katmazlar. Önerdikleri *çarelerin* toplumun baştan aşağıya yeniden inşa edilmesini, hatta insan doğasının yeniden yapılandırılmasını gerektirip gerektirmediğini zerre umursamazlar. Tüm bu toplumsal şarlatanlıklara karşı yapılması gereken tek şey şarlatanlara kendi işlerine bakmalarını emretmektir.

Toplum doktorları, hemcinslerinden daha ahlaklı ya da daha aydınlanmış olduklarını düşünmekten zevk alırlar. Ne yapması gerektiğini bilmeyen insanların ne yapması gerektiğini bilirler. Bununla birlikte, toplum doktorlarının çalışmaları incelenirse, onların diğer insanlardan sadece daha cahil ve daha küstah oldukları görülür. Başa çıkmamız gereken birçok toplumsal güçlük ve sıkıntı var. Yoksulluk, acı, hastalık ve talihsizlik varlığını kuşatır. Onlarla sürekli mücadele ederiz. Birey umutların, hislerin, arzuların ve acıların merkezidir. O öldüğünde hayat şekil değiştirir ama durmaz. Bu, tüm umutların, hislerin vs. merkezi olan kişinin elinden geldiğince mücadele ettikten sonra, sonunda kesinlikle yenileceği anlamına gelir. Bu nedenle, insanın kaderindeki zorluklar söz konusu olduğunda, toplum doktorları olmadan da onlarla elimizden geldiğince mücadele etmeye devam eder ve çaresini bulamadığımız şeylere katlarız. Ama kesinlikle Doğa'dan gelmeyen çok sayıda toplumsal hastalığı miras aldık. Bunlar, hep geçmişteki toplum doktorlarının kurcalamalarının, karıştırmalarının ve gaflarının ürünüdür. Bu toplumsal şarlatanlık ürünleri artık alışkanlıklarla, modalarla, önyargılarla, sığ düşüncelerle ve siyasi ekonomiyle sosyal bilimlerdeki yeni şarlatanlıklarla destekleniyor. Tam da yasama organlarına olan inancın

yeniden canlandığı görülürken, Devletlerimizin genellikle yasama organının yalnızca iki yılda bir toplanmasını emrederek aşırı yasamanın deneyimlerle sabit kötülüklerine karşı önlem almaya yönelmesi fark edilmeye değer bir gerçektir. Kongrenin kamu refahını sağlamak veya bozmak için gerçek bir fırsat yakaladığı şu zor zamanlarda, bu organın toplanmasının nihai olarak ertelenmesi, önemli bir endişe kaynağını ortadan kaldırdığı için yıllarca alkışlarla kutlandı. Artık gerçekleştirilebilecek olan en büyük reformlar, devlet adamlarının geçmişteki çalışmalarını boşa çıkarmaktan ibaret olacak, reform yolundaki en büyük zorluk, doğal ve sağlam olana zarar vermeden onların işlerinin nasıl boşa çıkarılacağıın bulmaktır. Bütün bu fesatlıklar, (çırağların-
dan duyduğuma göre) şu meseleyi değerlendirmeye koyulan: Nasıl bir toplum yaratmak istiyoruz? Bu soruya kendi beklentilerini karşılayacak *a priori* bir yanıt bulduklarında ideal toplumlarını oluşturmak için çalışmaya koyuldular ve bunun sonuçlarına bugün biz katlanıyoruz. İnsan toplumu, içinde bulunduğu koşullara uyum sağlamak için çok uğraşır ve tıpkı ayağın kötü bir çizmeye alışması gibi, biz de bunlara alışana kadar epey sıkıntı çektik. Sonra, işlerin bu şekilde yürümesi gerektiği fikrine alışmaya başladık. Şu da kesindir ki ayakları çarpık bir kimse biçimi düzgün bir çizme giymeyi denediğinde nasıl acı hissederse, sağlıklı ve normal bir duruma geçmek de bir süreliğine canımızı yakar. Son olarak, düşüncelerimizi çarpıtılmış gerçeklere uydurmak için safsatalar icat eden birçok ekonomist ve toplum filozofu yetiştirdik.

Bu nedenle toplum, herhangi bir bakıma veya denetime ihtiyaç duymaz. Fenomenlerin gözlemlenmesine ve güçlerin incelenmesine dayanan bir toplum bilimi geliştirebilirsek, eski hataların ortadan kaldırılmasına ve sağlam, doğal bir toplumsal düzenin yeniden kurulmasına doğru yavaş yavaş ilerleme kaydetmeyi umabiliriz. Bu şekilde kazandığımız

her şey büyüme ile olacaktır; toplumun hevesli bir toplum mimarının planlarına göre yeniden inşa edilmesi şeklinde asla olmayacaktır. Böyle bir şey yalnızca eski hatayı tekrarlamak ve tüm gerçek gelişme şansımızı tepmek olur. Toplumun her şeyden önce bu işgüzarlardan kurtarılması, yani kendi hâline bırakılması gerekir. İşte o zaman, bir kez daha şu eski doktrine geri dönmüş oluruz: *Bırakınız yapssınlar [laissez faire]*. Bunu basitçe şöyle çevirelim: Kendi işinize bakın. Bu özgürlük doktrininden başka bir şey değil. Her insanın kendi istediği şekilde mutlu olmasına izin verin. Bir kimsenin faaliyet ve ilgi alanı başka bir kimseninkiyle çatışırsa bir uzlaşmaya varmak ve düzen sağlamak gerekir. Uygun zamanı bekleyin. Bu müdahaleleri genelleştirmeye veya bunlarla ilgili olarak *a priori* planlar kurmaya çalışmayın. Hakları düzenleme fırsatları doğdukça gelişmiş birçok yasaya ve kuruma sahibiz. Aynı sürecin devam etmesine izin verelim. Bu türden müdahalelerinizde bile elden geldiğince ihtiyatlı davranın ve doğal düzenlemelerle müdahalede bulunma fırsatlarını hiçbir şekilde kaçırmayın. Doğal düzenlemelerin çıkar oyunlarıyla ve tarafların gönüllü tavizleriyle gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini önce uzun uzadıya ve sabırla sınavın.

Toplumumuzun çarpıklıklarına uyacak empirik bir siyasi ekonomiye ve sosyal bilime sahip olduğumuzu söylemiştim. Bu konunun empirik sınaması, *laissez faire* karşısında alınan tutumdur. Dünyaya dair yepyeni bir çözümle hazır bekleyen bir filozofa kendi işine bakmasını söylemek kuşkusuz onun gururunu incitir. Bu yüzden o da bize, rahat bırakıldığımızda dünyada kusursuz bir mutluluğa ulaşacağımızı düşünürsek yanılmış olacağımızı anlatacaktır. Orta yolcular –profesyonel sosyalistler– ona katılır; ciddiylet başlarını sallarlar ve bize onun haklı olduğunu söylerler: Bizi kendi hâlimize bırakmanın asla tam bir mutluluğun garantisi olmayacağını dile getirirler. Bütün bunların al-

tında, asla ifade edilmeyen ama aslında bütün resmin ana fikri olan, bildik bir mantıksal safsata yatar: Kendimizi dünya reformcusunun ellerine teslim edersek kusursuz mutluluğa *kesinlikle* ulaşırız. *Laissez faire*'in bize kusursuz bir mutluluk sağlayacağını asla söylemedik. Kusursuz mutluluğu hesabımıza kesinlikle katmadık. Toplum doktorları kendi işlerine bakarlarsa, Doğa'ya özgü olanlardan başka hiçbir derdimiz olmayacak; elimizden geldiğince katlanacaklarımız veya mücadele edeceklerimiz olacak. Arzu ettiğimiz şey, insanlık dostlarının bunlara kendilerince katkıda bulunmaktan vazgeçmeleridir. Dostlarımızın fesatlık veya işgüzarlık yoluyla bize verdiği rahatsızlıklara karşı eğilimimiz, insan yaşamının koşullarına özgü olan rahatsızlıklar karşısındaki eğilimlerimizden tamamen farklıdır.

Kişinin kendi işine bakması tamamen olumsuz ve verimsiz bir emirdir, ancak toplumsal meseleleri şimdi söylediğim gibi ele almak, birinci derecede önemli bir sosyolojik ilkedir. Kişinin kendi işine bakmasına dayanan, esaslı bir felsefe de geliştirilebilir.

Hayırseverlik veya insanseverlik şemalarının çoğunun tipi ve formülü şu şekildedir: A ve B, C'ye D için ne yaptırılacağına karar vermek üzere kafa kafaya verirler. Sosyolojik bir bakış açısına göre tüm bu şemaların radikal kusuru şudur: C'nin bu konuda söz sahibi olmasına izin verilmez, onun konumu, karakteri, çıkarları ve çıkarlarının toplum üzerindeki nihai etkileri tamamen göz ardı edilir. C'ye Unutulan Adam diyorum. Bir kez olsun ona bakalım ve durumunu ele alalım çünkü tüm toplum doktorlarının karakteristik özelliği, durumları sempati uyandıran ve hayalgücüne hitap eden bir insana veya bir insan grubuna dikkatlerini yöneltmeleri ve belirli bir sorunla ilgili çareler tasarlamalarıdır. Toplumun tüm parçalarının birbirine sıkıca bağlı olduğunu, eyleme geçirilen kuvvetlerin bütün bir organizmada etki ve tepki gösterdiğini ve bu süreçte bütün çıkarların ve hakların sürekli etkileşerek sonuçta bir dengenin oluştuğunu anlamazlar. Bu nedenle, önerdikleri çarelerin hizmetine koştukları bütün bu enerjinin kaynağını nereden alması gerektiğini kesinlikle göz ardı eder ve toplumun kendi gözettikleri üyelerinin dışında kalan üyeleri üzerinde bu sürecin gösterdiği bütün etkileri yok sayarlar. Her zaman hükümet hurafesinin hükmü altındadırlar ve hükümetlerin hiçbir şey üretmediğini unutarak aslında tüm toplumsal tartışmalarda hatırlanması gereken başlıca gerçeği gözden kaçırmaları: Devlet, başka birinden almadan hiç

kimseye bir kuruş veremez; aldığı kişi üreten ve biriktiren biri olmalıdır. Bu da Unutulan Adamdır.

İnsanlığın dostları, “yoksullara”, “zayıflara”, “işçilere” ve diğer evcilleştirdiklerine belli iyiliksever duygularla yönelirler. Bu sınıfları genelleştirir ve kişisellikten arındırırlar, böylece sınıfları toplumsal evcil hayvanlara dönüştürürler. Diğer sınıflara yönelirken anlayışa, cömertliğe ve insan kalbinin diğer tüm asil duygularına başvururlar. Önerilen eylem hattı, sermayenin daha iyi durumda olandan daha kötü durumda olana aktarılmasından ibarettir. Fakat gördüğümüz gibi sermaye uygarlığın yürütülmesini ve sürdürülmesini sağlayan güçtür. Aynı sermaye parçası iki şekilde kullanılamaz. Bu nedenle, toplumun yararsız ve verimsiz bir üyesine verilen ve onun kâra dönüştüremeyeceği her bir sermaye parçası üretken bir kullanımdan alıkonmuş olur; ama bu sermaye parçası üretken kullanıma sokulsaydı, verimli ve üretken bir emekçiye ücret olarak verilecekti. Bu nedenle, işe yaramaz bir kimseleri korumak için sermaye harcanmasına dayanan bu tür bir iyiliğin gerçek mağduru çalışkan emekçi olur. Fakat çalışkan emekçi bu bağlamda hiç akla gelmez. Geçiminin sağlandığı, bu yüzden de dikkate alınmasının gerekmediği varsayılır. Böyle bir düşünce, siyasal ekonominin doğru kavramlarının henüz yeterince popülerleşmediğini göstermekten başka bir işe yaramaz. Bir dilenciye bir dolar veren birinin cömert ve iyi kalpli olduğuna, ama dilenciye para vermeyi reddeden ve dolarını bir tasarruf bankasına yatıran birinin pinti ve taş kalpli olduğuna dair neredeyse aşılma bir önyargı var. İlki, sermayeyi boşa harcanacağı kesin olan ve gelecekte kazanılacak dolarların uzun bir silsilesinin âdeta ilk halkası olarak iş göreceği bir yere yatırır; bu paranın, başta dilenciye verilmemiş olsaydı bu olumlu görüşler üzerinde kendini hissettirecek olandan daha ağır bir yükü hafifletmek için harcanması gerekir. Bu para sermayeye dönüştürülebileceğine ve onu kazanırken yeniden üretecek olan bir işçiye verilebileceğine göre, as-

İnada bu işçiden alınmış olduğu söylenmelidir. Bir milyoner bir dilenciye bir dolar verdiğinde dilencinin fayda kazancı muazzam olurken milyonerin fayda kaybı önemsiz olur. Tartışma genellikle bu noktada bitirilir. Oysa milyoner bu doları sermayeye dönüştürürse, bu para üretken hizmetler talebiyle emek piyasasına girecektir. Dolayısıyla, başka bir ilgili taraf daha vardır: Üretken hizmetler sağlayan kişi. Her zaman iki taraf vardır. İkincisi her zaman Unutulan Adamdır ve söz konusu meseleyi gerçekten anlamak isteyen herkes gidip Unutulan Adamı aramalıdır. Onun değerli, çalışkan, bağımsız ve kendi kendine yeten biri olduğu görülecektir. Teknik olarak “yoksul” veya “zayıf” değildir; kendi işine bakar ve şikâyet etmez. Sonuç olarak hayırseverler onu hiç düşünmezler ve ona insafsızca davranırlar.

“İşçinin durumunu iyileştirmek” için pek çok plan yapıldığını duyuyoruz. ABD’de emek seviyesinde ne kadar aşağı inersek, işçinin üst sınıflar üzerindeki avantajının o kadar arttığını görürüz. Burada bir ırgat veya kazmacı, bir günlük çalışmayla bir marangozun, müfettişin, muhasebecinin veya doktorun birkaç günlük emeğinden kat kat daha fazla ya da Avrupa’daki vasıfsız bir işçinin bir günlük emekle komuta edebileceğinden daha fazla günlük iş emri verebilir. Bu durum, aynı ölçüde olmamakla birlikte muhasebeci, müfettiş ve doktor karşısında marangoz için de geçerlidir. Bu nedenle ABD vasıfsız işçiler için harika bir ülkedir. Ekonomik koşulların tümü bu sınıfı destekler. Burada zapt edilecek büyük bir kıta ve sermayeye neredeyse hiç ihtiyaç duymayan, üzerinde emek harcamaya elverişli olan verimli topraklar var. Bu nedenle, güçlü kollara sahip kimseler en çok ihtiyaç duyulan şeye sahiptir, hatta toplumsal saygınlık diye bir şey olmasaydı yükseköğrenimin hiç anlamı kalmazdı. Hâl böyle olunca, işçi kendi durumunda hiçbir iyileşmeye ihtiyaç duymaz, sadece kendisinden geçinen asalaklardan kurtartılması gerekir. “İşçi sınıflarını” himaye etmeye yönelik tüm planlar lütufkârlık kokar. Bunlar bu

özgür demokrasiye yakışmayan, yersiz şeylerdir. Aslında bu tür projeleri uygun kılacak bir durum ya da bir ilişki de yoktur. Bu tür projeler her iki tarafın da ahlakını bozar; birinin kibirini pohpohlar ve diğerinin öz saygısını baltalar.

Mevcut amacımız bakımından kesinlikle belirtmek gerekir ki herhangi bir kişiyi yükselteceksek bir dayanak noktasına veya tepki noktasına sahip olmamız şarttır. Toplumda bunun anlamı şudur: Bir insanı yükseltirsek bir diğerini aşağı çekmemiz gerekir. İşçi sınıfının durumunu iyileştirme planları işçiler arasındaki rekabetle çatışır. Bunlardan yararlanacak olanlar kayrılarak seçilir ve bunlar genellikle kendilerini insanlığın dostlarına bağımsızlık ve enerji göstermeyen bir dil veya davranışla sunan kişiler olurlar. Müdahale nedeniyle bu durumda depresyona girenlerse bir kez daha unutulmuş veya ihmal edilen bağımsız ve özgüvenli kişilerdir. Başkalarına yardım etmeye heves eden insanlık dostlarının kendi çabasıyla başarılı olmaya çalışan kimseleri mahvettiklerini böylece bir kez daha görürüz.

Sendikalar ücretlerin yükseltilmesi için çeşitli yöntemler benimserler; vaktini hayır işleri yapmakla geçirenler de bu yöntemlerle ilgilenirler ve bunların başarılı olmasını dilerler. Sadece o sırada [*in the trade*] işçilere odaklanırlar ve konuyla ilgisi olabilecek başka hiçbir işçiyi dikkate almazlar. Mücadelenin işçiler ile işverenleri arasında olduğu varsayılır ve bu mücadelede, başka hiç kimseye karşı sorumluluk hissetmeden, sadece işçilere yakınlık gösterilebileceği düşünülür. Fakat çok geçmeden işverenin, işinin diğer risklerine sendika ve grev riskini de eklediği ve bunu ciddiye aldığı görülür. Şimdi daha da ileri gidersek, onun zararını halka yansıtmış olduğu için bunu felsefi olarak ele aldığını görürüz. O zaman, kamu servetinin azalmasının ve devrim tehlikesi gibi, ticaret savaşı tehlikesinin de herkesin refahını sürekli olarak azalttığı anlaşılır. Fakat şimdiye kadar yalnızca ücretleri düşürebilecek şeyler gördük, onları yükseltebilecek hiçbir şey görmedik. İşveren endişelidir, ama bu durum

ücretleri yükseltmez. Halk kaybeder, fakat zarar ekstra riski de kapsar ve bu da ücretleri artırmaz.

Bir sendika, bir iş koluna alınabilecek çırakların sayısını sınırlayarak (Altıncı Bölümde belirtilen meşru ve ekonomik yolların dışında) ücretleri yükseltir. Bu yöntem doğrudan emekçi arzına etki eder ve bu da ücretler üzerinde etkiler yaratır. Bununla birlikte, çırakların sayısı sınırlıysa, alınmak isteyen bazıları dışarıda tutulmuş olur. Katılmış olanlar böylece bir tekel oluşturur ve kendilerini, tamamen eski ayrıcalıklı aristokrasilere benzeyen, ayrıcalıklı bir sınıfa dönüştürürler. Fakat iş koluna katılmış olanlar bu düzenleme ile ne elde etmiş olursa olsun, bunu dışarıda tutulanların daha büyük bir zarara uğramasıyla kazanmış olurlar. Dolayısıyla sendikaların ücretlerin yükselmesini sağlamak için baskı yapmaları ne ustaları ne de halkı etkiler; bu sadece emekçi sınıfın söz konusu iş kollarına katılmak isteyen, ama bunu yapamadıkları için vasıfsız emek sınıfına itilen diğer üyelerini etkiler. Fakat sendikalara ilişkin hiçbir tartışmada bu kimselerden bahsedilmez. Onlar Unutulan Adamlardır. Onlar iş koluna katılmak ve geçimlerini böyle sağlamak istedikleri için, onların bu işlere uygun olduğunu, bunlarda başarılı olacaklarını ve böylece hem kendilerine hem de topluma faydalı olacaklarını farz etmek yerinde olur; diğer bir deyişle, bütün ilgililer içinde anlayış ve ilgi görmeyi en çok onlar hak eder.

Anılan bu vakalarda herhangi bir yasal düzenleme söz konusu değildir. Bununla birlikte toplum, amacı insanları kendilerinden –yani kendi kötülüklerinden– korumak için polis, şeriflik ve benzer kurumları muhafaza eder. Amacı kötülüğü önlemek olan neredeyse tüm yasal düzenlemeler aslında kötülüğü korur, çünkü bu tür yasal düzenlemelerin tümü de kötü insanları kendi kötülüklerinin cezasından kurtarır. Doğanın kötülüğe karşı sunduğu çareler korkunçtur. Kurbanları acımadan ortadan kaldırır. Çukura düşmüş bir ayyaş, işin seyrine bağlı olarak aslında tam da olması gereken yerdedir. Doğa, artık işe yarar olmaktan çıkan şeyleri ortadan

kaldırmasını sağlayan zayıflama ve dağılma sürecini onun için başlatmıştır. Kumarın ve burada anılması pek gerekmeyen diğer kötülüklerin de kendilerine özgü cezaları söz konusudur.

Şimdi, bir cezayı asla yok edemeyiz. Kendisine bir ceza verilmiş bir kimse bağışladığımız takdirde, bu cezayı sadece onu almamış kimselerin üzerine yıkmış oluruz. “Sosyal reformlar”ın büyük bir kısmı sırf böyle bir işlemden ibarettir. Sonuçta yoldan çıkanlar Doğa’nın acımasız disiplininin kurtarıldıkları için daha da kötü olurlar ve bu da başkalarına sürekli daha ağır bir yük bindirir. Kim bu başkaları? Sefil olmuş bir ayyaş gördüğümüzde ona acırız. Bir polis onu tutuklarsa, toplumun onu mahvolmaktan kurtarmak için müdahale ettiğini söyleriz. “Toplum” güzel bir kelimedir ve bizi düşünme zahmetinden kurtarır. Polise ödemek için günlük ücretinin bir yüzdesi kesilen çalışkan ve ayık işçi cezayı yüklenmiş olur. İşte o Unutulan Adamdır. Yanımızdan geçse de onu fark etmeyiz, çünkü olması gerektiği gibi davranmış, sözleşmelerini yerine getirmiş ve hiçbir şey talep etmemiştir.

Tüm yasaklayıcı, tüketime yönelik ve ahlaki yasaların yanılığı aynıdır. A ve B, içki içmeyi bırakmaya karar verir; bu karar genellikle akıllıca ve bazen de gereklidir. A ve B, kendilerine göre iyi düşüncelerle hareket ediyorsa bu yeterlidir. Fakat A ve B, çok fazla içme tehlikesiyle karşı karşıya olan D’nin iyiliği için C’yi içki içmemeye zorlayacak bir yasayı geçirmek üzere kafa kafaya verirler. A ve B üzerinde herhangi bir baskı yoktur. Kendi yollarını çizmiş ve bundan memnun olmuşlardır. D üzerinde de neredeyse hiç baskı yoktur. Zaten bundan hoşlanmaz ve uzak durur. Tüm baskı C’ye yöneltilmiştir. O zaman şunu sormak gerekir: C kimdir? Niyeti ne olursa olsun alkollü içkiler içmek isteyen, özgürlüğünü suistimal etmeden kullanan, hiçbir toplumsal soruna yol açmayan ve hiç kimseyi rahatsız etmeyen bir adamdır. O da Unutulan Adamdır ve görünmezliğinden kurtulduğunda onun tam da her birimizin olması gerektiği gibi olduğunu görürüz.

Edebiyatımızda ve halkımızın zihninde, insanların belirli “doğal haklar”a doğuştan sahip olduğuna dair güzel bir fikir vardır. Bu doğru olsaydı, bazı şeyler karşılıksız elde edilebilirdi ve bu dünya hiç de olduğu gibi bir yer olmazdı. Gerçek şu ki insan tarafından miras alınan ve kendisine eşit ve denk bir vazifeyi kendi bedeli olarak beraberinde getirmeyen hiçbir hak yoktur. Geçmiş nesillerden miras aldığımız haklar, avantajlar, sermaye, bilgi ve diğer tüm metalar geçmiş nesillerin mücadeleleri ve acılarıyla kazanılmıştır. İnsanlar ölse bile soyun yaşadığı ve soyun Doğa karşısındaki zaferlerini miras bırakarak belirli bir döngü içinde biriktirebileceği gerçeği, medeniyeti mümkün kılan gerçeklerden biridir. İnsanlığın bütün varlığı bütün insanlığın mücadelelerinin ürünüdür. Dünyada hiçbir şey karşılıksız değildir.

Doğal hak diye bir şey olsaydı şöyle bir soru sormak gerekirdi: Bu haklar kime karşı iyidir? Bu hakları kullanma yükümlülüğü kime aittir? Doğadan mümkün olan her istediğimiz şeyi almak dışında hiçbir hak Doğanın aleyhine olamaz ki bu da tekrar tekrar dile getirilen varoluş mücadelesinin özüdür aslında. Yaygın bir iddiaya göre haklar, topluma karşı iyidir; yani toplum ilgili taraflar adına elde etmek ve güvence altına almak zorundadır. Fakat toplum yalnızca ilgili kişilerden ve diğer bazı kişilerden oluşur; hipoteze göre ilgili kişiler hakları kazanamadıkları için şu sonuca varırız: Doğal haklar, belirli kişilerin bazı kişiler

aleyhine ayrıcalıklı olarak sahip oldukları haklardır. Doğal hakların pratikte asıl açıklaması şudur: bazı insanların diğer insanlar üzerinde sahip olduğu ayrıcalıklı haklar.

Bu teori çok geniş kapsamlıdır ve elbette bütün bir toplumsal felsefeye temel oluşturmaya yeter. Bu en geniş anlamıyla şöyle demek olur: Bir insan bu dünyada kendini rahat hissetmiyorsa bu mutlaka başka bir kimsenin suçudur ve bu başka kimse derhâl gelip onu rahat hissettirmek zorundadır. Şimdi, (bütün dertlerimizi dile getirseydik dünya hiç kimseye pek rahat gelmeyeceği için) bu dünyada en rahatsız olan insanlar vazifelerini ihmal edenler ve bu yüzden haklarını elde edemeyenlerdir. Rahatsız olanlara hizmet etmeye davet edilebilecek insanlar, dünyanın gidişatına göre vazifelerini gayet iyi bir şekilde yerine getirmiş kişiler olmalıdır. Sonuç olarak tartıştığımız bu doktrinin, pratikte yalnızca vazifelerini yerine getirenler ve getirmeyenler arasındaki ödül ve ceza dağılımını tersine çevirerek insan toplumunda adaletsizliği hâkim kılmayı hedefleyen bir komplo olduğu anlaşılır.

Halkımızın öğretmenleri, sanki bazı insanların saygın olmaması saygın insanların suçuymuş gibi, sanki kendi alanında vazifesini yerine getiren kişi kendi alanında vazifesini yerine getirmeyen başka bir kişiden bir şekilde sorumlu tutulabilirmiş gibi bize durmadan vaazlar verirler. İşverenler ve çalışanlar arasında, uzlaşma ve anlaşma ile düzenlenmesi gereken ilişkiler vardır. Fabrikalarda ve evlerde alınması gereken hijyen önlemleri vardır. Yangına karşı alınması gereken önlemler vardır. Çocukların çok küçük yaşta çalıştırılmamasına ve eğitilmiş olmalarına özen gösterilmelidir. Bankaların, sigorta şirketlerinin ve demiryollarının iyi yönetilmesine ve memurların görevlerini kötüye kullanmamasına özen gösterilmelidir. Her bir durumda ilgili taraflar kendi çıkarlarını savunmakla yükümlüdür. Bunu ihmal etmenin cezası sıkıntı çekmektir. Bütün bunların kurullar ve müfettişler aracılığıyla sağlamasına dayanan sistem, bunun

bedelini ilgili taraflara değil vergi mükelleflerine ödetir. Bunlardan bazıları kuşkusuz ilgili taraflar arasında yer alırlar ve müfettişleri desteklemek için vergi ödeyerek gerekli özeni gösterdiklerini düşünebilirler. Bu durumda onlar, demiryolu müfettişleri yıkılmış bir köprünün artık güvenli olmadığını tespit ettiğinde ya da banka müfettişleri bütün sermayesi veznedarı tarafından çalınmış olan bir bankanın artık batmış olduğuna hükmettiğinde hak ettikleri karşılığı almış olurlar. Asıl kurban yine Unutulan Adamdır; kendi yatırımlarını gözeten, kendi makinelerini güvenli hâle getiren, işlerini kendi başına gören ve kendi çocuklarını eğiten kişi. Tam da bu uğraşlarının meyvelerinin tadını çıkarmak isterken, kendisine bazı ihmalkâr komşularıyla ilgilenmesi gerektiği, yoksa bu işi yapacak bir müfettişe ödeme yapmak zorunda olacağı söylenen kişidir o. Kendisinin ihmal edilen şeyle olan bağlantısı ve bundan kaynaklanan dolaylı risklerle karşı karşıya gelmesi nedeniyle oraya bizzat gitmek veya birini göndermek kuşkusuz onun çıkarına olur. Fakat bu durumda da şöyle bir mesele ortaya çıkar: eğer vaaz vermek ve felsefe yapmak bu şartlarda herhangi bir işe yarayabilirse, Unutulan Adama gidip diğer insanların ihmalinin gidermeninin onun görevi olduğunu vaaz etmek tamamen yanlış olur. Bu onun görevi değildir. Bu, onun üzerine yıkılan ağır ve haksız bir yüküdür ve kimse onu düşünmediği için de bu yükün ona yıkılması bir kat daha adaletsiz olur. Nasihatler ihmalkârlara verilmelidir ki kendi kendilerine baksınlar.

Suçluların topluma karşı veya toplum üzerinde bir tür hakkının olması, yukarıda bahsedilen yanlış doktrinin özellikle fasit bir uzantısıdır. Kamu vicdanına dayatılan pek çok ıslahat planı bu tür bir doktrine dayanır. Suçlu, toplumla birlikte ve toplum yararına çalışmak yerine ona karşı duran, yıkıcı ve zararlı bir kişidir. Onun cezası, suçunun ağırlığına göre, idam ya da hapis yoluyla, onun toplumun parçası olmaktan azledilmesi ve birliğinden dışlanmasıdır. Artık

toplumdan hiçbir şey talep edemez. Onunla ilgili olarak yapılması gereken şey, onun toplumun –yani suçlu olmayanların– çıkarları bakımından bir yararlılığı olup olmadığını tespit etmektir. 48’liler okulunun Fransız yazarları, kötü insanların kötülüğünü “toplumun” hatası olarak gösterirlerdi. Bu ifadeyle kötü insanların kötülüğünün onların suçu olmadığını göstermek amaçlandığı ve toplum da sadece iyi ve kötü insanlardan oluştuğu için, bundan kötülerin kötülüğünün iyi insanların suçu olduğu sonucu çıkar. Bu teoriye göre iyi insanlar kendileri yüzünden hapiste olan veya kürek cezasına çarptırılan kötü insanlara elbette çok şey borçluydu. Bu teoriyi kabul etmezsek, suçlunun “Devlet” aleyhine iddia etmesine izin verdiğimiz her hakkın disiplin veya ıslah bakımından Devlete hiç yük olmamış kimselerin üzerine epey bir yük bindirdiğini hatırlamamız icap eder. Toplumun cezaları tıpkı Tanrının ve Doğanın cezaları gibidir; onlar, yanlış yapana kendini düzeltmesi için yapılan uyarılardır.

Devlet daireleri doldurulacağı zaman aynı anda pek çok aday ortaya çıkar. Bazıları yoksul oldukları, geçimlerini sağlayamadıkları, eğitim alırken destek istedikleri, kendilerine muhtaç kadın akrabaları olduğu, sağlıkları kötü olduğu, belirli bir semtte yaşadıkları, bazı kişilerin yakını oldukları veya başvurdıklarından farklı bir iş kolunda övgüye değer hizmetlerde bulundukları için bu işi yapmak ister. Kamu hizmetlerinin suistimalini kamu yararına zarar vereceği için kınamak gerekir, fakat tartıştığımızla aynı genel karakterde olan tesadüfi bir adaletsizlik daha söz konusudur. Bir makam, kayırmacılıkla veya herhangi bir kişisel nedenle A’ya verilirse B’ye verilemez. Bir makam, ona uygun olmayan bir kişi tarafından doldurulursa, bu makama uygun bir kimsenin olması gerekene yerde olmamasına neden olur; yani, sosyal adaletsizlik meçhul bir kişiyi –Unutulan Adamı– kurban eder ve bu kişi hiçbir siyasi etkisi olmayan ve yaşam fırsatlarını güvenceye almanın tek yolunun onları

hak etmek olduğunu düşünen kişidir. Bu kişi, yaygaracı, itici, küstah ve beceriksiz olanlar tarafından önemsenmez.

Önceki bölümlerden birinde halkın birleşik sermayeye, şirketlere, piyasa tekellerine ve vadeli işlem sözleşmesi satışlarına vs. yönelik öfkesi hakkında epey kötümser şeyler söylemiştim. Halkın öfkesi sebepsiz değil, ama ne yazık ki yanlış yönlendiriliyor ve saldırıyı asıl hak edenler gittikçe güçleniyor. Mücadele etmemiz gereken en büyük toplumsal kötülük yolsuzluktur. Kanuni düzenlemelerde, şişirilmiş hisselerde vb. sakıncalı olan ne varsa her şey bu başlığın altına konabilir. Yolsuzluk, endüstrinin ve girişimin meşru meyveleriyle değil, bir kimseden onun ürettiklerinin bir kısmını sözde endüstriyel bir girişimi bahane edip gasp ederek kazanç elde etmeyi amaçlayan herhangi bir plandır. Elbette, söz konusu girişimin meşru bir karakteri varsa bu yalnızca bir değişikliktir, fakat bu değişiklik kazanılmamış olanı elde etmeye yönelik aygıtların bu girişime eklenmesine hizmet eder. Yolsuzluk plütokrasinin kötülüğüdür; plütokrasinin demokratik ve cumhuriyetçi bir hükümet biçimini yozlaştırmasını sağlayan özel bir biçimdir. ABD bundan fazlasıyla mustarıptır ve buradaki kişisel özgürlük sorunu onu ele geçirecektir. Gerçekten yapmamız gereken her şeyi o kadar etkiler ki, ihtiyaç duyduğumuz birçok kamusal hedeften yolsuzluk korkusu yüzünden vazgeçmemiz gerekir. Kamu binalarımız her zaman olmasa da çoğunlukla yolsuzlukla doludur. Bunlara ihtiyaç yoktur veya her türlü gerekliliği aşacak, hatta makul lükslerin ötesine geçecek kadar maliyetlidirler. Yurtiçi ulaşım altyapısı projeleri yolsuzluktur. Deneyimlenmiş ihtiyaçları karşılamak gerektiği için yapılmazlar. Özel amaçlara hizmet etmek için yapılır; ne tesadüf ki genellikle de ödenekleri oylayan kişilerin siyasi çıkarlarına hizmet etmek için. Emekli maaşları da bir yolsuzluk biçimi hâline geldi. Eskiden İngiltere’de emekli maaşları siyasi nüfuza sahip olan aristokratlara rüşvet olarak verilirdi. Buradaysa emekli maaşları siyasi nüfuza sahip olan

büyük demokratik kitlelere rüşvet olarak verilir. Bazı insanlar bolca boş arazinin olduğu yerlere gidip çiftlik kurmak yerine Mississippi Nehri'ne iner, sonra da nehri çiftliklerinden uzak tutacak bentler inşa ettirmek için ABD'deki herkesin vergilendirilmesini talep ederler. Kaliforniya'da altın madencileri atıklarını nehirlerle dökerken çevredeki çiftlikleri önemsememişlerdi. Şimdiyse Federal Hükümetin nehirleri temizlemesini ve çiftlikleri eski hâline getirmesini talep ediyorlar. Gümüş madencileri ürünlerinin değerinin düştüğünü fark edince gümüş fiyatının (umdukları seviyede) sabit kalması için Federal Hükümeti piyasaya girmeye ve halkın istemediği gümüşü satın almaya zorladılar. Federal Hükümet, satılamayan gemileri satın almaya veya kiralamaya, kazanç getirmeyen kanallar inşa etmeye, her türlü girişim için sermaye sağlamaya ve özel kişilerin kâr edeceği girişimlere sermaye sağlamaya davet edilir. Bütün bunlara “kaynaklarımızı geliştirmek” deniyor ama aslında bu, birbirinden geçinenlerin bir planıdır.

En büyük yolsuzluk, koruyucu gümrük vergisidir. Bunda ekonomik ve siyasi fikirlerin en büyük ittifakı ve en geniş çaplı yozlaşması söz konusudur. Vergileri devlet hazinesine giden viski ve tütünden vergi alınmaz ise isyan çıkacağı söylenirdi eskiden. Sonra birden, Sumatra tütününün ithalatı piyasayı etkileyecek kadar önem kazandı. Bunun üzerine Connecticut'taki tütün yetiştiricileri, ürünlerinin fiyatının yüksek kalmasını sağlayacak bir tütün ithalatı vergisi çıkarılması çağrısında bulundular. Yani görünüşe göre tütün vergisi Federal Hazine'ye ödenirse bir isyan çıkacak, ama Connecticut'taki tütün yetiştiricilerine ödenirse hiç isyan çıkmayacaktır. Çiftçiler uzun zamandır imalatçılara haraç veriyordu; şimdi imalatçılar ve diğer emekçiler çiftçilere haraç verecekler. Sistem daha kapsamlı ve eksiksiz hâle getirildi ve artık hepimiz her zamankinden daha fazla birbirimizden geçiniyoruz.

Şimdi, herkesin bir diğerini yağmalamasına dayanan

bu plan hiçbir şey üretmez. Sadece israfa yol açar. Korunan çıkarların çatışmasına konu olan her türlü malzemenin bu döngünün dışındaki birinden alınması gerekir. Mesele tamamen Amerikan emekçisi ve Amerikan endüstrisiyle ilgilidir, fakat endüstrinin fiilen zenginlik üretmediği her durumda, biri alan ve biri veren, iki emekçi ve iki endüstri vardır. Korunan endüstrilerin tümü, argümanlarının büyük öncülü olarak, kâr getirmeyen herhangi bir endüstrinin, ilgili ürünlerin tüketicileri pahasına sürdürülmesi gerektiğini, küçük öncül olarak da söz konusu endüstrinin kârlı olmadığını, yani tükettiklerinin ve cari kâr oranının toplamına değerce eşit bir sermayeyi yeniden üretmediğini ileri sürmek zorundadır. Bu nedenle, bu türden her endüstri başka bir endüstri üzerindeki bir parazit olmalıdır. Bu diğer endüstri nedir? Diğer adam kim? Bu asıl soru hep gözden kaçırılır.

Bütün yolsuzluklarda durum aynıdır. Bir yerlerde her şeyin bedelini ödeyen bir kurban var. İsrafın ve savurganlığın kapıları ardına kadar açıktır; çarçur etmek ve harcamak konusunda genel bir anlaşma var gibi görünür. Hepsi de bir kimseye ait. Buna katkıda bulunması gereken ve daha fazlasını bulması gereken biri var. Onun hakkında asla bir şey söylenmez. Tüm dikkatleri, yaygaracı çıkarlar, ısrarcı dilekçe sahipleri, makul entrikacılar, insafsızca can sıkıcılar toplar. Öyleyse, kurban kim? Unutulan Adamdır kurban. Onu aramaya çıkarsak, onu tüm yolsuzlukların fonunu, bütün bu yağmalamanın konusunu ve tüm ekonomik şarlatanlıkların maliyetini ve onun çıkarlarını yine onun düşmanlarına feda etmiş olan bütün siyasetçilerin ve devlet adamlarının ücretlerini üretmek için toprağı sürerken bulacağız. Onu bulduğumuzda, dar çevresinin dışında pek tanınmayan, borçlarını ve vergilerini ödeyen, kiliseyi ve okulu destekleyen, partisinin gazetesini okuyan ve evcil siyasetçisi için tezahürat yapan dürüst, ayık, çalışkan bir vatandaş olduğunu göreceğiz.

Unutulan Adamın bir kadın da olabileceği gerçeğini

gözden kaçırmamalıyız. Önümde açık duran bir gazetede, bir makine ile günde yetmiş beş sentten fazla kazanamadıklarından ve ipliği kendi başlarına temin etmek zorunda olduklarından şikâyet eden korse dikişçilerinin yazdığı beş mektup yer alıyor. Kullandıkları ipliğin cinsine göre koyulan vergi fahiştir ve korse dikişçileri, bu vergi nedeniyle artan toplam maliyeti kendi zaman ve emeklerinden gün be gün ödemek zorunda kalırlar. Kendi hayatlarını kazanan kadınlar muhtemelen günde 10 saat üzerinden ortalama 75 sent kazanıyorlar. Amerikalı işçi kadının kendi emeğini, günümüzün üretim ve ticaretinin izin verdiği en iyi koşullarda iplikle değiştokuş etmesine izin verilseydi, bir iplik makarasının perakende fiyatından satın alınması için 24 dakikalık bir çalışma yeterli olurdu; ancak iplik için yirmi dört dakikalık bir çalışma yaptıktan sonra, ülkenin yasaları onu bu vergiyi ödemek, yani iplik fabrikasını desteklemek için geri dönüp 16 dakika daha çalışmaya zorlar. Yani iplik fabrikası, Amerikan halkı için iplik üreten bir kuruluş değil, iplik üretimini, böyle bir kurum olmasaydı olacağından daha zor hâle getiren bir kuruluştur.

Şimdi, özgür bir ülke için böylesine korkunç derecede adaletsiz ve yersiz bir düzenlemeyi aklamak amacıyla, iplik fabrikasında çalışanların yüksek ücretler aldığı ve bu vergi olmasaydı Amerikan emekçilerinin yabancı iplik üreticilerinin aldığı gibi düşük ücretlere razı olmak zorunda kalacakları söyleniyor. Amerikalı iplikçilerin piyasadaki ücret oranından daha fazlasını kazandıkları ve bu vergi tamamen kaldırılırsa daha az kazanmayacakları doğru değildir, zira böyle bir durumda ABD'deki piyasa ücret oranına şimdi de olduğu gibi, bu ülkenin sanayisinin sunduğu doğal avantajlar ve fırsatlarla birlikte işçi arzı ve talebi hükmedecekti. Bununla birlikte, bir imalat kasabasına gidip büyük fabrikaları ve bir işçi kalabalığını görmek, hayalgücü üzerinde büyük bir etki bırakır; böyle görüşler koruyucu vergilerin akıllıca bir hamle

olduğuna kanıt olsun diye, *koruyucu bir vergi olmasaydı bu fabrikanın var olmayacağını özellikle iddia ederek* ileri sürülür. Fakat iplik fabrikasının vergi olmadan var olmayacağı ya da işçilerin vergi olmadan bu kadar iyi ücretler almayacağı doğru olsaydı, koruyucu gümrük vergisi sisteminin akıllıca olup olmadığına veya büyük şehirlerin çatı katlarına ve apartmanlarına ve ülkenin dört bir yanındaki kulübelere dağılmış bütün terzi kadınları, çamaşırcı kadınları, hizmetçileri, fabrika işçilerini, satış elemanı kadınları, öğretmenleri ve işçilerin karılarıyla kızlarını dikkate alırsak, fabrikayı ayakta tutan ve ekstra ücretleri karşılayan vergiyi kimin ödediğine nasıl hükmedebiliriz? Dikişçi kadınlar, öğretmenler, hizmetçiler ve çamaşırcı kadınlar bir zamanlar iplik fabrikasına karşı bir araya getirilebilselerdi, ancak o zaman bazı değerli çıkarımlar yapılabilirdi. Böylece “bir endüstri yaratmak” şeklindeki iddialı yanılgıya biraz ışık tutabilir ve iplik ihtiyacı ile iplik fabrikası ihtiyacı arasındaki farkı anlamaya başlayabiliriz. Bazı milletler sermayelerini büyük saraylara, bazıları daimî ordulara, bazıları ise zırhlı savaş gemilerine harcar. Bunların hepsi muhteşemdir ve görüldüklerinde hayalgücüne büyük bir güçle etki ederler; ama bunların, hepsinin masrafını karşılamak zorunda olan, etrafa dağılmış önemsiz köylülerle emekçilerin hayatını zorlaştırdığından kimse bahsetmez. Bunlar “pek çok insanı destekler”; “çalışma olanağı sağlarlar”; “diğer endüstrilere istihdam sağlarlar”. Biz Amerikalılar, saraylarımız, ordularımız veya zırhlılarımız olmamasına rağmen kazancımızı korunan sanayiler için sanayiye harcıyoruz. Korunan büyük bir fabrika, desteklenmek için gerçekten korunmaya ihtiyacı duyuyorsa, Unutulan Adamların ve Kadınların sırtına, barış zamanındaki zırhlı bir savaş gemisinden daha ağır bir yük bindirir.

Unutulan Adam ile Unutulmuş Kadının ülkenin gerçek üretken gücü olduğu açıktır. Unutulan Adam çalışır ve oy verir –genellikle dua eder– ama hayattaki en önemli işi öde-

me yapmaktır. Evlendiği ya da öldüğü zamanlar dışında adı gazetelere asla çıkmaz. O silik bir adamdır. Bazen karısına homurdanabilir ama bakkala sık sık gitmez ve meyhanede siyaset konuşmaz. O yüzden unutulur. Yine de devlet adamının, ekonomistin ve toplum filozofunun bu adamdan önce düşünmesi gereken kim var? Bir sosyal bilim öğrencisi Unutulan Adam vakasını takdir etmeye başlarsa, sosyolojide katı bilimsel düşüncenin yılmaz bir savunucusu ve sosyal iyileştirme planlarını acımasızca eleştiren biri olur. Hep şunu öğrenmek isteyecektir: Unutulan Adam bu vakada kim ve nerede? Tüm bunların bedelini kim ödemek zorunda kalacak?

Unutulan Adam bir muhtaç değil. Kurtarmak onun karakter özelliğidir. Bu nedenle, hiçbir zaman en iyisi olmasa da o bir kapitalisttir. Kelimenin asıl anlamıyla değil de popüler anlamıyla o “yoksul” bir adamdır. Aslında, Unutulan Adamın yeni bir saldırı tehlikesiyle karşı karşıya olduğunun en sabit ve güvenilir işaretlerinden biri, tartışmaya “yoksul insanın” sokulmasıdır. Unutulan Adamın bir miktar sermayesi olduğu için, onun çıkarlarını önemseyen herkes, sözleşmelerin dokunulmazlığını, para biriminin istikrarını ve kredilerin sağlamlığını güvence altına alarak sermayeyi güvence altına almaya çalışacaktır. Bu nedenle, Unutulan Adamı önemseyen herhangi biri, kapitalistin dostu ve yoksul adamın düşmanı olarak kabul edilecektir.

Unutulan Adam, paternal hükümet teorisinin her uzantısı tarafından tehdit edilen kişidir. Çalışması ve ödemesi gereken kişi odur. Dolayısıyla, devlet adamları ve toplum filozofları Devletin ne yapabileceğini veya yapması gerektiğini düşünmek için bir araya geldiklerinde, aslında Unutulan Adamın ne yapacağına karar vermek isterler. Bu nedenle, Unutulan Adamın istediği, anayasal özgürlüğün daha eksiksiz bir şekilde gerçekleşmesidir. Kurumlarımızda orta çağdan kalma koruma, düzenleme ve otorite teorileri ile modern bağımsızlık, bireysel özgürlük ve sorumluluk teorilerinin

hâlâ birbirine karıştırılarak sunulmasından mustarıptır. Bu karışıklığın sonucu, kontrolü ele alacak kadar akıllı olanların kendi haklarını ölçüp biçmek için paternal teoriye başvurması, yani kendine ayrıcalıklar tanınması, ama vazifelerini belirlerken özgürlük teorisine başvurmasıdır, yani sıra vazife belirlemeye geldiğinde “rahat bırakılmayı” istemesidir. Unutulan Adam asla kontrolü ele alamaz. O her iki açıdan da zarardadır. Hakları özgürlük teorisine göre belirlenir, yani yalnızca bizzat elde edebileceklerine sahip olabilir. Vazifeleriye paternal teoriye göre belirlenir, yani anne ve babasının talihi gibi, kendisine yüklenen her şeyi yerine getirmelidir. Babalık ilişkisinde her zaman iki taraf vardır: bir baba ve bir çocuk. Babalık ilişkisini mecazi anlamda kullandığımızdaysa kimin baba ve kimin çocuk olacağını bilmek en önemli şey olur. Ebeveynin *rolü* her zaman Unutulan Adama düşer. Bu nedenle Unutulan Adamın istediği şey, kurumlarımızdaki belirsizliklerin ortadan kaldırılması ve özgürlüğün tam olarak gerçekleşmesi olur.

Ne kadar tutucu olursa olsun, “Devletin” alanını genişletmeyi ya da herhangi bir sınıfın refahını göz önünde bulundurarak adım atmayı öneren her ekonomiste ya da toplum filozofuna yapması yakışık alan şey şudur: Önerdiği eylem hattı dolayısıyla çıkarlarının kısıtlanması veya güçlerinin katkı yapmaya yönlendirilmesi gereken diğer grubu bulana kadar bu önerisinin toplumsal etkilerinin analizini yapmaya çalışmak. Önerisini ancak devletin, söz konusu tarafların ilişkilerine tamamen müdahale etmemesindense, kendi önerisinin yükünü taşıması gerekenler için onun *hem niceliksel hem de niteliksel olarak* daha avantajlı olacağını kanıtlayarak savunabilir. (Önerisinin yükünü taşıyacak olanlar için, Devletin ilgili tarafların ilişkilerine hiçbir şekilde müdahale etmemesindense kendi önerisinin *hem niceliksel hem de niteliksel olarak* daha avantajlı olacağını kanıtlayana kadar da bu önerisini savunamaz.)

Farz edelim ki ormandan geçen bir kişi düşen bir ağacın altında sıkışıp kalmış olsun. Sonra o tarafa gelip onu orada bulan başka bir kişinin, yardım etmek ya da yardım getirmek için acele etmek yerine ağacı örnek vererek yerçekimi yasası hakkında ders vermeye başladığını düşünelim.

Yine, yerçekimi yasası üzerine ders veren bir kişinin düşen cisimler yasasından bahsettiğini ve buna itiraz eden birinin şöyle dediğini varsayalım: Bu yasayı donuk, matematiksel bir gerçek olduğunu söylüyorsunuz ve tüm cisimlerin buna uygun bir şekilde düşeceğini beyan ediyorsunuz. Ne kadar kalpsizce! Pencereden sevimli ve ufak bir çocuğun düşebileceği aklınıza gelmiyor.

Bu iki varsayım, örnek olarak bizim için biraz faydalı olabilir.

Önce ikincisini ele alalım. İkinci varsayım, duygusal kişinin itirazıdır ve bu tartışma tarzı doğa felsefesinin yasalarına uygulandığında gülünç görünse de, sosyologlara sürekli olarak tam da bu nitelikteki itirazlar yöneltilir. Özellikle tartışılan konu, hayırseverliğin herhangi bir kamusal biçimi olduğunda, tartışmaya yöntem ve açıklık getirme girişimi, hiç şüphesiz, örneğimizdeki sözde konuşmadaki gibi, gerçekten zekâ gerektiren bir bakış açısına epey uzak ve yabancı olan önerilerle karşılaşılacaktır. Her şeyden önce çocuk da tıpkı taş gibi düşer. Doğanın güçleri merhamet etmez. Sosyolojide de öyledir. Güçler merhamet etmez. İkincisi, doğa filozofu düşebilecek tüm cisimleri tartışır

konudan tamamen sapmış olur ve bunun kesinlikle hiçbir faydası olmaz. Aynı şey sosyolog için de geçerlidir. Onun pratikte meydana gelebilecek her türlü güç kombinasyonunu değil, sadece yasaları incelemesi ve bunları dağıtmak yerine bunlara odaklanması gerekir. Üçüncü olarak, hiç kimse bir cismin filozofların düşeceğini söylediği gibi düştüğünü görmemiştir çünkü güçleri ayrı ayrı incelemedikçe ve tüm somut ve gerçek fenomenlerde kombine eylemlere izin vermedikçe hiçbir şey başaramazlar. Aynısı sosyoloji için de geçerlidir; buna ek olarak, sosyolojideki güçler ve bunların kombinasyonları uğraşmamız gereken en karmaşık şeylerdir. Dördüncü olarak, düşen cisimler yasasını dile getirdikten sonra, anneleri çocuklarını pencereden düşürmemeleri konusunda uyarmaktan vazgeçen herhangi bir doğa filozofu kendini gülünç duruma düşürecektir. Araştırmalarına ahlaki uygulamalar ve pratik kurallar eklemesi gerektiğini düşünen bir sosyolog da asıl işini tamamen unutacaktır. Yerçekimi kuvveti dünyanın bir gerçeğidir. Bunu anlarsak, yerçekiminin etkisine uymaya özen göstermenin gerekliliği özel hayatımızın ve kişisel tecrübemizin her adımında karşımıza çıkar. Sosyolojideki durum da bundan hiçbir şekilde farklı değildir.

Örneğin siyasal ekonomiyi ele alalım, bu bilim bireye nasıl zengin olunacağını öğretmez. Bu bir sosyal bilimdir. İnsan toplumlarının maddi refahının yasalarını ele alır. Bu nedenle o, dünyadaki yaşamımızın kuralları ve koşulları hakkında bizi bilgilendiren bilimlerden yalnızca bir tanesidir. Eğitimin amacı, insana yaşamının koşulları ve kuralları hakkında bilgi vermektir, böylece birey ne yapacağına karar verme zorunluluğuyla karşı karşıya kaldığı her durumda, eğer eğitilmiş bir insansa, bilgece ve akılcıca bir karar vermeyi bilebilir. Kimya, fizik, jeoloji ve diğer bilimleri biliyorsa, yapmayı tasarladığı şeyler bakımından Doğada ne gibi bir zorlukla karşılaşacağını ve Doğadan nasıl bir yardım göreceğini bilecektir. Fizyoloji ve sağlık bilgisi biliyorsa, şu ya da bu süreçte

sağlık konusunda nelerle karşılaşacağını bilecektir. Siyasal ekonomi biliyorsa, zenginlik ve toplumun refahı üzerinde şu ya da bu sürecin ne gibi etkiler yaratacağını bilecektir. Siyasal ekonomide emir ya da “olması gereken” diye bir şey yoktur. İnsana ne yapması gerektiğini söylemeyi amaçlamaz; bu bakımdan o, maddeleri karıştırmamız gerektiğini söyleyen kimyadan veya denklemler çözmemiz gerektiğini söyleyen matematikten farklı değildir. Akıllıca bir karar için gerekli olan bir öğeyi bize sunmaktan fazlasını yapmaz; her pratik ve somut durumda ne yapılacağına karar verme sorumluluğu, harekete geçmesi gereken kişiye aittir. Bu nedenle iktisatçı hiç kimseye asla hayır kurumlarına para vermemelisiniz demez. Parayı hayır kurumuna vermelisin diyenle çelişir ve böyle bir kişiye karşı şunu söyler: Hayır kurumlarına para verip vermemenin senin için, başkaları için, toplum için ne fark yarattığını göstereyim, böylece bilgece ve akıllıca bir karar verebilirsin. Elbette sermayeyi hayırsever bir şekilde kullanmaktan daha zor bir şey yoktur. Bu tür hiçbir şeyin yapılmaması gerektiğini söylemek aşırı aptalca olur, bense bugün kötülükten sonraki en zararlı şeyin geniş ve popüler anlamıyla hayırseverlik olduğuna tamamen inanıyorum.

Önceki bölümlerde, sınıfların kamusal ve toplumsal ilişkilerini ve içinde insan gruplarının, kişisel erdemlerine veya kusurlarına bakılmaksızın grup ya da sınıf olarak kabul edildiği toplumsal konuları tartıştım. Tüm hayır işlerini, kişisel tanışıklıkların ve kişisel beklentilerin uygun sınırlamaları ve güvenceleri belirleyebileceği özel ilişkiler alanına havale ettim. İyi niyeti ve duygusu olmayan biri çok zavallı bir yaratık olurdu; ama kamusal hayır kurumları, özellikle de kanuni hayır kurumları, hiç kimsenin iyi niyetini ve duygularını beslemez. Ayrıca, bir insanın herhangi bir iyilik yapıp yapamayacağını görmek için gönüllü olarak yapmayı isteyeceği herhangi bir hayırsever ve yardımsever çabanın tartışma alanımızın tamamen dışında kaldığı açıkça anlaşılmalıdır. İstemeyen birini

işbirliği yapmaya zorlamak kadar, onun çabalarını engellemek de küstahça olacaktır. Kendi duygularımdan hareketle kendi aklım ve vicdanımla yapmayı seçtiğim şey ile başka bir insanın, sırf onun akli ve vicdanı bunu onaylıyor, diye beni yapmaya zorladığı duygusal nitelikli bir şey arasında çok büyük bir fark vardır.

Peki, birbirimize yardım etmemizin sebebi nedir? Bu bizi başladığımız diğer örneğe geri götürüyor. Vazifelerimiz ve doğru yaşama kuralları hakkındaki seçimlerimize göre soğukkanlılıkla ve doğru bir şekilde felsefe yapabiliriz; hiçbirimiz bildiğimiz gibi yaşayamayız. Düşen ağacın çarptığı kişi belki de dikkatsiz davranmıştır. Hepimiz dikkatsiziz. Talihsizlikler şeklinde kendini gösteren riskler ve tehlikeler tarafından kuşatıldığımız için, aramızdan hiç kimse şöyle diyebilecek bir konumda değildir: “Ben bütün yasaları biliyorum ve eminim ki hepsine uyacağım; bu yüzden yardıma ve anlayışa asla ihtiyaç duymayacağım.” En iyi ihtimalle, hep birlikte başarısız olmasak bile, içimizden biri bir şekilde, bir diğeri de başka bir şekilde başarısız olur. Bu nedenle bugün aramızdaki talihsiz ağacın altında kalan adamdır. Onun yerinde yarın sen olabilirsin, ertesi gün de ben. Şu anda yaşama şansı oldukça azalan birini kurtarmak için bir tür çıkar dayanışmasına girmemizi sağlayan şey, ortak bir tehlike varken kendini gösteren ortak zaafıdır. Muhtemelen kurban suçludur. O neredeyse her zaman öyledir. Onu tehlikeye düşüren bir kriz sırasında bu doğrultuda konuşmalar yapmak ise yersiz olurdu, çünkü o anın ihtiyacına uymazdı; ama başka bir zamanda, böyle bir kazanın bir başkasının daha başına gelmesini önlemek gerektiğinde bu gayet yerinde olur. Bu nedenle insanlar, kırılğanlık ve budalalıktan hep birlikte pay aldıkları için, bu hayatın olanakları ve tehlikeleri karşısında birbirlerine yardım edip anlayış göstermekle yükümlüdürler. Fakat bu gözlem, özel ve kişisel ilişkilerin alanında yer alan yardım ve anlayışı

aklın ve vicdanın denetimine sokar ve mekanik ve kişisellik dışı tasarımlara herhangi bir şekilde dayanak oluşturmaz. O hâlde şu dört şeyi ayırt edebiliriz:

1. Bilimin işlevi gerçeği araştırmaktır. Bilim, renksiz ve kişiliksizdir. Yerçekimi kuvvetini araştırır ve bu kuvvetin yasalarını bulur. İnsanların bu yasanın işleyişine tabi olan gündelik faaliyetleriyle hiçbir şekilde ilgilenmez.

2. Bir kişinin ne yapması gerektiğine ilişkin ahlaki çıkarımlar, bilim tarafından eğitilmiş bireyin aklı ve vicdanı tarafından yapılmalıdır. Bir kimsenin yerçekimi kuvvetini tanımasına imkân verirsiniz onun bir uçurumdan düşmesini veya düşen bir cismin yoluna çıkmamasını sağlamış olursunuz.

3. Hayatlarımızı çevreleyen her türlü tehlikenin sayısı ve çeşitliliği nedeniyle ve cehalet, dikkatsizlik ve akılsızlık yüzünden, öğrendiğimiz ahlaki çıkarımlara uymayı hepimiz ihmal ederiz, öyle ki en bilgemiz ve en iyimiz bile aptalca davranır ve acı çeker.

4. Birbirimizin yüklerini paylaşmamızı sağlayan anlayış yasası, kendimize yapılmasını istediklerimizi başkalarına yapmamızı söyler. Bu bilimsel bir ilke değildir ve A'nın B'ye, bu yasanın B'ye ne yapmayı emrettiğini söylemesini sağlayabilecek türden bir genellemeye veya yoruma imkân vermez. Bu nedenle anlayış ve duygu ilişkileri esas olarak yalnızca iki kişiyle sınırlıdır ve bunlar kişi gruplarının ilişkilerine veya üçüncü bir tarafın tartışmalarına dayanak oluşturmaz.

Sosyal gelişme doğrudan çabalayarak kazanılmaz. İkincildir ve fiziksel veya ekonomik gelişmelerden kaynaklanır. Gerçek sosyal ilerlemenin bir ürün ve bir büyüme olması gerekirken doğrudan sosyal iyileştirme tasarımlarının her zaman keyfi, duygusal ve yapay bir karaktere sahip olmasının nedeni budur. Sanatta ve bilimde her türlü ilerleme için gösterilen çabalar bu nedenle gerçek toplumsal ilerlemeye katkıda bulunurlar. 100 yıl önce zengin bir insan için bile

Atlantik’i geçmenin ne gibi zorluklar içerdiğini öğrenmek ve sonra bu zorlukları zaman ve para maliyetini göz önünde bulundurarak mesela günümüzde üçüncü mevkide yolculuk etmekle karşılaştırabilmek gerekir. “Yoksulların ve zayıfların” kalabalıklaşmış yerleşim merkezlerinden yeni topraklara taşınmasını sağlayan bu iyileştirmeler, bu insanlar için sosyal reformcuların tüm planlarından daha değerlidir. Cerrahi aletlerdeki veya anesteziideki bir gelişme, hâli vakti yerinde olmayanlar için hatiplerin nutuklarından ve reformcuların uçuk temennilerinden daha yararlıdır. Kamu hizmeti reformu, işçiler için sayısız çalışma kanunundan ve sekiz saatlik işgünü kanunlarından daha önemli bir kazanım olacaktır. Serbest ticaret, “yoksul adam” için insanlık dostlarının gerçekleştirebileceği her türlü tasarıdan daha yararlı olacaktır. İktisatçılar kâğıt paranın düzenlenmesi sorununu tatmin edici bir şekilde çözebilirlerse, ücretliler sınıfına, ücretlerle ilgili olarak kendilerini desteklemek zorunda hissettikleri bütün o yapay doktrinlerin başarabileceğinden daha faydalı olurlar. Tasarruf bankalarının yönetimini düzenleyen sağlam ve iyi yasalar çıkarabilirsek, sonra da bu yasaları kademeli olarak baltalayan değişikliklerden kaçınabilirsek, kapitalist olmayan sınıflar için, “şirketler” ve “sermayenin aşırı gücü” aleyhine yazılmış ciltler dolusu kitaptan daha iyi bir şey yapmış oluruz.

Her birimiz birbirimize anlaşmazlıkların karşılıklı olarak giderilmesini borçluyuz. Geçen bölümde Unutulmuş Kadınlar ve iplikle ilgili olarak ileri sürdüğüm argümana cevaben, iplik vergisinin “yalnızca küçük bir şey” olduğu ve kadınlara çok fazla zarar vermeyeceği ve bir makara ipliğin vergisi için iki sent ödemek istemezlerse daha ucuza satın alabilecekleri daha düşük kaliteli iplikler bulabilecekleri söylenmişti. Bu cevaplar en acı ve en adi sosyal adaletsizlik biçimlerini temsil ediyor. Özgür bir devletin her dürüst va-

tandaşının, kendisine, topluma ve özellikle de hem zayıf hem de haksızlığa uğramış olanlara el uzatmayı ve yanlışlarını düzeltmede yardımcı olma borcu vardır. Ne zaman bir yasa veya toplumsal düzenleme herhangi birine ve en alçakgönüllü olana zarar verecek şekilde etki gösterirse, o zaman daha güçlü olanlar veya daha iyisini bilenler bu zararların telafisi ve düzeltilmesi için talepte bulunmak ve mücadele etmekle yükümlü olurlar. Bunu genelleştirsek diyebiliriz ki, en küçüğünden en büyüğüne herkes için ve her konuda adaleti tesis etmek Hepimizin (yani Devletin) görevidir. Fakat yeni bir doktrin değildir bu. Yalnızca Devletin eski, asli ve tartışılmaz işlevidir; yanlışların telafisi ve yasama ihlallerinin düzeltilmesi için çalışırken aslında sadece bunların daha eksiksiz bir şekilde gerçekleştirilmesi için mücadele etmiş, yani sivil hükümeti geliştirmek için çalışmış oluruz.

Hakları garanti altına almak için hepimiz birbirimize bunu borçluyuz. Haklar *sonuçlarla* değil, sadece *olanaklarla* ilgilidir. Var olma mücadelesinin *koşullarıyla* ilgilidirler, sonuçlarıyla değil; mutluluğa sahip olmakla değil, mutluluk *arayışıyla* ilgilidirler. Herkesin bir mülke sahip olma hakkı olduğu söylenemez, çünkü bir kimsenin böyle bir hakkı olsaydı, başka bir kimse veya kimseler ona bir mülk sağlamak gibi mukabil bir yükümlülük altında olurdu. Herkesin imkânı varsa mülk edinme ve mülk sahibi olma hakkı vardır. Bu ayrımı gözden kaçırırsak nasıl yanılgıların gelişeceği ortadadır. Bu yanılgılar *tüm* sosyalist tasarımlara ve teorilere nüfuz etmiştir. Hakların sonuçlarla ilgili olduğunu kabul edersek ve sonra hakların eşit olması gerektiğini söylersek, insanların mutlu olmaya eşit ölçüde hakları olduğunu ve buna benzer her türlü meselede eşit olduğunu söylemek zorunda kalırız. Haklar olanaklarla ilgili olduğu için eşit olmalıdır ve olanaklar toplumun eylemiyle sağlandığı veya sınırlandırıldığı ölçüde herkesin eşit olanağa sahip olması gerekir. Fakat bu durum eşit sonuçlar üretmeyecektir, aslında

tam da eşitsiz sonuçlara, yani bireylerin başarılarıyla orantılı olacak sonuçlara yol açıldığı için haktan bahsedilebilir. Mutluluğa ulaşmak için huzur içinde haklarını kullanmak isteyen bir kimseyi bu haklarını kullanmaktan alıkoyacak her türlü müdahaleye karşı, kazanma, sahip olma, öğrenme, evlenme vs. olanaklarını birbirimize karşılıklı olarak sağlamakla yükümlüyüz. Bunu genelleştirirsek, Hepimizin her birimizin haklarını garanti etmesi gerektiğini söylemiş oluruz. Fakat modern, özgür, anayasal Devletlerimiz tamamen haklar kavramı üzerine inşa edilmiştir ve biz de, bir nesilden diğerine sürekli olarak düzeltilen ve genişletilen hak kavramlarıyla uyumlu olarak güvence altına alındıkları sürece bunların işlevlerini giderek daha mükemmel bir şekilde yerine getirdiklerine inanırız. Bu nedenle, hakları güvence altına almayı birbirimize borçlu olduğumuzu söylediğimizde, aslında sadece siyaset bilimimizi kullanmamız ve geliştirmemiz gerektiğini söylemiş oluruz.

Kazanma, öğrenme, sahip olma vs. gibi olanakların bağımsızlık ruhuna sahip bir insan için ne ifade ettiğini dikkate alırsak yardımla ilgili çıkarımlarımızda bir adım daha ileri gidebiliriz. İki kişinin birbiriyle özel ve kişisel ilişkilerinin sınırları çerçevesinde bile genellikle yerinde olan tek yardım biçimi bir kimsenin kendi ayakları üzerinde durmasına yardımcı olmaktır. Bu da her zaman olanaklar açarak olur. Güvenilir bir konumda olan bir kişi, kendisi için kayda değer bir önemi olmayan bir çabayla, fırsat bulabilirse mesleğinde ilerlemeye hazır olan bir kimseye kendisi için paha biçilmez bir yardımda bulunabilir. Bu dünyadaki en sahici ve en derin duygu acı çekmek değil cesurca mücadele etmektir. En sahici duygu merhamet değil, soylu bir uğraş sırasında cesaret ve metanetle birlikte kendini gösteren bir dostluk duygusudur.

Şimdi, bir insanın kendi ayakları üzerinde durması için yapılan yardım, hayır olsun diye yapılan yardıma hiç mi hiç benzemez. Sadaka verildiğinde, biri için “iş yapıldığında”,

birine “iş verildiğinde” veya biri “himaye edildiğinde”, aslında sadece bir ürünü bir kimseden alıp başka birine vermiş oluruz. Bir insana olanaklar saplayarak onun kendi ayakları üzerinde durmasına yardım edersek, yeni üretim güçlerini faaliyete geçirerek onu toplumun zenginliğine katkıda bulunacak bir konuma getirmiş oluruz. Hâlihazırda var olan bir şeyi ona sahip olandan almakla, doğal malzemeler üzerinde emek harcayarak yeni bir şey üretmek arasındaki fark asla unutulmayacak kadar açık görünebilir; ama bu ikisini birbirine karıştırma yanılgısı, tüm sosyal tartışmalarda en sık rastlanan yanılgılardan biridir.

Toplumsal sınıfların birbirleri üzerindeki iddiaları ve haklarına ilişkin mevcut tartışmaların kökten hatalı ve yanıltıcı olduğunu ve hepimizin birbirimize karşı sahip olduğu genel yükümlülüklerin bir analizinin de bizi siyasi kurumlarımızı mükemmelleştirmeye dair, eski ama kabul görmüş yükümlülüklerin ısrarla tekrarlanmasından başka bir şeye götürmediğini artık görmüş olduk. Devletin işlevlerinin genişletilmesinin değil sınırlandırılmasının gerektiğini düşünmeye yöneltildik, ama aynı zamanda Devletin layıkıyla kendisine ait olan işlevlerinin saflaştırılması ve mükemmelleştirilmesi gerektiğini de görmüş olduk. Zenginlerin, eğitimlilerin ve erdemlilerin özel haklar ve öncelikler elde ettiği ileri sürülebilecekken toplumda herhangi bir sınıfın var olduğunu kabul etmeyi reddedersek, bir gruba diğerlerinin lehine olacak yükler ve vazifeler bindirmek adına bu tarz ayrımlar yapılmaya çalışıldığında kesinlikle hiçbir sınıfı tanıyamayız. Bu dünyada vazifesini yerine getirmeyen insanlar, vazifesini az veya çok iyi yapanlarla asla eşit olamazlar. Akıllı ve aptal, tutumlu ve savurgan, tedbirli ve ihmalkâr gibi kelimelerin dilde bir anlamı varsa, o zaman insanların bu dünyadaki davranış tarzlarının bir fark yaratması gerekir, bu fark da onların toplum bünyesinde edindikleri konumda ve yaşam olanaklarına göre kendini belli edecektir. Öyleyse

onlar bu olgulara göre sınıflandırılabilirler. Bu tür sınıflar her zaman var olacaktır; bunlardan başka hiçbir sosyal ayırım ise varlığını sürdüremeyecektir. O hâlde, bu sınıfların kökenine ve tanımına bakarsak, birinin diğerine yüklediği yükümlülüklerden herhangi birini azaltmanın imkânsız olduğunu görürüz. Sınıf ayrımları, basitçe, insanların kendilerine sunulan olanaklardan yararlanırken gösterdikleri farklı başarı derecelerinden kaynaklanır. Mevcut sınıflar arasında edinilen kazanımları yeniden dağıtmaya çalışmak yerine hedefimiz, *olanakları çoğaltmak, yaymak ve genişletmek* olmalıdır. Medeniyet işte böyle işler. Giderilen her eski hata veya suistimal, toplumun bütün yeni güçlerine yeni gelişme olanakları sunar. Eğitimdeki, bilimdeki, sanattaki ya da yönetimdeki her bir gelişme insanın yeryüzündeki olanaklarını genişletir. Böyle bir gelişme kesinlikle eşitliğin garantisi değildir. Tam tersine, eğer özgürlük varsa, bazıları bu olanaklardan hevesle yararlanacak, bazıları ise onları tamamen ihmal edecektir. Bu nedenle, olanaklar ne kadar büyük olursa, bu iki insan grubunun talihi de o kadar eşitsiz olacaktır. Yani adalet ve doğruluk bunu gerektirir. Eşitlik özlemi, kıskançlığın ve açgözlülüğün ürünüdür ve bu özlemi gidermek için B'ye vermek üzere A'yı soymaktan başka yapılabilecek hiçbir olası plan yoktur; sonuç olarak bu tür tüm planlar, insan doğasının en adi kusurlarından bazılarını besler, sermayeyi boşa harcar ve uygarlığı alaşağı eder. Ama olanaklarımızı geliştirebilirsek, uygarlığın genel ve istikrarlı bir şekilde büyümesine ve toplumun en iyi üyeleri aracılığıyla ilerlemesine bel bağlayabiliriz. Bu olanakların sürdürülmesi için hepimiz birbirimize iyi niyet, karşılıklı saygı, karşılıklı özgürlük ve güvenlik garantileri borçluyuz. Özgür bir devlette bundan başka hiçbir şey bir grubun diğerine karşı vazifesi olarak kabul edilemez.

DİZİN

A

açgözlülük 27
adalet 54, 108
adaletsizlik 21, 89
âdet 22
ahlaki çıkarımlar 103
ahlaksızlık 70
aile bağı 30
anarşi 37
anayasal: ~ güvenceler 74; ~ özgürlük 97
anonim şirketler 36
antik çağlar 72
arazi vergileri 37
aristokrasi(ler) 25, 26, 71
aristokratik sistem 29
arkadaşlık 77
askerî kanunlar 70
askerler oligarşisi 26
ayaktakımı 26
ayrıcılık: ~ aristokrasiler 86; ~ sınıflar 29

B

babalık ilişkisi 98
bencillik 27
beşerî müesseseler 18
bilim 47, 75, 97, 100, 103
bireysel toprak mülkiyeti 38
Bismarck 12

C

cumhuriyetçi hükümet biçimi 92

D

Darwin 24
demokrasi 26, 27, 29, 32, 71, 72
demokratik: ~ hükümet 26; ~ cumhuriyet biçimleri 72; ~ siyaset teorileri 31

devlet: ~ düzeni 13; ~ iktidarı 69; ~ in güvenliği 37
dinî duygusallık 35
dogmatik din 35
doğa 15, 16, 19, 36, 42, 43, 45, 47, 48, 49, 51, 78, 81, 86, 87, 88
doğal hak 88
dolandırıcılık 35
duygu ilişkileri 103
duygusal: ~ ilişkiler 22; ~ kişi 99; ~ yakınlık 52

E

ebeveyn şefkati 52
ebeveynlik etiği 51
egemen halk 25
emek 13, 16, 19, 37, 38, 42, 46, 48, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 66, 84, 86, 107; ~ in örgütlenmesi 46; ~ piyasası 62
emekçi arzı 86
endüstri 46, 63, 92, 94, 96
eşitlik 17, 24, 27; ~ özlemi 108
evrensel oy hakkı 31, 32

F

felsefe 55, 81, 90, 102
fenalıklar 18
feodal: ~ aristokrasi 71; ~ bağlar 23; ~ sınıf 70; ~ soylular 69
fesatlık(lar) 79, 81
fizik 100
fizyoloji 100
Fransız Devrimi 71

G

gelenek(ler) 22, 27, 62, 73
geleneksel toplumsal vazife teorileri 18
genel kanılar 24

gönüllü hayırseverlik 19
grev 63, 64, 85

H
hakları düzenleme 80
hayalgücü 72, 82, 95
hayırseverlik 19, 82, 99
hırsızlık 69
hukuk 25
Humboldt 24
hükümet makinesi 13

İ
ilkel soylar 48
İngiliz Avam Kamarası 71
insan: ~ın emeği 17; ~ın sermayesi 31;
~ ırkı 69; ~ toplumu 48, 79, 89
insancıl sosyal teoriler 31
insanlık: ~ın dostları 76, 83; ~ dostla-
rı 81; ~ kitlesi 52
insanseverlik 82
işçi: ~ örgütleri 34; ~ sınıfları 17
işgüzarlık 81

J
jeoloji 100

K
kamu: ~ çıkarları 31; ~ projeleri 41; ~
refahı 79; ~ serveti 85; ~ vicdanı 90;
~ yarar(lar)ı 41, 74, 91
kanunlar 16, 27, 70
kapitalist(ler): ~ sınıfı 55; ~ sistem 46
kiliseler 17
kimya 100
kişisel çıkarlar 26
kişisel özsaygı 52
kooperatif işletmeleri 39
kölelik 46
kumarbazlık 70
kurumlar 25, 26, 27, 28, 74
kusursuz mutluluk 81

M
Malthusçuluk 52
medeni örgütlenme 53
medeniyet 108
metafizik 24, 54, 69
milliyet 69

modern: ~ devlet 22, 38; ~ düşünce
51; ~ endüstriyel sistem 47; ~ top-
lum 46; ~ zamanlar 69
monarşi 28
muhafazakâr güçler 20
müdahale sistemi 67
mülk edinme 48, 105
mülkiyet kavramı 48

O
oklokrasi 26
orta sınıf 70
Ortaçağ 22, 27, 51, 69; ~ kentleri 69
otokrasiler 25

Ö
örf 22
özel: ~ duygular 18; ~ mülkiyet 49
özgür: ~ demokrasi 30; ~ demokrasi
23, 85; ~ devlet 27; ~ insan 24; ~
özyönetim 72, 74; ~ ülke 24
özgürlük 24, 25, 27, 28, 29, 32, 66,
67, 74, 80, 92, 97, 98, 108
özsaygı 52

P
paternal: ~ hükümet teorisi 97; ~ te-
ori 98
paternalizm 67
paternalleşme 26
piyasa tekelleri 35
plütokrasi 70, 71, 72, 92
plütokrat doktrin 71
plütokratik ruh 71
profesyonel hayırsever 77

S
sadakat 69
sendikacılık 64
sendikalar 64, 65, 66
sermaye 13, 17, 33, 34, 37, 40, 41,
42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 52, 53,
54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 64, 69,
74, 83, 88, 93; ~nin gelişmesi 45
servet 22, 40, 70; ~ iktidarı 70
sınıf(lar) 14, 16, 18, 22, 26, 55, 56,
57, 58, 61, 65, 67, 70, 101; ~ hü-
kümeti 16; ~ ilişkileri 22; ~ın aşırı-
lıkları 26

sınıfsal: ~ erdemler 70; ~ çıkarlar 26
 sivil: ~ kurumlar 28; ~ örgütlenme
 69, 71; ~ özgürlük 27
 siyasal ekonomi 83, 100, 101
 siyaset 30
 siyasi: ~ iktidar 19, 25, 26, 29; ~ saf-
 satalar 72; ~ uygunluk 19
 somut inançlar 24
 sosyal: ~ gelişme 103; ~ hırs 52; ~
 lüks 66; ~ reformlar 87
 sosyoloji 4, 97, 99, 100
 soygunculuk yöntemleri 35
 soylular: ~ın keyfî iradesi 70; ~ sınıfı
 26
 sözleşme 22, 23; ~ ilişkisi 22
 statü 22
 Bay Stewart, A. T. 39
 sürgün cezası 37

T

Tanrı 15
 tarih 25, 26
 tatmin edilmemiş arzular 16
 teokrasiler 25
 ticari onur kuralı 70
 toplum: ~un anatomisi 78; ~un en-
 düstriyel örgütlenmesi 45
 toplumsal: ~ amaçlar 28, 75; ~ felse-
 fe 89; ~ işbirliği 47; ~ organizasyon
 48; ~ örgütlenme 47; ~ saygınlık 84;

~ sınıf 17; ~ sorun(lar) 11, 24; ~ şar-
 latanlık 78; ~ yapı 22, 73
 toprağın özel mülkiyeti 37

U

ulusal toprak mülkiyeti 38
 Unutulan Adam 21, 82, 83, 84, 86,
 87, 90, 91, 94, 96, 97, 98
 utanç 30, 51
 uygar: ~ hükümetler 71; ~ uluslar 45
 uygarlık 27, 43, 44, 47, 83, 108; ~
 tarihi 49

V

varoluş mücadelesi 37
 vatanseverlik 69
 vergilendirme gücü 77
 vurgunculuk 64

Y

yasama organı 79
 yerçekimi: ~ kuvveti 100; ~ yasası 99
 yerel kurumlar 27
 yoksul(lar): ~ insan 36; ~ın hakları 35
 yoksulluk 20, 21, 22, 50, 78
 yolsuzluk 92
 yüksek yaşam standardı 52

Z

zenginlerin vazifeleri 35
 zenginlik 20

Birey ile toplum arasındaki karmaşık ilişkiler ağı öteden beri düşünürlerin ilgisini çekmiştir. Terazinin bir kefesinin diğeri karşısında ağırlık kazandığı anlar, birini diğere karşı savunma ihtiyacı doğurmuş, tarihe yön veren fikir ayrılıklarına, hatta kanlı savaflara varasıya birçok çatışmaya da neden olmuş, sınıfları insan dünyasının bu iki ucunun birbirine temas ettiği mücadele cepheleri hâline getirmiştir. Peki, toplumsal sınıflar arasındaki ilişkiler, ittifaklar, çıkar birlikleri ve ayrılıkları nasıl haritalandırılabilir? Toplumsal sınıfların kendi ahlak anlayışlarını diğere sınıflara dayatması meşru mudur? Sınıflararası bir ahlak mümkün müdür? Zengin olmak yerilecek, yoksul olmak övülecek bir durum mudur? Sosyalist olmak yüce, kapitalist olmak aşağılık bir şey midir? Bu soru yalnızca bir derece meselesiyse ve belirli bir noktaya kadar zengin olmak doğru ve daha zengin olmak yanılsa, aradaki dengeyi nasıl kuracağız?

Amerikan sosyoloji geleneğinin iyi anlaşılamamış ve 'unutulmuş' kurucularından William Graham Sumner, sosyoloji literatürünün klasikleri arasına girmiş bu denemesinde, ilerleyen yıllarda akademik sosyoloji hâline gelecek alanın hayati soruşturma ve çatışma noktalarını parlak ve tartışmacı üslubuyla ortaya koyuyor. Birey/toplum arasındaki gerilimli ilişkiye dair derinlikli bakışıyla, sınıf ahlakına ilişkin beylik kabulleri sorguluyor.

FOL

TOPLUMSAL SINIFLAR
BİRBİRİNE NE
BORÇLUDUR?

KITAP NO / 252

BASKI / 1

/folkitap

/folkitap

/folkitap

ISBN 978-625-8242-46-1

9 786258 242461

